

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Економіко-гуманітарний інститут
Факультет економіки та управління
(повне найменування інституту, факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)

магістра

(ступінь вищої освіти)

на тему: «**Діагностика фінансової діяльності та пошук ефективної моделі
управління підприємством**»

Виконав: студент(ка) 2 курсу, групи ФЕУ-119м

Спеціальності 072 Фінанси, банківська справа
та страхування

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма (спеціалізація)

фінанси і кредит

Омельченко В. В.

(прізвище та ініціали)

Керівник Андрющенко І. Є.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Понедько Р. В.

(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
 (повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут, факультет ЕГІ, ФЕУ
 Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування
 Ступінь вищої освіти Магістр
 Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
 (код і найменування)
 Освітня програма (спеціалізація) Фінанси і кредит
 (назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮЗавідувач кафедри доц. І. Р. М.Щербак С. В.

« 14 » 12 2020 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Омельченко Вікторія Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) «Діагностика фінансової діяльності та пошук ефективної моделі управління підприємством»

керівник проєкту (роботи) д.е.н., проф., Андющенко І. Є.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом закладу вищої освіти від « 21 » 10 2020 року № 261

2. Строк подання студентом проєкту (роботи) 25.05.20 - 23.12.20

3. Вихідні дані до проєкту (роботи) Баланс ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр., Звіт про фінансовий стан ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр. Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1 Теоретичні засади діагностики фінансової діяльності підприємства, Розділ 2 Оцінка та діагностика фінансової діяльності ТОВ «Високовольтна компанія», Розділ 3 Шляхи підвищення ефективності моделі управління підприємством, Розділ 4 Охорона праці та техніка безпеки в надзвичайних ситуаціях

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Рис. 1.1. Схема фінансової діяльності та грошових потоків підприємства, Рис. 1.2. Схема організації фінансової діяльності, Таблиця 1.2 Система показників оцінки фінансового стану підприємства, Рис. 1.3 Місце фінансової діагностики в структурі аналізу, Таблиця 2.3 Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів, тис. грн., Рис. 2.2 Динаміка фінансових результатів ТОВ «Високовольтна компанія» у 2015-2019 роках, тис. грн..

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	приймав виконав завдання
1	Андрющенко І. Є., д.е.н., проф..		
2	Андрющенко І. Є., д.е.н., проф..		
3	Андрющенко І. Є., д.е.н., проф..		
4	Журавель С. М., ст.. викладач		
Нормоконтролер	Чередниченко Н. О., ст.. викладач		

7. Дата видачі завдання « 25 » травня 2020 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Приміт
1	Вибір теми		
2	Огляд та опрацювання наукової та спеціальної літератури за темою дослідження	14.04 - 14.05	
3	Розробка робочого плану ДМР за узгодженням з науковим керівником	18.05.20	
4	Написання I розділу та представлення його на кафедру в друкованому вигляді	20.05 - 20.06	
5	Написання II розділу та представлення його на кафедру в друкованому вигляді	20.06 - 20.07	
6	Написання III розділу та представлення його на кафедру в друкованому вигляді	20.07 - 20.08	
7	Написання IV розділу та представлення його на кафедру в друкованому вигляді	20.08 - 20.09	
8	Формування висновків і підготовка пропозицій за результатами дослідження	20.09 - 01.10.	
9	Попередній захист дипломної магістерської роботи	20.11 - 21.11	
10	Отримання відзиву наукового керівника і рецензента	22.11.20	
11	Подання роботи на кафедру в остаточному чистовому оформленні	01.12.20	
12	Захист дипломної магістерської роботи перед ЕК	23.12.2020	

Студент(ка)

(підпис)

Омельченко В. П.
(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

(підпис)

Андрющенко І. Є.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Омельченко В. В. **Діагностика фінансової діяльності та пошук ефективної моделі управління підприємством.** – Дипломна магістерська робота.

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр фінансів, банківської справи та страхування. – Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, Національний університет «Запорізька політехніка», 2020.

Магістерська дипломна робота присвячена розробці теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо поліпшення фінансового стану підприємства та пошук ефективної моделі управління.

Розглянуто теоретичні аспекти економічної сутності, визначення та методик оцінювання фінансового стану підприємств. Проведено діагностику фінансового стану підприємства ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 роки з розрахунком показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, проведено факторний аналіз діяльності підприємства. Всі використані моделі мають певні переваги та недоліки, їх потрібно застосовувати комплексно і завдяки цьому можна діагностувати проблеми й своєчасно уникнути їх.

Запропонована розробка моделі системи управлінської діагностики підприємства на засадах удосконалення діагностичних цілей та розглянута процесна модель управління розвитком підприємства.

Ключові слова: ДІАГНОСТИКА, ОЦІНКА, МЕТОДИ, АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ, ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ, МОДЕЛЬ ДЮПОН, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ.

ANNOTATION

Omelchenko V.V. **Diagnosis of financial activity and search for an effective model of enterprise management.** – Master's Thesis.

Master's degree in specialty 072 Master of Finance, Banking and Insurance. - Department of Finance, Banking and Insurance, National University Zaporizhzhya Polytechnic, 2020.

The master's thesis is devoted to the development of theoretical and methodological approaches and practical recommendations for improving the financial condition of the enterprise and the search for an effective management model.

Theoretical aspects of economic essence, definition and a technique of an estimation of a financial condition of the enterprises are considered. Diagnosis of the financial condition of the enterprise "High voltage company LLC" for 2015-2019 with the calculation of indicators of financial stability, liquidity and solvency, factor analysis of the enterprise. All used models have certain advantages and disadvantages, they need to be applied comprehensively and thanks to it it is possible to diagnose problems and to avoid them in due time.

The development of a model of the system of management diagnostics of the enterprise on the basis of improvement of diagnostic purposes is offered and the process model of management of development of the enterprise is considered.

Keywords: DIAGNOSIS, EVALUATION, METHODS, ANALYSIS OF FINANCIAL CONDITION, FACTOR ANALYSIS, DUPON MODEL, FINANCIAL SUSTAINABILITY, SOLVENCY, SUSTAINABILITY.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Омельченко В. В., Діагностика фінансової діяльності як інструмент ефективного управління розвитком підприємства/ І. Є. Андрющенко, В. В. Омельченко // Соціально-економічний розвиток регіонів: методичні та практичні аспекти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 17 жовтня 2020 р.). – К.:ГО «Київський економічний науковий центр», 2020. – 64-66 с.

2. Омельченко В. В., Використання факторного моделювання в діагностиці фінансової діяльності [Електронний ресурс] / І. Є. Андрющенко, В. В. Омельченко // *Ефективна економіка*. 2020. № 10. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8241> (дата звернення: 30.10.2020). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.10.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.10.1)

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ	
АНОТАЦІЯ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	12
1.1. Економічна сутність та значення діагностики фінансової діяльності підприємства	12
1.2. Методи, принципи та система показників фінансового аналізу діяльності підприємства	19
1.3. Чинники, що впливають на обсяги та ефективність фінансової діяльності підприємства	31
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ТА ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВИСОКОВОЛЬТНА КОМПАНІЯ»	39
2.1. Загальна характеристика та основні напрями діяльності ТОВ «Високовольтна компанія»	39
2.2. Аналіз рівня і динаміки фінансових результатів ТОВ «Високовольтна компанія»	46
2.3. Аналіз платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності ТОВ «Високовольтна компанія»	61
2.4. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу та рентабельності активів ТОВ «Високовольтна компанія»	80
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	92

3.1. Ефективність управління підприємством та підходи до її визначення	92
3.2. Розробка моделі системи управлінської діагностики підприємства на засадах удосконалення діагностичних цілей	101
3.3. Процесна модель управління розвитком підприємства	111
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	118
4.1. Аналіз потенційних небезпек	118
4.2. Заходи по забезпеченню безпеки	120
4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці	124
4.4. Заходи з пожежної безпеки	131
4.5. Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання та громадян у сфері цивільного захисту	132
ВИСНОВКИ	137
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	
Додаток А Баланс ТОВ «Високовольтна компанія»	
Додаток Б Звіт про фінансовий стан ТОВ «Високовольтна компанія»	

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю;

ЧД(В)Р – чистий дохід(виручка) від реалізації продукції;

А – сума активів організації;

S – (обсяг виробництва) виручка від реалізації;

ROE – рентабельність власного капіталу;

ЧП – чистий прибуток;

А – сума активів організації;

ВР – (обсяг виробництва) виручка від реалізації;

ВК – власний капітал організації;

ЧП – чистий прибуток;

ОА – оборотні активи;

КЗ – короткострокові зобов'язання;

Тпр - темпи зростання балансового прибутку;

Твр - теми зростання виручки (обсягу реалізації);

Та - темп зростання суми активів;

Рп – чистий прибуток;

% - відсотків;

тис. – тисяч;

грн. – гривень.

ВСТУП

Актуальність теми. Оцінка фінансового стану підприємства – це комплексне дослідження всіх сторін його фінансової діяльності з використанням відповідних джерел інформації, вивчення та вимір факторів, причин та резервів, оцінки роботи і співставлення її результатів з витратами, узагальнення результатів оцінки і розробка необхідних заходів. Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємства. Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї його виробничо-господарської діяльності. Тому оцінку фінансового стану можна об'єктивно здійснити тільки за допомогою комплексної системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства.

Комплекс завдань, пов'язаних зі здійсненням діагностики фінансової діяльності підприємства, містить у собі врегулювання фінансів та фінансової діяльності, а також вимагає глибоких знань теорії і практичних навичок у сфері обґрунтування фінансових стратегій, дослідження ефективних методик розвитку його активів і капіталу, розробки сучасної програми інвестування та формування збалансованого портфеля фінансових інвестицій, управління грошовими потоками та забезпечення фінансової безпеки підприємства в цілому.

Дослідженню теорії та методології фінансового аналізу результатів діяльності підприємств присвячені праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Ізмайлова К. В., Кіндрацька Г. І., Білик М. С. і Загородній А. Г., Терещенко О. О., Поддєрьогіна А. М., Городня Т. А., Явтуховська І. В., Гетьман О. О., Загорна Т. О., Костенко Т. Д., Копчак Ю. С., Сокиринська І. Г., Нусінова Я. В., Шеремет А. Д., Суторміна В. М.

Мета та завдання роботи. Мета дипломної магістерської роботи полягає у дослідженні теоретико-методологічних засад діагностики фінансово-економічного стану, управлінні фінансами та застосуванні теоретичних напрацювань для розробки удосконалень та оптимізації аналізу ефективності використання фінансових ресурсів підприємств.

Для досягнення поставленої мети в магістерській роботі поставлено наступні завдання:

- ознайомлення з законодавчими та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють фінансову політику підприємств;
- розкриття економічної сутності та визначення діагностики фінансового стану підприємств;
- з'ясувати методологічні принципи оцінювання фінансового стану підприємств;
- охарактеризувати інформаційне забезпечення діагностики фінансового стану суб'єктів господарювання;
- провести аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності ТОВ «Високовольтна компанія»;
- розробити рекомендації щодо покращення фінансового стану та ефективності використання ресурсів підприємства.

Об'єктом дослідження є методика діагностики фінансової діяльності підприємства та пошук ефективної моделі управління підприємством.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні принципи оцінювання фінансового стану підприємства ТОВ «Високовольтна компанія».

Методи дослідження. Методологічною і теоретичною основою магістерської роботи є опрацювання нормативно – правових матеріалів і результатів наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері фінансів в яких є припущення щодо розв'язання визначених завдань. Для досягнення мети використовувався комплекс взаємопов'язаних методів оцінювання фінансової стабільності: методи системного аналізу, методи

причинно-наслідкового аналізу, методи порівняльного аналізу, методи прямого структурного аналізу та моделювання.

Елементи наукової новизни: проаналізоване наявне методичне забезпечення діагностики фінансової діяльності підприємств; розробка моделі системи управлінської діагностики підприємства на засадах удосконалення діагностичних цілей.

Практична значущість результатів дослідження полягає у тому, що досліджені методи представляють підприємство та всі його зв'язки як взаємопов'язану систему руху фінансових ресурсів, що дає змогу якомога ширше оцінити його фінансовий стан.

Апробація результатів роботи. Окремі положення та результати роботи було висвітлено в науковій статті «Використання факторного моделювання в діагностиці фінансової діяльності» в журналі Ефективна економіка та Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-економічний розвиток регіонів: методичні та практичні аспекти» у тезі на тему «Діагностика фінансової діяльності як інструмент ефективного управління розвитком підприємства».

Структура та обсяг дипломної магістерської роботи. Магістерська робота на тему «Діагностика фінансової діяльності та пошук ефективної моделі управління підприємством» складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 170 сторінки комп'ютерного тексту, з них 133 сторінки основного тексту, 21 рисунок, 14 таблиць, 62 джерела, 2 додатка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та значення діагностики фінансової діяльності підприємства

Функціонування підприємства супроводжується безперервним кругообігом коштів, який здійснюється у формах витрат ресурсів і одержання доходів, їх розподілу і використання. При цьому визначаються джерела коштів, напрямки і форми фінансування, оптимізується структура капіталу, проводяться розрахунки з постачальниками матеріально-технічних ресурсів, покупцями продукції, державними органами по сплаті податків, персоналом підприємства тощо. Всі ці грошові відносини складають зміст фінансової діяльності підприємства.

Основні завдання фінансової діяльності такі: вибір оптимальних форм фінансування, структури капіталу підприємства і напрямків його використання з метою забезпечення стабільно високої прибутковості; збалансування за часом надходжень і видатків платіжних засобів; підтримання належної ліквідності та своєчасність розрахунків.

Фінансова діяльність суб'єкта господарювання - це дії з формування і використання його фінансових ресурсів, які мають форму економічно обґрунтованих управлінських рішень.

Фінансова діяльність займає особливе місце в організаційній та управлінській роботі підприємств. Від неї залежить своєчасність та повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання.

Фінансова діяльність розглядається як система використання різних форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств та

досягнення ними поставлених цілей, забезпечує життєдіяльність підприємства, поліпшення її результатів.

Основні кінцеві цілі фінансової діяльності формулюються керівництвом підприємства (генеральним директором, радою директорів) з огляду на загальні стратегічні цілі підприємства. До них належать:

- фінансова рівновага підприємства;
- фінансова рентабельність підприємства (рентабельність власного капіталу);
- збільшення майна підприємства (темп росту активів, темп зростання обороту);
- гнучкість (маневреність) фінансів.

Основними завданнями фінансової діяльності підприємства є:

- фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності;
- пошук резервів збільшення доходів, прибутку;
- своєчасність виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками;
- мобілізація фінансових ресурсів для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу;
- контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів [1].

Фінансова діяльність – це діяльність, що призводить до змін розміру, а також складу власного та запозиченого капіталу. Суть фінансової діяльності підприємства полягає у виникненні грошових відносин, що пов'язані з неперервним кругообігом коштів у формах витрачання ресурсів, одержання доходів, їх використання, а також з приводу відносин з постачальниками, покупцями продукції, працівниками підприємства та державними органами [2,3].

Найважливішою стороною фінансової діяльності підприємств є формування та використання різних грошових фондів, за допомогою яких

здійснюється забезпечення господарської діяльності необхідними грошовими засобами. Грошові фонди підприємств можна поділити на чотири групи:

- фонди власних засобів (статутний капітал, додатковий капітал, інвестиційний фонд, валютний фонд);
- фонди запозичених засобів (різноманіття цих фондів дає можливість їх використання в різних становищах; запозичені засоби в нормальних економічних умовах сприяють підвищенню ефективності виробництва);
- фонди притягнутих засобів (ці засоби знаходяться в обігу підприємства та належать його робітникам – дивіденди та фонд споживання, що утворюється за рахунок прибутку і використовується для задоволення потреб робітників);
- оперативні грошові фонди (фонд заробітної плати, фонд для сплати податків до бюджету та інші фонди, які створюються періодично) [4].

Основні завдання фінансової діяльності підприємства полягають в наступному:

- вибір форми фінансування та їх оптимальне співвідношення. Фінансування поділяється на внутрішнє і зовнішнє в залежності від джерел коштів. Важливими формами фінансування підприємств є кредит (грошовий і майновий), випуск цінних паперів (акцій і облігацій). Спеціальними формами довгострокового кредитування є оренда і лізинг (оперативний і фінансовий);
- вибір структури капіталу підприємства, напрямків його використання;
- збалансування надходжень і видатків платіжних засобів підприємства у часі;
- забезпечення своєчасності розрахунків;
- підтримання необхідної ліквідності. Ліквідність підприємства - це його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Ліквідність підприємства характеризується співвідношенням величини його високоліквідних активів і короткострокової заборгованості [2].

Фінансова діяльність підприємств відображається в грошових потоках, які характеризують різноманітні й різносторонні відносини.

До зовнішніх фінансових відносин входять:

- взаємовідносини між суб'єктами господарювання у вигляді розрахунків з постачальниками і покупцями;
- взаємовідносини з бюджетом: платежі та асигнування;
- взаємовідносини з фондами спеціального призначення: внески і надходження;
- взаємовідносини зі страховими компаніями: страхові платежі й страхове відшкодування;
- взаємовідносини з банками: відкриття та ведення рахунків, зберігання коштів на депозитах, отримання і погашення кредитів, отримання і сплата процентів;
- взаємовідносини з інститутами фінансового ринку: розміщення власних цінних паперів та інвестування тимчасово вільних коштів;
- взаємовідносини з галузевими і корпоративними органами;
- внески у централізовані фонди і надходження з них.

Внутрішні фінансові відносини включають:

- розподіл доходу підприємства і формування прибутку;
- розподіл чистого прибутку та його використання;
- формування та використання амортизаційних відрахувань;
- утворення та використання фондів підприємств.

В основі фінансової діяльності підприємств лежить здійснення витрат і формування доходів. Проведення витрат забезпечується за рахунок фінансових ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємств. Підсумки фінансової діяльності відображаються у фінансових результатах (прибутках чи збитках).

Таким чином формується ланцюг, що характеризує механізм фінансової діяльності підприємств: фінансові ресурси → витрати → доходи → фінансові результати → збільшення (зменшення) фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси формуються за рахунок власних та зовнішніх джерел. Власні ресурси концентруються у статутному фонді.

Зовнішніми джерелами фінансових ресурсів підприємств є кошти, що надходять з бюджету, цільових та централізованих корпоративних фондів, як правило, на безповоротній основі, а також кредити, що надаються банками за плату на поворотній основі.

Фінансові ресурси підприємств спрямовуються на формування основних фондів і оборотних коштів. За рахунок фінансових ресурсів здійснюються витрати підприємств на виробництво та реалізацію товарів, робіт і послуг, а також інші витрати, пов'язані з діяльністю підприємства. У процесі здійснення витрат виникають вихідні грошові потоки — оплата рахунків постачальників і підрядчиків за товари, роботи, послуги, страхові платежі.

Результатом здійснення витрат є товари, роботи і послуги. На основі їх реалізації за рахунок вхідних грошових потоків від покупців формуються доходи підприємства від виробничої діяльності. Крім того, джерелом доходів є надходження від страхових компаній страхового відшкодування за понесені втрати і збитки. Виручка від реалізації включає відшкодування проведених витрат (перенесену вартість) і валовий доход (додану вартість) — суму заробітної плати і прибуток. З позицій фінансової діяльності заробітна плата має двоїстий характер: з одного боку, вона є елементом витрат, з другого — частиною валового доходу. Виплата заробітної плати характеризує внутрішні грошові потоки підприємства.

За рахунок отриманих доходів забезпечуються фінансові відносини з державою — платежі в бюджет і цільові фонди, з банківською системою — погашення кредитів і сплата процентів. Після відшкодування проведених витрат, виплати заробітної плати, розрахунків з бюджетом, цільовими фондами і банками визначаються фінансові результати – прибуток чи збиток.

Прибуток – це перевищення валових доходів над валовими витратами. Збиток – це перевищення валових витрат над валовими доходами. З чистого прибутку формуються фонди і резерви підприємств, за рахунок яких

проводяться певні витрати. З фондів та безпосередньо з чистого прибутку може проводитись оплата праці у вигляді премій і допомог. Тимчасово вільна частина чистого прибутку може бути розміщена на фінансовому ринку через фондову біржу чи фінансових посередників або на основі прямих зв'язків з емітентами (вихідні грошові потоки). За результатами такого розміщення можуть бути отримані доходи від фінансової діяльності (вхідні потоки) [5].

Функціонування фінансів підприємств характеризується певними фінансовими категоріями. Такими категоріями, як це видно із наведеного рисунку (Рис.1.1.), виступають: фінансові ресурси, витрати, доходи, фінансові результати.

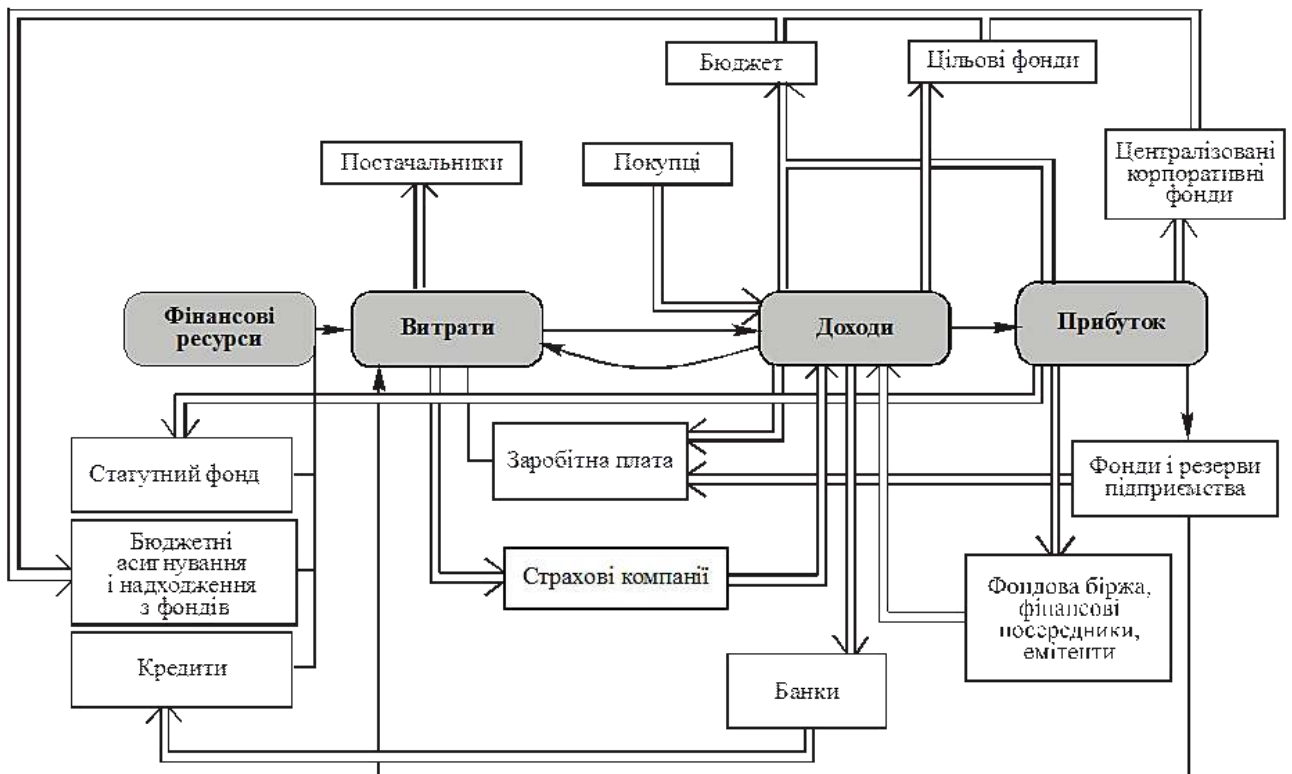

Рис. 1.1 Схема фінансової діяльності та грошових потоків підприємства

[5]

Фінансові ресурси – це сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства. Вони характеризують фінансовий потенціал, тобто можливості підприємства у проведенні витрат з метою отримання доходу.

Витрати підприємства розглядаються за такими ознаками:

- 1) за напрямками фінансування виділяють витрати на:
  - виробництво і реалізацію продукції;

- відтворення основних засобів;
- операційні заходи;
- соціальні цілі.

2) за джерелами фінансування витрати поділяються на:

- забезпечені власними фінансовими ресурсами;
- покриті залученими позиковими коштами;
- здійснені за рахунок наданих коштів.

Доходи виступають об'єктом розподільних відносин. Вони поділяються на групи:

- від виробничої діяльності;
- від реалізації майна;
- від фінансової діяльності;
- від перерозподілу фінансових ресурсів через фінансову систему.

Фінансові результати – це зіставлення регламентованих податковим законодавством валових доходів і валових витрат. Прибуток виступає метою підприємницької діяльності й джерелом витрат на розвиток виробництва. Прибуток і його рівень характеризує ефективність виробництва, збиток свідчить про неефективне господарювання [3].

Звичайно, представлена схема фінансової діяльності і грошових потоків підприємств, яка відображує умовно виділений початковий виробничий цикл, є певною мірою абстракцією. У реальній дійсності всі фінансові операції – і формування фінансових ресурсів, і проведення витрат, і отримання доходів здійснюються паралельно, що і визначає складність управління фінансами підприємств. Разом з цим ця схема дає змогу визначити і показати організацію, характер і складові фінансової діяльності підприємств, кругообіг їх фінансових ресурсів, взаємозв'язок з іншими суб'єктами підприємницької діяльності, сферами й ланками фінансової системи [5].

Фінансова діяльність підприємств може бути організована трьома методами:

- 1) комерційний розрахунок;

- 2) неприбуткова діяльність;
- 3) кошторисне фінансування.

Відмінність між окремими методами полягає у схемі організації фінансової діяльності, тобто у встановленні взаємозалежності між фінансовими ресурсами і джерелами їх, формування, доходами, витратами і фінансовими результатами (рис. 1.2).

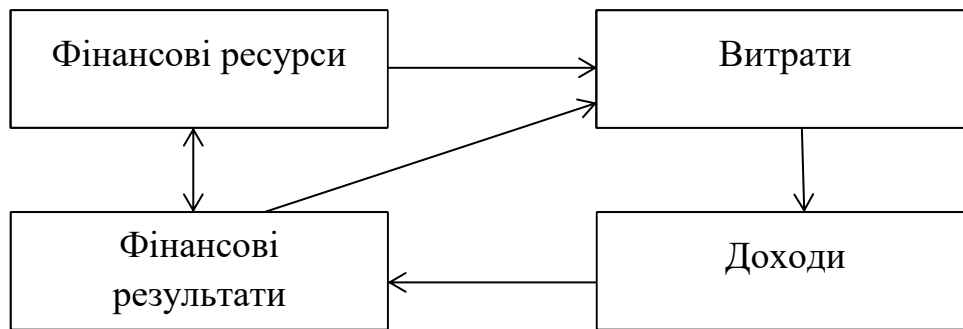

Рис. 1.2 Схема організації фінансової діяльності [5]

Отже, зміст фінансової діяльності підприємств полягає у безперервному кругообігу коштів, який здійснюється у вигляді витрат ресурсів і одержання доходів, їхнього розподілу й використання. При цьому визначаються джерела коштів, напрямки та форми фінансування, оптимізується структура капіталу, проводяться розрахунки з постачальниками матеріально-технічних ресурсів, покупцями продукції, державними органами та персоналом підприємства.

1.2. Методи, принципи та система показників фінансового аналізу діяльності підприємства

Методи фінансового аналізу, як традиційні, так і сучасні, досить досліджені. Зокрема, виділяють [6, 7, 8] наступні: горизонтальний (ретроспективний, часовий) аналіз, який передбачає порівняння фінансових показників з попередніми періодами з метою визначення тенденцій в розвитку; вертикальний (глибинний, структурний) передбачає визначення структури

основних фінансових показників з метою більш досконалого їх вивчення; факторний аналіз (аналіз чинника) передбачає оцінку впливу окремих факторів (чинників) на підсумкові фінансові показники з метою визначення змін (елімінування); порівняльний, що припускає зіставлення фінансових показників досліджуваного підприємства з середньо галузевими чи аналогічними показниками схожих підприємств.

Вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури підсумкових фінансових показників (суми по окремих статтях беруться у відсотках до валюти балансу) і виявлення впливу кожного з них на загальний результат господарської діяльності. Відносні показники дозволяють проводити міжгосподарські порівняння економічного потенціалу і результатів діяльності підприємств, що розрізняються за величиною ресурсів, що використовуються, а також згладжує негативний вплив інфляційних процесів, що спотворюють абсолютні показники фінансової звітності.

Горизонтальний (динамічний) аналіз базується на вивченні динаміки окремих фінансових показників у часі. При цьому розраховуються абсолютні та відносні відхилення в коефіцієнтах або відсотках, а за базу порівняння приймають один з попередніх періодів. Динамічний аналіз є наступним етапом після аналізу фінансових показників (вертикального аналізу). На цьому етапі визначають, за якими розділах і статтях балансу відбулися зміни.

Порівняльний аналіз будується на основі вертикального і горизонтального аналізу. Аналітичне порівняння проводять за трьома групами показників: структури балансу; динаміки балансу; структурної динаміки балансу.

Порівняльний аналіз проводиться як на основі внутрішньогосподарського аналізу зведених показників фінансової звітності за окремими позиціями підприємства за минулі періоди, так і на основі міжгосподарського порівняння показників даної організації з позиціями конкурентів, з плановими показниками, з середньогалузевими і середніми

загальноекономічними даними. Часто порівняльний аналіз застосовується для аналізу структури майна та джерел його формування.

При виконанні аналізу основний акцент робиться на порівняльні методи, оскільки користувачі зовнішнього фінансового аналізу стоять перед вибором, з яким із досліджуваних підприємств працювати.

Виділяють такі основні групи фінансових коефіцієнтів:

- 1) коефіцієнти ліквідності (Liquidity Ratios);
- 2) коефіцієнти фінансової стійкості (коефіцієнти структури капіталу) (Capital Structure Ratios);
- 3) коефіцієнти оборотності активів (Asset Management Ratios);
- 4) коефіцієнти прибутковості (Return Ratios);
- 5) коефіцієнти ринкової вартості акцій (Market Value Ratios) [9].

Відносні показники аналізованого підприємства можна порівнювати:

- з загальноприйнятими нормами для оцінки ступеня ризику і прогнозування можливості банкрутства;
- з аналогічними даними інших підприємств, що дозволяє виявити сильні і слабкі сторони аналізованої організації та її можливості;
- з аналогічними даними за попередні роки для вивчення тенденцій поліпшення або погіршення фінансового стану підприємства.

Використовуючи фінансові коефіцієнти, проводиться аналіз і оцінка всіх основних сфер діяльності підприємства.

Коефіцієнти використовують фінансові аналітики підприємства та її численні контрагенти. Кожен з них, визначаючи коефіцієнти, керується своїми специфічними цілями. Аналітики, що працюють у фінансовому відділі підприємства, широко застосовують метод коефіцієнтів під час планування економічної і фінансової діяльності, для поточного контролю, контролю за рухом грошових потоків, для визначення співвідношення курсів корпоративних цінних паперів та їх балансової вартості, оборотності активів і для вирішення багатьох інших завдань. Контрагенти підприємства ставлять свої цілі і вирішують завдання одержання інформації про фінансовий стан підприємства.

Залежно від цілей і методів здійснення аналізу розрізняють дві основні системи здійснення фінансового аналізу:

1. Експрес-діагностика фінансового стану підприємства дає миттєвий погляд на ситуацію і призначена для пошуку і виділення найбільш важливих і складних проблем управління фінансами. Мета – проста наочна оцінка фінансового стану і динаміки розвитку організації. Виконувати експрес-діагностику доцільно в три етапи:

- підготовчий – його метою є прийняття рішення про доцільність і можливість аналізу, що робиться на основі знайомства з аудиторським висновком і перевірки готівки всіх форм і додатків, валюти балансу, взаємної ув'язки показників та їх співвідношення;

- попередній огляд бухгалтерської звітності та економічне читання. Мета – розгляд показників бухгалтерської звітності, їх вивчення і відбір об'єктів для поглибленого аналізу;

- аналіз звітності є основою експрес-діагностики. Мета – узагальнення результатів господарської діяльності та оцінка фінансового стану підприємства.

Таким чином, істотною перевагою експрес-діагностики є виявлення негативних тенденцій на ранніх стадіях і розробка заходів щодо їх нейтралізації.

Експрес-аналіз може завершитися рекомендацією про необхідність більш детального аналізу фінансових результатів та фінансового накопичення.

2. Фундаментальний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства призначений для поглиблення та деталізації оцінок, отриманих в результаті експрес-діагностики, а також визначення реального економічного потенціалу організації. Мета такого аналізу – більш докладна характеристика майнового і фінансового положення підприємства, результатів його діяльності в звітному періоді і можливостей розвитку в майбутньому. Він конкретизує, доповнює і розширює окремі процедури експрес-аналізу. При цьому ступінь

деталізації залежить від аналітика. Процедура фундаментального аналізу включає в себе наступні етапи:

- відбір і підготовка даних фінансової звітності для проведення аналітичного дослідження;
- аналітична обробка вихідної фінансової інформації передбачає переклад типових форм бухгалтерської звітності (зокрема бухгалтерського балансу і звіту про прибутки і збитки) в агреговану зручну для аналітичних цілей форму;
- інтерпретація отриманої аналітичної інформації;
- формулювання основних висновків та підготовка рекомендацій щодо поліпшення фінансового стану підприємства [10].

Фінансовий аналіз проводиться за допомогою різного типу моделей.

Виділяють три основних типи моделей: описові; предикативні; нормативні.

Описові моделі – моделі описового характеру, є основними для оцінки фінансового стану підприємства. До них відносяться: побудова системи розрахункових балансів, надання фінансової звітності в різних аналітичних розрізах, вертикальний і горизонтальний аналіз звітності, система аналітичних коефіцієнтів, аналітичні записки до звітності. Усі ці моделі засновані на використанні інформації фінансової звітності.

Предикативні моделі – це моделі передбачуваного, прогностичного характеру: розрахунок точки критичного обсягу продажів, побудова прогностичних фінансових звітів, моделі динамічного аналізу (жорстко детерміновані факторні моделі і регресійні моделі), моделі ситуаційного аналізу.

Нормативні моделі – дозволяють порівняти фактичні результати діяльності підприємства з очікуваними. Використовуються в основному у внутрішньому фінансовому аналізі. Їхня сутність зводиться до встановлення нормативів по кожній статті витрат по технологічних процесах, видах виробів,

центрах відповідальності і т.п. і до аналізу відхилень фактичних даних від цих нормативів [11].

Виконуючи фінансовий аналіз, необхідно керуватися певними принципами:

- аналіз повинен носити науковий характер, ґрунтуватися на положеннях діалектичної теорії пізнання, враховувати вимоги економічних законів розвитку виробництва, використовувати новітні методи економічних досліджень;

- аналіз повинен бути комплексним. Комплексність дослідження вимагає залучення всіх ланок і всіх аспектів діяльності та всебічного вивчення причинних залежностей в економіці підприємства;

- аналіз повинен забезпечувати системний підхід, коли кожен досліджуваний об'єкт розглядається як складна динамічна система, що складається з ряду елементів, певним чином пов'язаних між собою і з зовнішнім середовищем. Вивчення кожного об'єкта має здійснюватися з урахуванням всіх внутрішніх і зовнішніх зв'язків, взаємозалежності і співвідпорядкованості його окремих елементів;

- аналіз повинен бути об'єктивним, конкретним, точним, базуватися на достовірній, перевіреній інформації, реально відображати об'єктивну дійсність, а висновки його повинні обґрунтовуватися точними аналітичними розрахунками;

- аналіз повинен бути дієвим, активно впливати на хід виробництва і його результати, своєчасно виявляючи недоліки, прорахунки, упущення в роботі і інформуючи про це керівництво підприємства;

- аналіз повинен проводитися за планом, систематично, а не раптово. З цієї вимоги випливає необхідність планування аналітичної роботи на підприємствах, розподілу обов'язків по її виконанню між виконавцями і контролю за її проведенням;

- схема аналізу повинна бути побудована за принципом від загального до конкретного, тобто спочатку дається опис загальних характеристик

аналізованого об'єкта, а потім аналізуються окремі його частини. Необхідно складати чітку програму аналізу, яка включає опрацювання макетів аналітичних таблиць і алгоритмів розрахунку основних показників;

- аналіз повинен бути оперативним. Оперативність означає вміння швидко і чітко проводити аналіз, приймати управлінські рішення і втілювати їх у життя;

- при проведенні аналізу повинен дотримуватися принцип демократизму, який передбачає участь у проведенні аналізу широкого кола працівників організації, що забезпечує більш повне виявлення передового досвіду і використання наявних внутрішньогосподарських резервів;

- аналіз повинен базуватися на державному підході при оцінці економічних явищ, процесів, результатів господарювання. Інакше кажучи, оцінюючи результати господарської діяльності, потрібно враховувати їх відповідність державній економічній, соціальній, екологічній, міжнародній політиці та законодавству;

- аналіз повинен бути ефективним, тобто витрати на його проведення повинні давати багатократний ефект.

При проведенні фінансового аналізу можуть виникнути такі труднощі:

- відсутність достовірних і порівнянних аналітичних даних за попередні періоди діяльності, що виникає в тому числі і за рахунок нестабільності податкової системи та правового законодавства;

- брак в організації фахівців, здатних професійно проаналізувати фінансові результати;

- недооцінка керівництвом організації важливості управління внутрішніми фінансовими ресурсами;

- істотна відмінність вимог вітчизняної системи бухгалтерського обліку та міжнародної;

- некоректність і несвоєчасність інформації, що надається підрозділами організації для прийняття управлінських рішень.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури показав, що існують різноманітні підходи до побудови системи показників оцінки фінансового стану підприємств, які передбачають виділення від 3 до 10 підсистем.

Фінансовий стан підприємства можна шляхом аналізу шести груп показників, кожна з яких характеризує окремий аспект діяльності суб'єктів господарювання:

- показників майнового стану – дозволяють охарактеризувати склад та структуру капіталу підприємства у статичній та динамічній, в тому числі основного та оборотного, визначити технічний та моральний стан основних засобів, тип відтворення та ефективність використання основних засобів;

- показників ліквідності – характеризують спроможність підприємства швидко перетворити активи на грошові кошти, тобто в найкоротший проміжок часу з найменшими транзакційними витратами;

- показників платоспроможності (фінансової стійкості) – використовуються для оцінки здатності підприємства протягом певного періоду часу виконувати зобов'язання перед кредиторами;

- показників ділової активності – дозволяють визначити ефективність використання вкладених коштів та визначити за рахунок яких активів підприємство може підвищити ефективність своєї діяльності;

- показників прибутковості (рентабельності) – визначають ефективність діяльності підприємства;

- показників ринкової активності (для акціонерних товариств) – характеризують положення підприємства на фондовому ринку.

Кожна з перелічених груп показників складається з певної сукупності аналітичних коефіцієнтів, основні з яких наведені у таблиці 1.2.

Система показників оцінки фінансового стану підприємства

Підсистема показників	Аналітичні показники
1	2
Показники майнового стану	<ul style="list-style-type: none"> – стану основних засобів (зносу і придатності) – руху основних засобів (оновлення і вибуття основних засобів) - ефективності використання основних засобів (віддача, ємність та озброєність основними засобами) – структури оборотних активів (питома вага основних засобів в активах оборотних виробничих засобів в обігових коштах; довгострокових фінансових інвестицій в активах; мобільності активів)
Показники ліквідності	Абсолютної, уточненої, загальної ліквідності; поточної заборгованості
Показники фінансової стійкості	Власні оборотні активи; показники стійкості автономії (незалежності); фінансової стійкості; фінансування; інвестування власних та довгострокових залучень; фінансового левериджу
Показники ділової активності	<p>Коефіцієнти оборотності активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, оборотних коштів, запасів.</p> <p>Тривалість одного обороту активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, оборотних коштів, запасів</p> <p>Тривалість операційного та фінансового циклів</p>
Показники рентабельності	Власного капіталу; активів за чистим прибутком і прибутком від звичайної діяльності; виробничих засобів; реалізованої продукції за прибутком від реалізації, від операційної діяльності та чистим прибутком; рентабельності діяльності; коефіцієнт капіталізації
Позиція підприємства	Дивідендний вихід; прибуток на акцію; дивідендна доходність акції; коефіцієнт котирування акції

Кожен показник має самостійне значення та вагомість, яка визначає його внесок у формування фінансового стану підприємства в цілому. Саме тому необхідно аналізувати систему показників, а не кожен з них окремо, оскільки їх індивідуальне дослідження не дозволить зробити висновок щодо загального стану підприємства. Варто також зазначити, що в економічних працях

розглядаються різні види діагностики. Вони мають економічний характер, проте в них наявні різні умови застосування. Нечітко визначені часові проміжки, область і сфера застосування різновидів діагностичних зіставлень не дають змоги ефективно використовувати наявний методологічний апарат й інструментарій економічної діагностики, що призводить до порушення її реалізації.

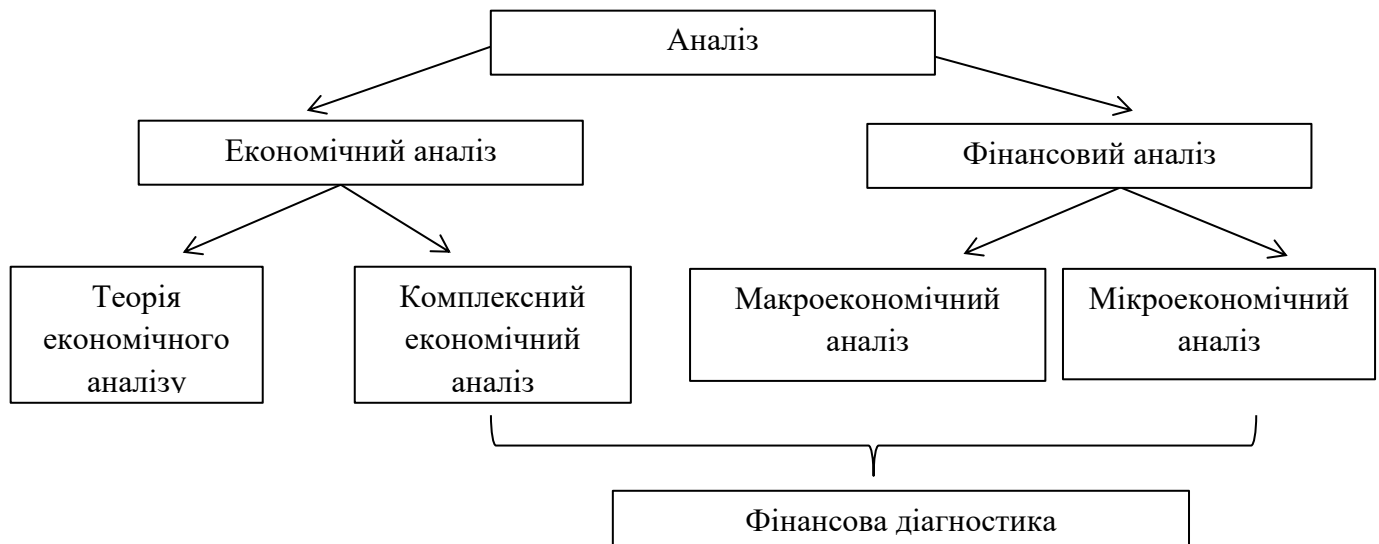

Рис. 1.3 Місце фінансової діагностики в структурі аналізу [5]

Залежно від мети фінансового аналізу науковці використовують різні підходи до групування показників і визначення кількості коефіцієнтів у кожній групі. Зазвичай для діагностики фінансового стану підприємства пропонується проведення аналізу за напрямками оцінки рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності й ділової активності підприємства. При цьому в деяких випадках сутність коефіцієнтів науковцями характеризується майже однаково, але використовуються різні розрахункові формули; іноді ототожнюються поняття ліквідності та платоспроможності компанії.

Послідовність етапів аналізу фінансового стану підприємства можна подати у наступному вигляді:

1. На основі статистичної та фінансової звітності обчислюються значення показників підсистем для всіх досліджуваних періодів.

2. Здійснюється порівняння отриманих значень показників з середньогалузевими та нормативними значеннями, а також зі значеннями, нормальними для досліджуваного підприємства.

3. Проводиться аналіз динаміки кожного коефіцієнта, результатом якого є обґрунтовані висновки, в яких вказується основні причини зміни коефіцієнта (при необхідності використовують інформацію про динаміку зміни абсолютних величин, за якими визначаються досліджуваній коефіцієнт).

4. Визначаються статистичні характеристики зміни показників (тренд, його параметри, коефіцієнти регресії, коефіцієнт множинної кореляції, залишкова варіація та ін.).

5. Визначаються фактори, що вплинули на величину показника у звітному періоді (особливо у випадку, коли значення показника не відповідає критичному або нормативному).

6. До кожної з функціональних підсистем показників складаються аналітичні записки, в яких, спираючись на висновки, надається загальна детальна характеристика діяльності підприємства за кожним напрямом аналізу.

7. Розробляються заходи щодо покращення досліджуваних показників або їх коригування, виявлення резервів (зростання рентабельності, зниження собівартості, визначення точки беззбитковості, виявлення інших резервів).

8. Складається генеральна аналітична записка всієї системи показників, в якій дається повна ґрунтовна комплексна характеристика підприємства за всіма підсистемами в цілому, фінансового стану і рекомендації щодо подальшого ефективного функціонування. Визначається необхідне значення показника у майбутньому та способи його досягнення.

Проблемою використання системи показників є те, що її практичне застосування є ускладненим через проведення великої кількості розрахунків. Крім того, існування "порогу складності" призводить до того, що об'єктивну оцінку фінансового стану можна отримати аналізуючи не більше ніж 3–7 параметрів одночасно. Аналіз надлишкових показників призводить до

додаткових витрат часу на їх розрахунок та аналітичне дослідження, в тому числі з метою визначення взаємозалежних показників. Подолати цю проблему дозволяє використання інтегрального показника, який дозволяє охарактеризувати фінансовий стан підприємства як абсолютно стійкий, нормальний, нестійкий або критичний, чого не можна зробити розглядаючи окремі групи показників, оскільки їх аналіз може призвести до протилежних висновків. Але процес побудови інтегрального показника пов'язаний з певними методологічними складнощами [12].

Отже, фінансовий аналіз є процесом дослідження фінансового стану і результатів діяльності компанії з метою знаходження шляхів підвищення ринкової вартості організації, виявлення резервів зниження витрат і забезпечення сталого розвитку компанії. Цей процес складається зі збору та підготовки інформації про об'єкт (або обрану компанію), їх аналітичної обробки, розрахунку показників і виявлення їх взаємозв'язків, інтерпретації результатів, формулювання висновків та підготовки рекомендації щодо поліпшення ефективності діяльності підприємства.

За методикою фінансовий аналіз розподіляється на горизонтальний, вертикальний, трендовий аналізи, аналіз відносних показників, порівняльний та факторний аналізи, які виконуються в межах двох систем виконання фінансового аналізу – експрес-діагностики фінансового стану та фундаментального аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Під час здійснення фінансового аналізу виконавці повинні керуватися визначеними у роботі принципами здійснення фінансового аналізу: повинен бути комплексним чи забезпечувати системний підхід.

Для діагностики фінансового стану підприємства пропонується проведення аналізу за напрямками: оцінка рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності, ділової та ринкової активності. При цьому в деяких випадках сутність коефіцієнтів характеризується майже однаково, але використовуються різні розрахункові формули; іноді ототожнюються поняття ліквідності та платоспроможності компанії.

1.3. Чинники, що впливають на обсяги та ефективність фінансової діяльності підприємства

Стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї його виробничо-господарської діяльності. Тому оцінку фінансового стану можна об'єктивно здійснити не через один, навіть найважливіший, показник, а тільки за допомогою комплексу, системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства.

Показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення таких відносин з підприємством. У кожного з партнерів підприємства - акціонерів, банків, податкових адміністрацій - свій критерій економічної доцільності. Тому й показники оцінки фінансового стану мають бути такими, щоб кожний партнер зміг зробити вибір, виходячи з власних інтересів.

Ясна річ, що в доброму фінансовому стані заінтересоване передовсім саме підприємство. Однак добрий фінансовий стан будь-якого підприємства формується в процесі його взаємовідносин із постачальниками, покупцями, акціонерами, банками та іншими юридичними і фізичними особами. З іншого боку, безпосередньо від підприємства залежить міра його економічної привабливості для всіх цих юридичних осіб, що завжди мають можливість вибору між багатьма підприємствами, спроможними задовольнити той самий економічний інтерес.

Відтак необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінанси підприємства, оскільки від поліпшення фінансового стану підприємства залежить його економічна перспектива.

Залежно від мети та завдань аналізу в кожному конкретному випадку вибирають оптимальний саме для цього випадку комплекс показників та напрямків аналізу фінансового стану підприємства.

Слід підкреслити, що всі показники фінансового стану підприємства перебувають у взаємозв'язку та взаємозумовленості. Тому оцінити реальний фінансовий стан підприємства можна лише на підставі використання певного комплексу показників з урахуванням впливу різних факторів на відповідні показники.

Наведемо коротку характеристику основних показників, які використовуються в процесі оцінювання фінансово-господарської діяльності підприємства.

А. Показники оцінки майнового стану

1. Сума господарських коштів, що їх підприємство має у розпорядженні. Цей показник дає загальну вартісну оцінку активів, які перебувають на балансі підприємства. Зростання цього показника свідчить про збільшення майнового потенціалу підприємства.

2. Питома вага активної частини основних засобів. Згідно з нормативними документами під активною частиною основних засобів розуміють машини, обладнання і транспортні засоби. Зростання цього показника в динаміці - позитивна тенденція.

3. Коефіцієнт зносу основних засобів. Показник характеризує частку зношених основних засобів у загальній їх вартості. Використовується в аналізі для характеристики стану основних засобів. Доповненням цього показника є так званий коефіцієнт придатності.

4. Коефіцієнт оновлення основних засобів. Показує, яку частину наявних на кінець звітного періоду основних засобів становлять нові основні засоби.

5. Коефіцієнт вибуття основних засобів. Показує, яка частина основних засобів, з котрими підприємство почало діяльність у звітному періоді, вибула з причини зносу та з інших причин [13, с. 97].

Б. Оцінка ліквідності та платоспроможності

1. Величина власного капіталу (функціонуючий капітал).

Характеризує ту частину власного капіталу підприємства, яка є джерелом покриття поточних активів підприємства (тобто активів, які мають період обороту менше ніж один рік). Цей розрахунковий показник залежить як від структури активів, так і від структури джерел коштів. Показник має особливо важливе значення для підприємств. Зростання цього показника в динаміці - позитивна тенденція. Основним і постійним джерелом збільшення власних оборотних коштів є прибуток. Не можна ототожнювати поняття "оборотні кошти" та "власні оборотні кошти". Перший показник характеризує активи підприємства (II та III розділи активу балансу). Другий - джерела коштів, тобто частину власного капіталу підприємства, яка розглядається як джерело покриття поточних активів [13, с. 98].

2. Маневреність грошових коштів.

Зростання цього показника в динаміці - позитивна тенденція.

3. Коефіцієнт покриття загальний. Характеризує співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань. Для нормального функціонування підприємства цей показник має бути більшим за одиницю. Зростання його - позитивна тенденція. Орієнтовне значення показника підприємство встановлює самостійно. Воно залежить від щоденної потреби підприємства у вільних грошових ресурсах. [13, с. 99].

4. Коефіцієнт швидкої ліквідності.

Аналогічний коефіцієнту покриття, але обчислюється за вузьким колом поточних активів (з розрахунку виключають найменш ліквідну їх частину - виробничі запаси).

Кошти, які можна отримати у разі вимушеної реалізації виробничих запасів, можуть бути суттєво меншими за витрати на їх придбання. За ринкової економіки типовою є ситуація, коли під час ліквідації підприємства отримують 40% і менше від облікової вартості запасів. В іноземній літературі трапляється орієнтовне (найнижче) значення цього показника - 1. Однак ця оцінка також досить умовна.

5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності).

Він є найбільш жорстким критерієм ліквідності підприємства і показує, яку частину короткострокових зобов'язань можна за необхідності погасити негайно. Рекомендована нижня межа цього показника - 0,2.

6. Частина власних оборотних коштів у покритті запасів.

Це вартість запасів, яка покривається власними оборотними коштами. Має велике значення для підприємств торгівлі. Рекомендована нижня межа цього показника - 50%.

7. Коефіцієнт покриття запасів.

Розраховується як співвідношення величини стабільних джерел покриття запасів і суми запасів. Якщо значення цього показника є меншим за одиницю, то поточний фінансовий стан підприємства вважають недостатньо стійким [13, с. 100-101].

В. Показники оцінки фінансової стійкості

Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства - забезпечення стабільності його діяльності в майбутньому. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, його залежністю від кредиторів та інвесторів.

1. Коефіцієнт концентрації власного капіталу характеризує частку власності самого підприємства у загальній сумі коштів, інвестованих у його діяльність. Чим вищий цей коефіцієнт, то більш фінансово стійким і незалежним від кредиторів є підприємство. Доповненням до цього показника є коефіцієнт концентрації залученого (позикового капіталу). Сума обох коефіцієнтів дорівнює 1 (чи 100%).

2. Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до попереднього показника. Коли його значення наближається до 1 (чи 100%), це означає, що власники повністю фінансують своє підприємство.

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто яку вкладено в оборотні кошти, а яку капіталізовано.

4. Коефіцієнт довгострокових вкладень показує, яку частину основних коштів та інших позаоборотних активів профінансовано зовнішніми інвесторами, тобто яка частина належить їм, а не власникам підприємства.

5. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів характеризує структуру капіталу. Зростання цього показника - негативна тенденція, яка означає, що підприємство починає все сильніше залежати від зовнішніх інвесторів.

6. Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів. Зростання цього показника в динаміці також свідчить про посилення залежності підприємства від кредиторів, тобто про зниження його фінансової стійкості [13, с. 104].

Розглянемо основні ознаки класифікації ефективності та її види відповідно до цих ознак.

1. За наслідками отриманих результатів.

За цією ознакою можна виділити три види ефективності: економічну, соціальну, соціально-економічну.

Економічний ефект відображає різноманітні вартісні показники, що характеризують проміжні й кінцеві результати виробництва на підприємстві. Формами прояву економічної ефективності є різноманітні економічні ефекти:

- зростання продуктивності праці,
- зниження собівартості продукції, що виготовляється,
- збільшення прибутку,
- зниження матеріаломісткості,
- фондомісткості,
- трудомісткості продукції тощо.

Форми прояву соціальної ефективності пов'язані з отриманням соціальних ефектів: поліпшення умов праці, зростання життєвого рівня народу, поліпшення екологічних параметрів, збільшення тривалості життя людей та ін.

Соціальний ефект зводиться до скорочення тривалості робочого тижня, збільшення кількості нових робочих місць і рівня зайнятості населення,

поліпшення умов праці та побуту, стану навколишнього середовища, загальної безпеки життя. Соціальні наслідки виробництва можуть бути не лише позитивними, а й негативними (збільшення безробіття, посилення інфляції, погіршення екологічних показників).

Форми прояву соціально-економічної ефективності зумовлені намаганням отримати максимальний економічний ефект при заданих параметрах соціального характеру.

2. За характером здійснюваних витрат.

За цією ознакою розрізняють ефективність застосовуваних ресурсів та ефективність витрат (спожитих ресурсів).

До ефективності застосовуваних ресурсів відносять:

- ефективність виробничих фондів,
- ефективність трудових ресурсів,
- ефективність нематеріальних активів.

До ефективності витрат належать:

- ефективність капітальних вкладень,
- ефективність поточних витрат,
- ефективність сукупних витрат.

Як видно вже з самих назв окремих видів ефективності, що входять до першої та другої груп, поділ на ці групи зумовлений необхідністю дати відповідь на таке запитання: при визначенні ефективності отриманий ефект слід відносити до всієї сукупності ресурсів, застосовуваних на підприємстві, чи тільки до тієї їх частини, що безпосередньо бере участь у створенні цього ефекту. Аналіз аргументів прибічників того чи іншого варіанта відповіді на це запитання свідчить, що єдиної думки тут немає. А в конкретній ситуації у разі необхідності оцінювання ефективності діяльності підприємства слід застосовувати той варіант, котрий є більш адекватним економічному завданню, що вирішується. Тому право на існування мають показники ефективності обох зазначених груп [13, с. 105].

3. За видами господарської діяльності.

До цієї групи показників ефективності належать: ефективність виробничої, торговельної, банківської, страхової та інших видів діяльності. Специфіка виду діяльності, безперечно, накладає певний відбиток на методологію визначення ефективності діяльності конкретного підприємства чи його структурних підрозділів, що проявляється в специфіці навіть самих показників ефективності, які застосовуються для цього.

4. За рівнем об'єкта господарювання.

До цієї групи відносять: ефективність економіки в цілому, ефективність галузі, об'єднання підприємств, підприємства, структурного підрозділу підприємства, ефективність виробництва окремих видів продукції.

5. За рівнем оцінювання.

Відповідно до цієї ознаки ефективність може бути рівня суспільства та рівня суб'єкта підприємництва (господарювання). Необхідність поділу показників ефективності на ці дві групи зумовлена певною антагоністичністю інтересів суспільства та індивіда або їх інституційних аналогів - держави та підприємства. Як наслідок, має місце невідповідність між критеріями оцінювання ефективності тих чи інших явищ або заходів (наприклад, економічних законів, зокрема з питань оподаткування). Держава має свої критерії, а підприємства - свої, і вони часто істотно різняться. Так, оцінюючи економічний ефект діяльності підприємства, держава обчислює його валовий прибуток. Останній містить суму податків та інших обов'язкових платежів, що виплачуються з прибутку. Для підприємства ж ефект - це чистий прибуток, котрий залишається у його розпорядженні після сплати всіх обов'язкових платежів [13, с. 107].

6. За умовами оцінювання.

За цією ознакою виділяють реальну, розрахункову та умовну ефективність. Реальна ефективність - це фактичний рівень витрат та результатів за даними бухгалтерського обліку та звітності. Розрахункова - базується на проектних або планових показниках, отриманих розрахунковим шляхом.

Умовна ефективність використовується для оцінювання роботи структурних підрозділів підприємства.

7. За ступенем збільшення ефекту.

Ця ознака дає змогу виокремити первісну та мультиплікаційну ефективність. Необхідність такого поділу видів ефективності викликана тим, що в результаті здійснення тих чи інших заходів може спостерігатися як одноразовий ефект, так і мультиплікаційний. Мова про мультиплікаційний ефект може йти тоді, коли початковий ефект повторюється й примножується на різних рівнях даного підприємства, а також поширюється на інші підприємства та організації.

8. За метою визначення.

За цією ознакою розрізняють абсолютну та порівняльну ефективність. Абсолютна ефективність характеризує загальну або питому (в розрахунку на одиницю витрат чи ресурсів) її величину, яку отримує підприємство в результаті своєї діяльності за певний проміжок часу. Порівняльна ефективність визначається шляхом порівняння можливих варіантів господарювання і вибору кращого з них. Її рівень відбиває економічні, екологічні, соціальні та інші переваги певного варіанта реалізації господарських рішень (напрямку діяльності) порівняно з іншими варіантами.

9. За типом процесу.

Ця ознака дає змогу диференціювати підходи до оцінювання ефективності, ураховуючи специфіку окремих процесів, які відбуваються на підприємстві. З погляду цієї ознаки можна окремо розглядати ефективність виробничих процесів (з точки зору як організаційної, так і технічної), ефективність управління, ефективність інвестиційної, інноваційної, маркетингової, фінансової діяльності та ін. [13, с. 108-109].

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ТА ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВИСОКОВОЛЬТНА КОМПАНІЯ»

2.1. Загальна характеристика та основні напрями діяльності ТОВ «Високовольтна компанія»

Більше 20 років устаткування ТОВ «Високовольтна компанія» забезпечує передачу і розподіл енергії на найбільших енергетичних об'єктах України, країн СНД. Продукція ТОВ «Високовольтна компанія» давно відома і добре зарекомендувала себе в 38 країнах світу.

Завод модернізував виробниче - випробувальну базу і випускає вироби по прогресивних технологіях, на сучасному устаткуванні фірм Finn - Power (Фінляндія), BR TECHNOLOGIES і DILO (Німеччина), з необхідним контролем якості. Кожен трансформатор проходить випробування відповідно до національних і міжнародних стандартів і спеціальних вимог замовника.

Система менеджменту якості підприємства сертифікована з 2000 року.

Сертифікат відповідності вимогам ISO - 9001: 2008 №Q - 5412/11 з терміном дії з 05.09.2018 по 04.09.2021, виданий органом сертифікації QSCert.

Підприємство також має сертифікат відповідності в системі УкрСЕПРО (Україна), Держстандарт Р (Росія), концерном «Росенергоатом» по виготовленню об'єктів електроенергетики Росії.

Нині ТОВ «Високовольтна компанія» робить:

- вимірювальні трансформатори струму (ТФЗМ, ТФУМ, ТОМ, ТФБ, ТОГ) для включення в мережу напругою від 35 до 1150 кВ, номінальний первинний струм від 15 до 4000 А;

- вимірювальні трансформатори напруги (ЗНМИ, ЗНОМ, ЗНОМП, ЗНОГ-М, НІГ, НКФ, НКГ, НКФА, ЕТН, НКФ-М) для включення в мережу від 10 до 500 кВ.

Вимірювальні трансформатори струму і напруги виготовляються з елегазовим або масляним заповненням, з фарфоровою або силіконовою зовнішньою ізоляцією;

- комплектні розподільні пристрої (КМ-1Ф, КРУВ, КРУ РТП, КРУЕ, КРУПЕ) на напругу 6,10,35 кВ, номінальні струми від 630 до 3150 А, струм відключення 20 і 31,5 кА з масляними, вакуумними або елегазовими вимикачами;

- камери збірні одностороннього обслуговування (КСО- 293, КСО- 285) на напругу 6-10 кВ, номінальні струми від 400 до 1000 А з масляними або вакуумними вимикачами;

- роз'єднувачі внутрішньої і зовнішньої установки (РЛН, РЛНЗ, РВ, РВЗ, РВФ, РВФЗ, РДЗ) на напругу від 10 до 330 кВ, номінальні струми від 400 до 3150 А;

- проводить реконструкцію з метою підвищення технічного рівня підстанції КРУ шляхом заміни масляних вимикачів на вакуумні або елегазові вимикачі з установкою сучасних релейних схем захисту і автоматики (SEPRAM, MICOM, MP3C);

- здійснює повний об'єм послуг з монтажу і наладки устаткування, що поставляється, з подальшим сервісним обслуговуванням впродовж гарантійного терміну.

ТОВ «Високовольтна компанія» є компанією з великою історичною спадщиною.

Статутний фонд товариства склав 605 970 000 (шістсот п'ять мільйонів дев'ятсот сімдесят тисяч) гривень, що є еквівалентом 300 млн. доларів США за офіційним обмінним курсом Національного банку України на дату формування статутного фонду. Статутний фонд сформований за рахунок внесків засновників.

Статутний фонд розподілений на 673 300 (шістсот сімдесят три тисячі триста) простих іменних акцій, номінальна вартість кожної такої акції становить 900 (дев'ятсот) гривень.

У разі збільшення Статутного Фонду та випуску Товариством додаткових акцій, кожен Засновник має рівне право на такі акції пропорційна до кількості акцій, якими на той час володітиме такий Засновник.

Обмежена відповідальність визначається Статутом Товариства. Згідно зі Статутом Товариство не відповідає за зобов'язаннями своїх Засновників.

Засновники несуть відповідальність за свої відповідні вклади до Статутного Фонду Товариства. Акціонери відповідають за зобов'язаннями Товариства тільки в межах належних їм акцій.

Товариство не несе відповідальність за зобов'язаннями Держави України. Держава Україна не несе відповідальності за зобов'язаннями Товариства та/або його Засновників.

Товариство відповідає за своїми зобов'язаннями в межах свого майна відповідно до законодавства України.

Основні принципи організації і діяльності Компанії ТОВ «Високовольтна компанія» регулюються наступними нормативними документами України:

- Цивільний Кодекс України (діє з 01.01.2004 р.);
- Господарський Кодекс України (діє з 01.01.2004 р.);
- Закон України «Про господарські суспільства» (від 19.09.1991 р.).

Місцезнаходження Компанії: 69069, Україна, м. Запоріжжя, Дніпропетровське шосе, 13. За даною адресою розташований головний офіс і головні виробничі майданчики підприємства.

Компанія ТОВ «Високовольтна компанія» внесена до Єдиного Державного Реєстру Підприємств і Організацій України (ЄДРПОУ) під номером 05755559.

Компанія ТОВ «Високовольтна компанія» зареєстрована в податковій службі платником податків на загальних підставах. Індивідуальний податковий номер – 254809108242.

Компанія ТОВ «Високовольтна компанія» створена на необмежений термін. Діюча організаційна структура ТОВ «Високовольтна компанія» включає Правління, Науково-технічний центр і 12 департаментів:

- виробничий департамент;
- департамент управління матеріалами;
- департамент експлуатації і енергозбереження;
- департамент координації і планування;
- департамент фінансів;
- департамент організації праці і персоналу;
- департамент експорту і відвантаження продукції;
- департамент якості;
- департамент охорони і режиму;
- юридичний департамент;
- департамент бухобліку;
- департамент охорони праці і довкілля.

Виробничі потужності ТОВ «Високовольтна компанія» наведено в табл.

2.1

Таблиця 2.1

Виробничі потужності (обладнання)

Вид обладнання, устаткування	Модель, рік впровадження	Кількість одиниць	Власність
1	2	3	4
1. Лінія подовжнього розкрою електротехнічної сталі	01.00.00.00.00. СБ 2001	1 шт.	Власне
2. Лінія поперечного розкрою електротехнічної сталі	КТКО-2124Н 2006	1 шт.	Власне
3. Машина термічного різання	«Комета – М» 2006	1 шт.	Власне

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4
4. Інверторний зварювальний апарат для алюмінію	PHOENIX 500 PROGRESS PULS 2006	1 шт.	Власне
5. Лінія фірбування порошковим матеріалом	01113.0000200.001200 5	1 шт.	Власне
6. Устаткування для переробки двокомпонентного силікону	Vario-Mix AL 2005	1 шт.	Власне
7. Сервісні теліжки для заповнення елегазом трансформаторів	B061R01-2003 (L)D120R21-2003	1 шт.	Власне
8. Піч отжига магнітопроводів	УКР-311989	2 шт.	Власне
9. Верстат намотування вторинних обмоток	AX212.000.001991	2 шт.	Власне
10. Верстат намотувальний	AM-31502003	1 шт.	Власне
11. Стенд виготовлення покришок	ВЛ 787-005492006	1 шт.	Власне
12. Верстат намотування конденсаторів	ВЛ 7823-00312004	1 шт.	Власне
13. Вакуумсушильні печі	ГСШ.ВВСШ1985	6 шт.	Власне

Опис основних виробничих потужностей ТОВ «Високовольтна компанія» наведено в табл. 2.2

Таблиця 2.2

Матеріально-технічна база

Місце знаходження приміщення	Призначення приміщення	Характеристика приміщення, площа	Реквізити документа
1	2	3	4
1. вул.Днепропетровське шосе, 13	Корпус крупнооблачного високовольтного обладнання, виробниче	Одноповерхова будівля, 9 прольотів. Площа загальна- 61460 м ² , висота 12,6 та 7,2 м	Реєстраційне посвідчення на об'єкти нерухомого майна які належать юридичним та фізичним особам серія БГ№012000 від 25.01.2002 р.
2. вул.Днепропетровське шосе, 13	Побутові приміщення №1, адміністративне	3-х поверхова будівля. Площа- 4512 м ² , об'єм - 14890 м ³	
3. вул.Днепропетровське шосе, 13	Побутові приміщення №1, адміністративне	3-х поверхова будівля. Площа- 4512 м ² , об'єм- 14890 м ³	

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4
4. вул.Днепропетровське шосе, 13	Службово-побутовий комплекс, адміністративне	14 поверхова будівля. Площа- 9313 м ² , об'єм - 27555 м ³	
5. вул.Днепропетровське шосе, 13	Побутові приміщення №4	3-х поверхова будівля. Площа- 3192 м ² , об'єм - 12006 м ³	
6. вул.Днепропетровське шосе, 13	Їдальня	2-х поверхова будівля. Площа- 2506м ² ,	
7. вул.Днепропетровське шосе, 13	Фізкультурно оздоровчий центр	У будівлі їдальні на першому поверсі Площа -596 м ²	
8. вул.Днепропетровське шосе, 13	Складський корпус, складське, адміністративне	Складське- 1 поверхова будівля Площа- 1500 м ² . Адміністративне- 4-х поверхова будівля Площа - 2702 м ²	
9. вул.Днепропетровське шосе, 13	Склад зберігання комплектуючих	1 поверхова будівля. Площа- 850 м ²	Реєстраційне посвідчення на об'єкти нерухомого майна які належать юридичним та фізичним особам серія БГ№012000 від 25.01.2002 р.
10. вул.Днепропетровське шосе, 13	Склад комплектуючих ОМТС	1 поверхова будівля. Площа- 1176 м ²	
11. вул.Днепропетровське шосе, 13	Склад комплектуючих виробів	1 поверхова будівля. Площа- 341 м ²	
12. вул.Днепропетровське шосе, 13	Універсальний ДОК - склад	1 поверхова будівля. Площа- 849м ²	
13. вул.Днепропетровське шосе, 13	Прибудова БМЗ до ділянки виготовлення упаковки	1 поверхова будівля. Площа- 342м ²	
14. вул.Днепропетровське шосе, 13	Станція нейтралізації	3-х поверхова будівля. Площа- 1402м ²	
15. вул.Днепропетровське шосе, 13	Будівля автотранспортного цеху	2-х поверхова будівля. Площа- 554м ²	

Динаміка ринку трансформаторів 2016 – 2020 рр. і продажі ТОВ «Високовольтна компанія» представлена на рис. 2.1

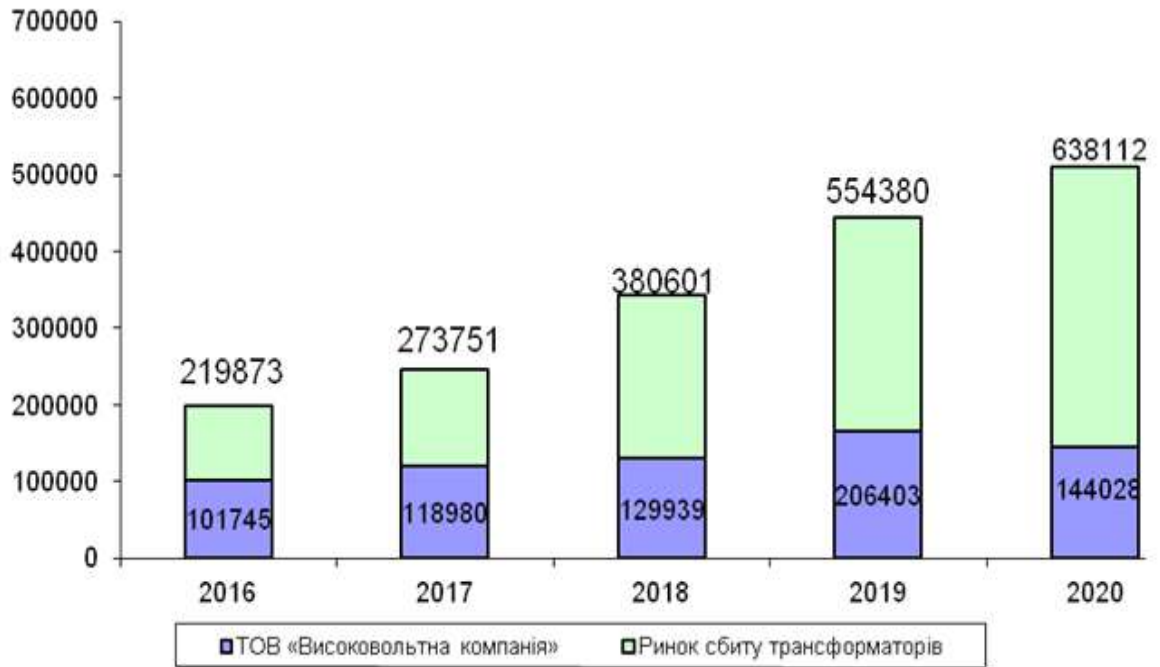

Рис. 2.1 Динаміка ринку трансформаторів 2016 – 2020 рр. і продажі ТОВ «Високовольтна компанія» (шт.)

ТОВ «Високовольтна компанія» скерує свою діяльність також на збут трансформаторів, здійснює повний об'єм послуг з монтажу і наладки устаткування, що поставляється, з подальшим сервісним обслуговуванням впродовж гарантійного терміну на внутрішньому і зовнішньому ринках; упроваджує результати науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт; проводить випробування на відповідність технічним вимогам і нормам. Обсяги виробництва невпинно зростають.

2.2. Аналіз рівня і динаміки фінансових результатів ТОВ «Високовольтна компанія»

Аналіз фінансових результатів діяльності – це комплекс дій, які спрямовані на вивчення результатів діяльності підприємства за певний період часу, з метою визначення ефективності використання всіх ресурсів, виявлення можливих недоліків в управленні цього підприємства та надання необхідної інформації для оперативного керівництва для підвищення результативності діяльності підприємства [14, с. 8-12].

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства включає такі провідні елементи дослідження:

- «горизонтальний» аналіз – це дослідження змін кожного показника за поточний період, що розглядається;
- «вертикальний» аналіз даних – це дослідження структури відповідних показників і їх змін;
- «трендовий» аналіз – це дослідження в загальному вигляді динаміки зміни показників фінансових результатів діяльності за звітний період.

Джерелами аналітичної інформації для аналізу діяльності підприємств є фінансовий план, бізнес-план, дані бухгалтерського обліку за розрахунками результатів діяльності, показники фінансової звітності ф. № 1 «Звіт про фінансовий стан», ф. № 2 «Звіт про сукупний дохід», ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. № 4 «Звіт про власний капітал», ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», дані статистичної звітності, показники внутрішньої управлінської звітності [15, с. 280].

Найголовнішими завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- оцінка динаміки, якості, обсягів та структури фінансових результатів;

- розкриття факторів і кількісна оцінка їх впливу на фінансові результати;
- встановлення доцільності та ефективності використання прибутку;
- визначення резервів зростання прибутку та рентабельності, розробка рекомендацій щодо їх впровадження.

Під час аналізу фінансових результатів підприємства можуть використовуватися різноманітні прийоми, методи та моделі. Їх кількість та широта застосування залежить від визначених цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному окремому випадку [16, с. 224].

До головних показників, що, визначають фінансовий стан підприємства, належать такі:

- прибутковість (рентабельність);
- оптимальний розподіл прибутку;
- оптимальні розміри власних оборотних активів, які забезпечують нормальний процес виробництва та реалізації продукції;
- наявність власних джерел формування оборотних активів в розмірі, достатньому для їх покриття;
- платоспроможність підприємства.

Фінансовий стан є стійким, якщо підприємство досягає у вказаних напрямках необхідних оптимальних параметрів. Якщо ж воно не отримує, наприклад, прибутку, який би забезпечував неодмінний приріст власних фінансових ресурсів, його фінансовий стан не може бути стійким [17, с. 185-188].

Оцінювання фінансових результатів діяльності підприємства дають загальне уявлення про ефективність фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта.

Проведемо аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр. (таблиця 2.3).

Аналіз даних табл. 2.3 дозволяє зробити такі висновки:

- чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в 2019 році становив 93327 тис. грн., що на 21689 тис. грн.. більше ніж в 2018 році. В 2017 році відбулося зменшення цього показника на 9581 тис. грн.;
- валовий прибуток в 2016 році мав від'ємне значення, але вже протягом наступних років спостерігається тенденція до збільшення і в 2019 році цей показник становив 11076 тис. грн., що на 6049 тис. грн. більше ніж в 2017 році;
- інші операційні доходи протягом 2015-2018 рр. мали тенденцію до збільшення, але в 2019 році показник зменшився на 53,23% та становив 6566 тис. грн. проти 12269 тис. грн. в 2018 р.
- адміністративні витрати в 2019 році зрости на 741 тис. грн. (21,07%).
- витрати на збут протягом 2015-2018 рр. зменшувалися, але в 2019 році відбулося їх збільшення на 217 тис. грн. і їх значення становило 317 тис. грн.;
- інші операційні витрати в 2019 році становили 11110 тис. грн., що більше на 2119 тис. грн. ніж в 2018 році (або на 23, 57%);
- операційний прибуток протягом 2015 – 2017 рр. був відсутній, в 2018 році він становив 4688 тис. грн., а в 2019 році відбулося зменшення на 58, 26% (або на 2731 тис. грн.)
- інші доходи найбільшого значення досягли в 2017 році і становили 5370 тис. грн., далі спостерігалась тенденція до зменшення, так в 2018 році значення біло 1526 тис. грн., а в 2019 році – 969 тис. грн.;
- за фінансовими витратами спостерігається тенденція до зменшення і в 2019 році показник досяг значення 0.
- чистий фінансовий результат має нерівномірну тенденцію, так в 2015 році було значення 130 тис. грн., а в 2016 році підприємство мало збиток в сумі 1430 тис. грн., протягом наступних років підприємство отримувало прибуток і в 2019 році він становив 2150 тис. грн.

Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів, тис. грн.

Показник	Код рядка, ф. № 2	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення							
							Абс, (+, -) гр.6 – гр.5	Абс., (+, -) гр.5 – гр.4	Абс., (+, -) гр.4 – гр.3	Абс.е, (+, -) гр.3 – гр.2	Відносне,% гр.6/гр. .5*100	Відносне,% гр.5/гр. .4*100	Відносне,% гр.4/гр. .3*100	Відносне,% гр.3/гр. .2*100
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	40425	49510	39929	71638	93327	21689	31709	-9581	9085	130,28	179,41	80,65	122,47
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-38221	-50846	-39296	-66611	-82251	-15640	-27315	11550	-12625	123,48	169,51	77,28	133,03
3. Валовий прибуток(збиток)	2090	2204	-1336	633	5027	11076	6049	4394	1969	-3540	220,33	794,15	-47,38	-60,62
4. Інші операційні доходи	2120	5194	5666	12734	12269	6566	-5703	-465	7068	472	53,52	96,35	224,74	109,09
5. Адмін. витрати	2130	-2395	-1855	-2710	-3517	-4258	-741	-807	-855	540	121,07	129,78	146,09	77,45
6. Витрати на збут	2150	-763	-405	-369	-100	-317	-217	269	36	358	317,00	27,10	91,11	53,08
7. Інші операційні витрати	2180	-4803	-4111	-10340	-8991	-11110	-2119	1349	-6229	692	123,57	86,95	251,52	85,59
8. Фінансові результати від операційної діял: прибуток	2190	0	0	0	4688	1957	-2731	4688	0	0	41,74	-	-	-

А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
9. Інші доходи	2240	1087	6	5370	1526	969	-557	-3844	5364	-1081	63,50	28,42	89500	0,55
10. Фінансові витрати	2250	-193	-406	-77	-1	0	1	76	329	-213	0,00	1,30	18,97	210,36
11. Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-
12. Інші витрати	2270	-103	-169	-1321	-489	-285	204	832	-1152	-66	58,28	37,02	781,66	164,08
13. Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	228	0	3920	5724	2641	-3083	1804	3920	-228	46,14	146,02	-	-
14. Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-98	-1180	-706	-1014	-491	523	-308	474	-1082	48,42	143,63	59,83	1204,08
15. Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	130	-1430	3214	4710	2150	-2560	1496	4644	-1560	45,65	146,55	- 224,76	-1100

При оцінюванні абсолютних показників фінансових результатів важливим є їх дослідження у динаміці, що дозволить виявити наявні тенденції фінансово-господарської діяльності підприємства (рис.2.2).

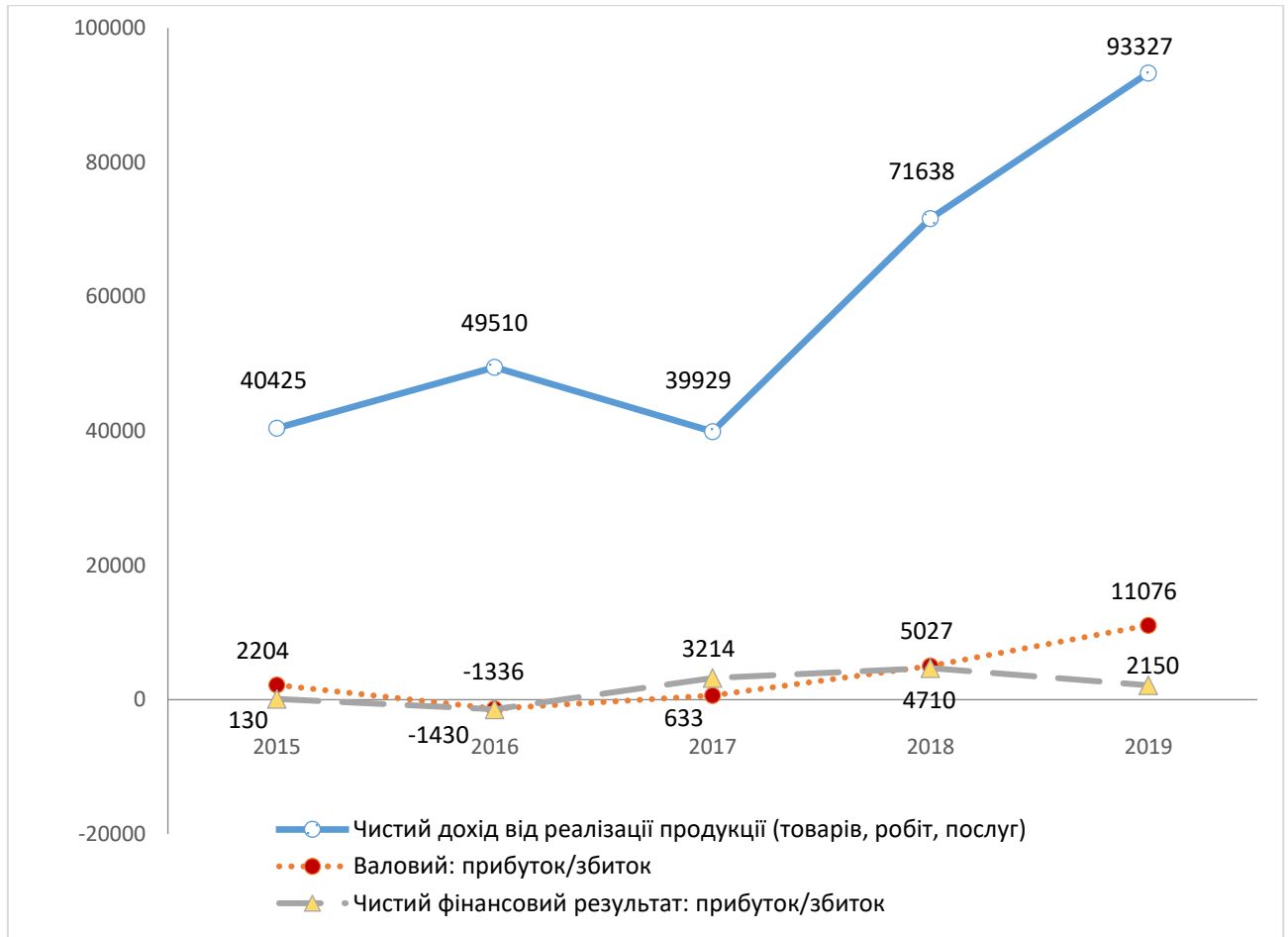

Рис. 2.2 Динаміка фінансових результатів ТОВ «Високовольтна компанія» у 2015-2019 роках, тис. грн..

З графічного зображення основних фінансових результатів ТОВ «Високовольтна компанія» у 2015-2019 роках виявляємо тенденцію зростання обсягів реалізації продукції, що може бути свідченням зростанням як обсягів виробництва, розширенням ринків збуту, так і цін на готову продукцію. Так, чистий дохід від реалізації продукції у 2019 році склав 93327 тис. грн. За аналізований період чистий дохід ТОВ «Високовольтна компанія» зріс у 2 рази.

Динаміка валового прибутку та чистого фінансового результату не відповідає інтенсивності динаміки чистого доходу. Зокрема, у 2016 р. ці показники мали від'ємне значення, але вже протягом наступних років

відбувалася тенденція до збільшення цього показника, що заслуговує на позитивну оцінку. В 2019 році валовий прибуток становив 11076 тис. грн., а чистий фінансовий результат 2150 тис. грн..

Абсолютні показники фінансових результатів не дозволяють у повній мірі оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, тому наступним етапом є оцінювання відносних показників, яким є показники рентабельності. У розрахунку показників рентабельності використано різні модифікації показника прибутку.

З цією метою поділимо їх на 2 групи: показники рентабельності, що характеризують господарську діяльність та показники рентабельності, що характеризують діяльність підприємства в цілому (рис. 2.3 - 2.4).

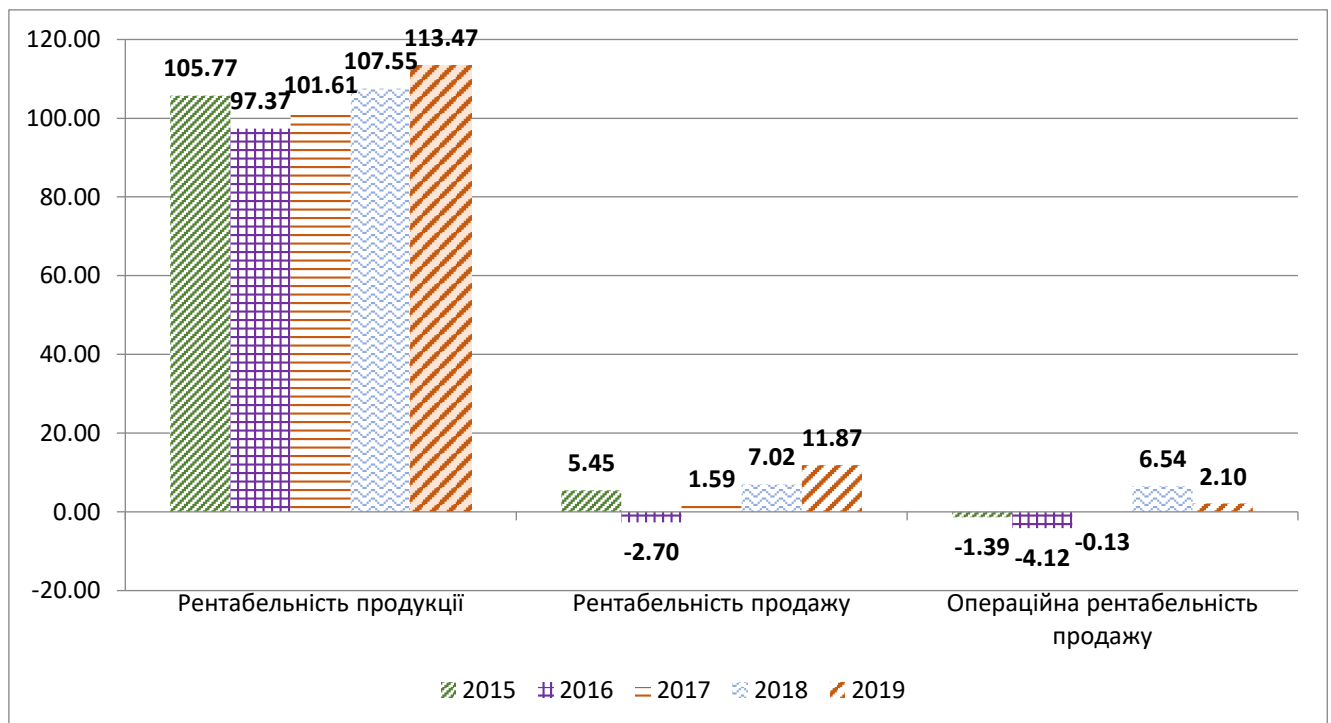

Рис. 2.3 Динаміка показників рентабельності господарської діяльності ТОВ «Високовольтна компанія» у 2015-2019 роках, %

Як бачимо, з рис. 2.3 динаміка показників рентабельності господарської діяльності характеризується змінами, отже можна припустити, що на діяльність підприємства мали вплив зовнішньо ринкові та внутрішні фактори. Рентабельність продукції відображає співвідношення між витратами та

прибутком на виробництво продукції, але не враховує загальновиробничих і постійних витрат.

Незважаючи на це, відзначаємо високий рівень показників рентабельності продукції ТОВ «Високовольтна компанія» у 2015-2019 роках.

Крім того, максимальний результат було досягнуто у 2019 році, а саме рентабельність продукції склала 113,47%, за найнижчого її рівня у 2016 році на рівні 97,37%.

Валова рентабельність продажу ТОВ «Високовольтна компанія» у 2015-2019 роках перебуває на достатньому рівні, крім 2016 року, коли цей показник мав від'ємне значення -2,7%. Але вже протягом наступних років показник мав тенденцію збільшення. Зокрема, у 2019 році її розмір становив 11,8 %, що на 4,85 в.п. більше ніж у 2018 році.

Як негативне відмічаємо низький рівень операційної рентабельності продаж, який майже у 5 разів нижчий за валову рентабельність. Так, операційна рентабельність ТОВ «Високовольтна компанія» протягом 2015-2018 роках мала від'ємні значення, в 2018 році показник становив 6,54%, що було його максимальним значенням, а вже 2019 року показник впав на 4,44% та склав 2,1%.

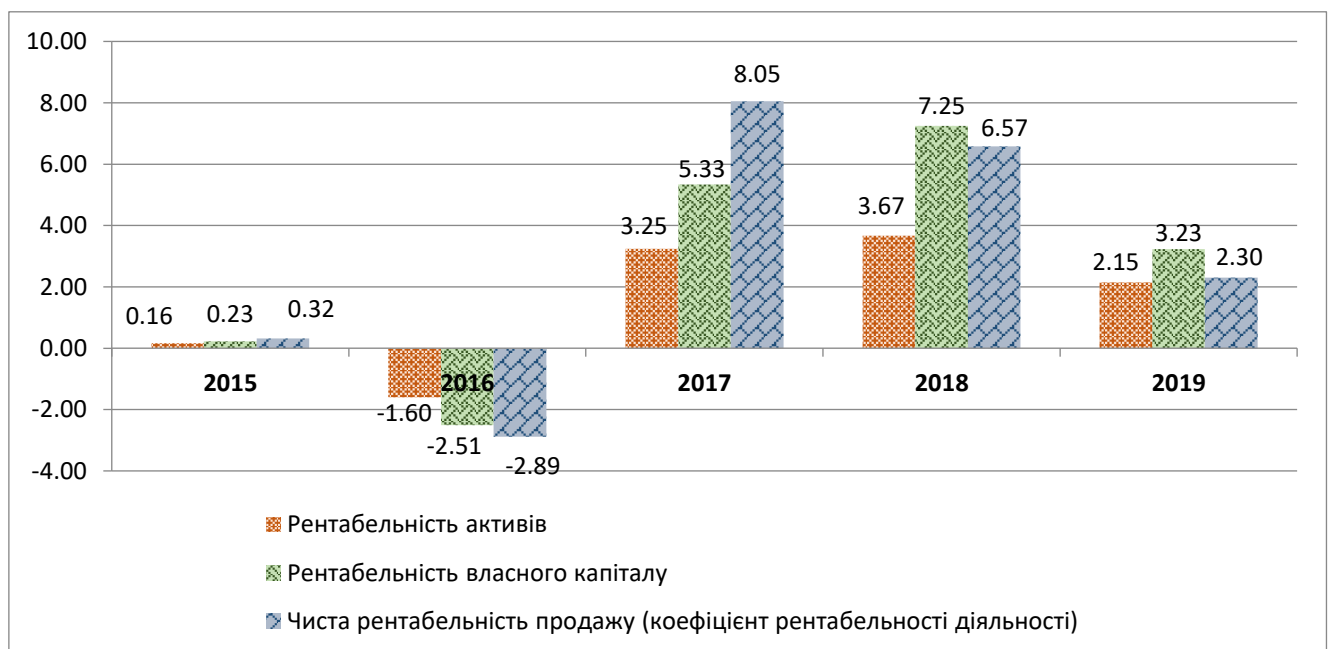

Рис. 2.4 Динаміка показників рентабельності господарської діяльності ТОВ «Високовольтна компанія» у 2015-2019 роках, %

Аналітичні показники рентабельності, що зображені на рис. 2.4 дозволять зробити висновок, що ефективність фінансово-господарської діяльності ТОВ «Високовольтна компанія» у 2015-2019 роках була різною, а у 2016 році спостерігаються від'ємні значення, що оцінюємо негативно.

Рентабельність активів у 2019 р. склала 2,15%, що на 1,52 в. п. менше ніж у 2018 році, тобто ефективність використання капіталу на підприємстві знижується. Треба зауважити, що зниження рентабельності активів у 2019 році за зростання рентабельності продукції є ознакою неефективних управлінських рішень з управління витратами. У 2016 році ефективність діяльності ТОВ «Високовольтна компанія» була найнижчою, про що свідчить від'ємне значення рентабельності активів підприємства, яке склало -1,6%.

Рентабельність власного капіталу є важливим показником ефективності для акціонерів. Зниження рівня прибутковості капіталу ТОВ «Високовольтна компанія» у 2019 році негативно позначилося на рівні рентабельності власного капіталу, зокрема відбулося його зниження на 4,02 в. п. до 3,23%.

Зниження чистої рентабельності продаж ТОВ «Високовольтна компанія» у 2019 році на 4,27 в. п. порівняно з 2018 роком обумовлено фінансовими витратами на залучений довгостроковий кредит.

Враховуючи, що на рівень прибутку, насамперед, впливають доходи і витрати, розглянемо по черзі динаміку їх змін та структуру в табл.2.4 і табл.2.5.

Як свідчать дані табл. 2.4 в структурі доходів підприємства найбільшу частку питомої ваги займає чистий дохід (виручка) від реалізації протягом усього аналізованого періоду. Так, в 2019 році питома вага ЧД(В)Р становила 92,53%, а найменшого значення цей показник досяг в 2017 році – 68,80%, того ж року зросла частка інших операційних доходів і становила 21,94% та інші доходи сягали 9,25% питомої ваги.

**Аналіз складу і структури доходів підприємства ТОВ
«Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр., тис. грн.**

Показник	Код рядка, Ф. № 2	2015		2016		2017		2018		2019	
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЧД(В)Р	2000	40425	86,55	49510	89,72	39929	68,80	71638	83,85	93327	92,53
Інші операційні доходи	2120	5194	11,12	5666	10,27	12734	21,94	12269	14,36	6566	6,51
Інші доходи	2240	1087	2,33	6	0,01	5370	9,25	1526	1,79	969	0,96
Разом	-	46706	100	55182	100	58033	100	85433	100	100862	100

Подаємо дані таблиці в графічному вигляді (рис. 2.5).

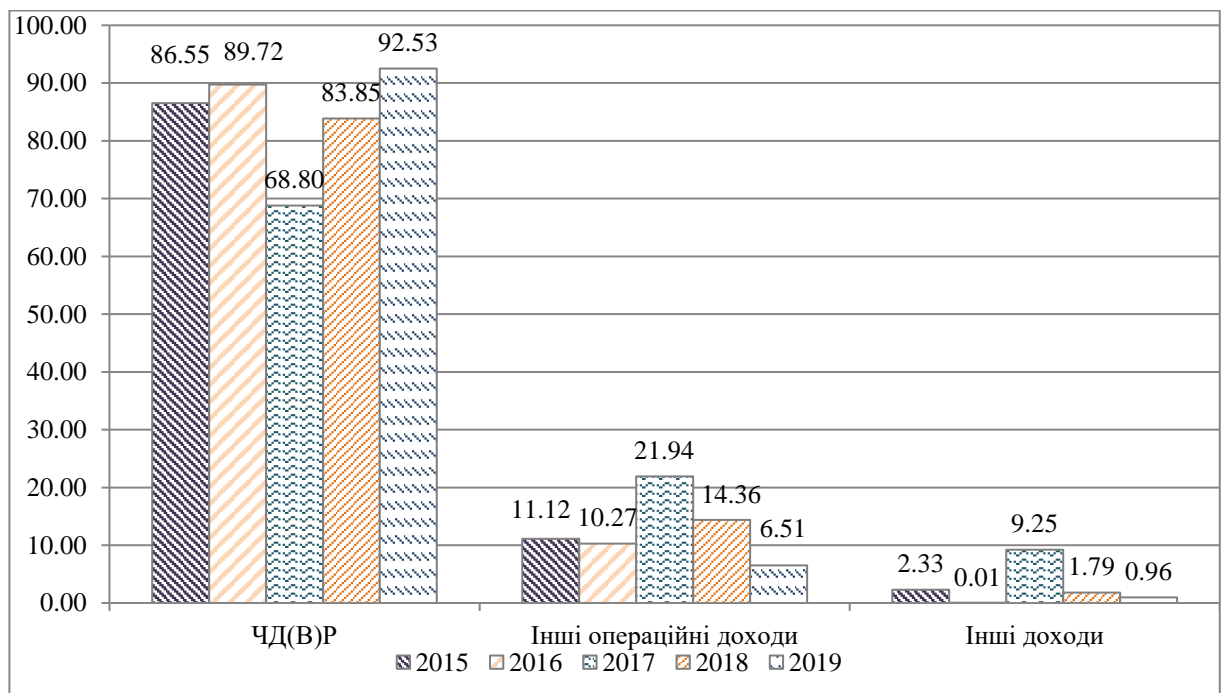

Рис. 2.5 Динаміка питомої ваги доходів підприємства ТОВ
«Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр., %

Проведемо аналіз складу і структури витрат підприємства та подамо результати в таблиці 2.5 та на рис. 2.6.

Аналіз витрат показує, що протягом 2015-2019 рр. найбільшу частку питомої ваги займають витрати на собівартість реалізованої продукції, також спостерігається тенденція до збільшення цього показник (окрім 2017 року, коли частка зменшилася до 72,62%). Далі за часткою питомої ваги можна відзначити інші операційні витрати, які в 2017 року сягали 19,11%, але вже протягом наступних років вага зменшувалася і в 2019 році становила 11,31%. Адміністративні витрати протягом всього періоду не перевищували 5,2%, а витрати на збут в 2019 році становили 0,32% питомої ваги витрат підприємства.

Таблиця 2.5

**Аналіз складу і структури витрат підприємства ТОВ
«Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр., тис. грн**

Показник	Код рядка, Ф. № 2	2015		2016		2017		2018		2019	
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-38221	82,23	-50846	87,98	-39296	72,62	-66611	83,57	-82251	83,74
Адміністративні витрати	2130	-2395	5,15	-1855	3,21	-2710	5,01	-3517	4,41	-4258	4,34
Витрати на збут	2150	-763	1,64	-405	0,70	-369	0,68	-100	0,13	-317	0,32
Інші операційні витрати	2180	-4803	10,33	-4111	7,11	-10340	19,11	-8991	11,28	-11110	11,31
Фінансові витрати	2250	-193	0,42	-406	0,70	-77	0,14	-1	0,00	0	0,00
Інші витрати	2270	-103	0,22	-169	0,29	-1321	2,44	-489	0,61	-285	0,29
Разом	-	-46478	100	-57792	100	-54113	100	-79709	100	-98221	100

В графічному виді динаміка питомої ваги витрат підприємства ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр. має такий вигляд:

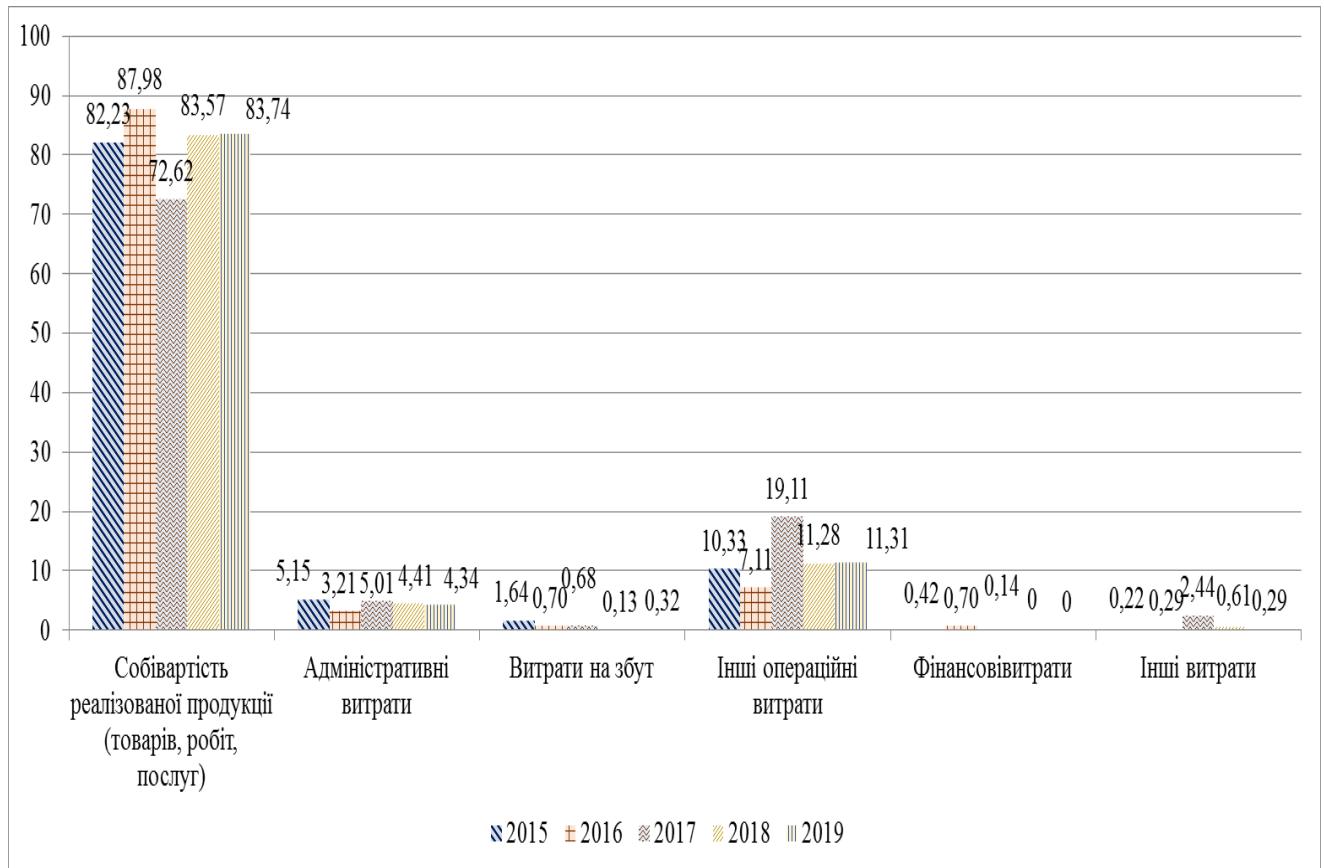

Рис. 2.6 Динаміка питомої ваги витрат підприємства ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр., %

Стійкий фінансовий стан підприємства в ринкових умовах значною мірою обумовлюється його діловою активністю. Ділова активність підприємства проявляється через розширення ринків збуту продукції, підтримання ділової репутації (іміджу), вихід на ринок праці і капіталу тощо.

Ділова активність оцінюється системою показників (коефіцієнтів), які характеризують найважливіші сторони діяльності підприємства.

Будь-яке підприємство, незалежно від того, що воно виробляє - продукцію або послуги, працює по замкнутому циклу: виробництво продукції та послуг - їх продаж - отримання прибутку - розширення виробництва продукції і послуг. Досліджуючи динаміку абсолютних показників, необхідно

виявити, на скільки вона відповідає їх оптимальному співвідношенню, яке дістало назву “золоте правило економіки підприємства”:

$$T_{np} > T_{вр} > T_a > 100\%, \quad (2.1)$$

де T_{np} - темпи зростання балансового прибутку;

$T_{вр}$ - теми зростання виручки (обсягу реалізації);

T_a - темп зростання суми активів, що складаються з основного та оборотного капіталу підприємства.

Якщо виконуються умови “золотого правила економіки підприємства”, то це означає, що економічний потенціал даного підприємства збільшився в порівнянні з попереднім періодом.

Оцінюючи ділову активність підприємства, слід враховувати, що період, за який проводиться оцінка, повинен бути достатньо великим, адже частина прибутку може бути вкладена не в поновлюване виробництво, а, наприклад, в інвестиції або в освоєння нової сфери діяльності, які окупляться тільки через якийсь-то час. Найлегше переконатися в правильності цієї закономірності, розглядаючи діяльність невеликих виробництв, але існуючий економічний досвід уже показав, що воно безпомилково можна застосувати до діяльності будь-якої компанії, незалежно від обсягів її оборотів.

За даними фінансової звітності перевіримо відповідність співвідношення показників підприємства ТОВ «Високовольтна компанія» «золотому правилу економіки підприємства». В табл. 2.6 наведені темпи зростання досліджуваних показників ТОВ «Високовольтна компанія» на 2018 та 2019 рр. для оцінки співвідношення між ними.

Оцінка темпів зростання показників ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр.

Показники	Код рядка, форми	2015	2016	2017	2018	2019	Темп зрос (гр.6: гр.5) x100, %	Темп зрост (гр.5:гр.4) x100,%	Темп зрост (гр.4:гр.3) x100,%	Темп зрост (гр.3: гр.2) x100, %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000, ф.2	40425	49510	39929	71638	93327	130,28	179,41	80,65	122,47
Прибуток від реалізації продукції	2000-(2050+2130+2150), ф.2	81804	102616	82304	141866	180153	126,99	172,37	80,21	125,44
Середня величина активів	1300, ф.1	81557	89430	99032	128370	100095	77,97	129,62	110,74	109,65

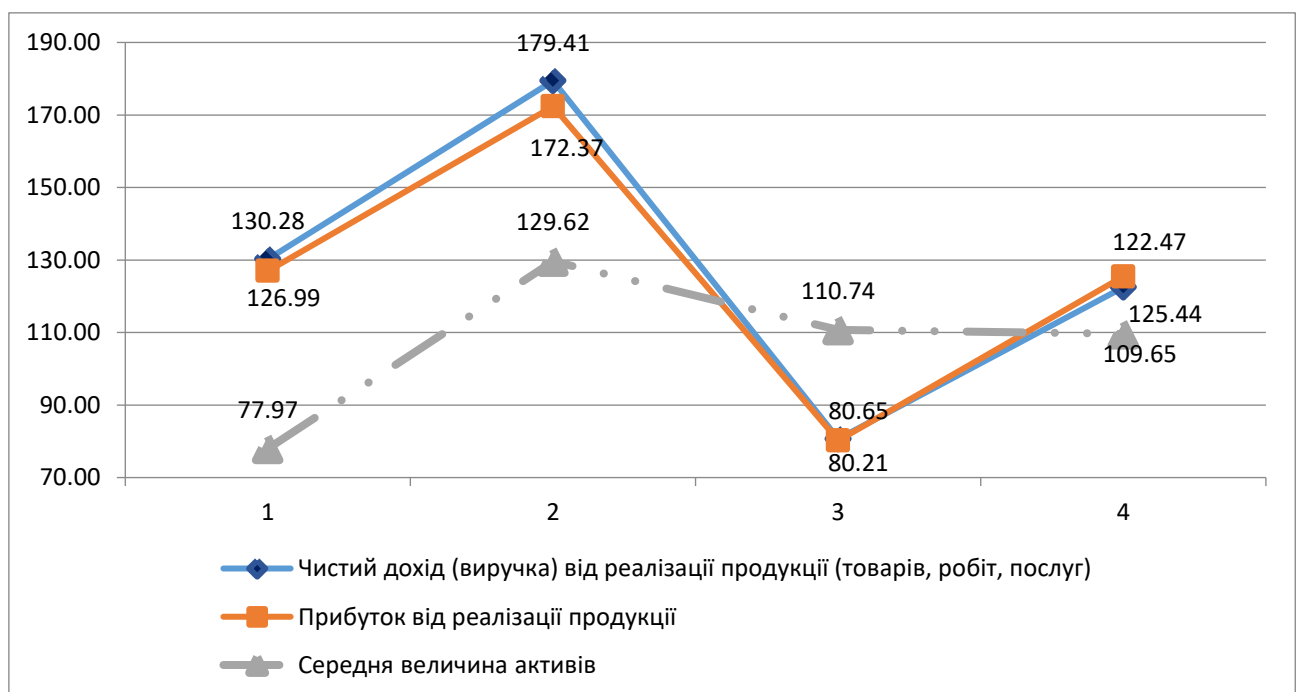

Рис. 2.7 Динаміка темпів зростання показників за 2015-2019рр., %

На основі даних табл. 2.6, співвідношення показників на 2016 рік має такий вигляд:

а) $T_{np} > T_{вр}$ (125,44 > 122,47);

б) $T_{вр} > T_a$ (122,47 > 109,65);

в) $T_{np} > T_a$ (125,44 > 109,65).

Співвідношення показників на 2017 рік має такий вигляд:

а) $T_{np} < T_{вр}$ (80,21 < 80,65);

б) $T_{вр} < T_a$ (80,65 < 110,74);

в) $T_{np} < T_a$ (80,21 < 110,74).

На 2018 рік має такі показники:

а) $T_{np} < T_{вр}$ (172,37 > 179,41);

б) $T_{вр} < T_a$ (179,41 > 129,62);

в) $T_{np} < T_a$ (172,37 > 129,62).

А співвідношення показників на 2019 рік має такий вигляд:

а) $T_{np} < T_{вр}$ (126,99 < 130,28);

б) $T_{вр} < T_a$ (130,28 > 77,97);

в) $T_{np} < T_a$ (126,99 > 77,97).

Тобто, темп зростання прибутку у 2016 році вище темпу зростання і обсягу реалізації, і середньої величини активів, що свідчить про відповідність «золотому правилу економіки підприємства».

Це обумовлено насамперед зниженням собівартості реалізованої продукції та, при цьому, підвищенням витрат на 1 гривню реалізованої продукції.

Економічний потенціал підприємства зростає, оскільки темп росту всіх зазначених показників перевищує 100%.

А темп зростання прибутку протягом 2017-2019 рр. поступається темпам зростання і обсягу реалізації, і середньої величини активів, що свідчить про невідповідність «золотому правилу економіки підприємства».

Це обумовлено насамперед зниженням собівартості реалізованої продукції та, при цьому, підвищенням адміністративних витрат на 1 гривню реалізованої продукції.

Економічний потенціал підприємства спадає, оскільки темп росту показників прибутку та виручки від реалізації нижче 100%.

Отже, за допомогою “золотого правила економіки підприємства” виявлено, що в період з 2015-2019 рр. найефективнішу ділову активність підприємство ТОВ «Високовольтна компанія» мало в 2016 році.

2.3. Аналіз платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності ТОВ «Високовольтна компанія»

Фінансовий стан підприємства, його стійкість і стабільність залежать від результатів його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Якщо поставлені завдання в перерахованих видах діяльності успішно реалізуються, це позитивно впливає на фінансові результати фінансово-господарської діяльності підприємства [18; 19, с.57].

Метою діагностики фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами [20, 21, 22].

Фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування та використання його фінансових коштів.

Діагностика фінансового стану підприємства базується на обчисленні таких показників, як:

– показники фінансової стійкості (коефіцієнт незалежності, частка залучених коштів, співвідношення власних та залучених коштів, питома вага дебіторської заборгованості, частка власних та довгострокових запозичених коштів тощо);

– показники платоспроможності (коефіцієнт абсолютної ліквідності, загальний коефіцієнт покриття, коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей);

– показники ділової активності (загальний коефіцієнт оборотності, оборотні запаси, оборотність власних коштів, продуктивність тощо).

Аналіз використання оборотних коштів

Ефективність використання оборотних коштів характеризує, передусім, їхня оборотність. Під оборотністю засобів розуміють тривалість проходження засобами окремих стадій виробництва й обігу. Час, упродовж якого оборотні кошти перебувають в обороті, тобто послідовно переходять з однієї стадії в іншу, складає період обороту оборотних коштів [23].

Оберненість оборотних коштів обчислюють тривалістю одного обороту в днях (оборотність оборотних коштів у днях) або кількістю обертів за звітний період (коефіцієнт оберненості). Тривалість одного обороту в днях - відношення суми середнього залишку оборотних коштів до суми одноденної виручки за період, що аналізують [23].

Ефективність використання оборотних коштів оцінюють за допомогою системи показників, до яких належать:

- коефіцієнт оборотності обігових активів;
- тривалість оборотності обігових активів;
- коефіцієнт оборотності коштів у рахунках;
- тривалість обертання коштів у рахунках;
- коефіцієнт обертання запасів;
- тривалість обернення запасів;
- коефіцієнт обертання виробничих запасів;
- тривалість обертання виробничих запасів [23].

Показники відображають ефективність використання землі, будівель, обладнання порівняно з обсягом продажів за рік. Зменшення коефіцієнтів оборотності небажане, тому що воно свідчить про зниження ефективності використання підприємством своїх ресурсів. У такому разі підприємство не

забезпечує достатнього обсягу торговельного збуту за рахунок наявних інвестицій в основні засоби підприємства. Слід збільшити обсяг збуту та переглянути доцільність використання окремих основних активів (деякі повинні бути ліквідовані, можливо, деякі придбані) [23].

Коефіцієнт оборотності обігових активів демонструє співвідношення виручки і середньої за період суми оборотних активів. Значення показника коливається, залежно від сфери діяльності компанії, але нормативним вважається зростання показника в динаміці, більш високе значення в порівнянні з конкурентами говорить про інтенсивне використання оборотних активів [23].

Розрахунок показників використання оборотних коштів ТОВ «Високовольтна компанія» за останні п'ять років наведено у вигляді зведеної таблиці 2.7 та подано у графічному вигляді на рис. 2.8.

Таблиця 2.7

Показники використання оборотних коштів ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр.

Показник	Формула	Значення розрахунків за 2015-2019 рр.				
		2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності обігових активів, тис. грн.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2000}}{\Phi 1 \text{ р.1195}(\text{гр.3/4}+\text{гр.4/2})}$	1,22	1,16	0,75	0,96	1,21
Тривалість оборотності обігових активів, дні	$\frac{365}{\text{коеф.обор.обіг.активів}}$	299,18	314,65	486,66	380,2	301,65
Коефіцієнт обертання запасів, тис. грн.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2050}}{\Phi 1 \text{ р.1100}(\text{гр.3/4}+\text{гр.4/2})}$	-1,286	-1,844	-3,042	-2,107	-2,742
Тривалість обертання запасів, дні	$\frac{365}{\text{коеф.обороту запасів}}$	-283,82	-197,93	-119,98	-173,23	-133,11
Коефіцієнт обертання виробничих запасів, тис. грн.	$\frac{\Phi 2 \text{ р.2000}}{\Phi 1 \text{ р.1101}(\text{гр.3+4}) \cdot 0,5}$	10,13	10,95	8,43	15,58	22,54
Тривалість обертання виробн. запасів, дні	$\frac{365}{\text{коеф.обор.виробн.з}}$	36,03	33,33	43,29	23,42	16,19

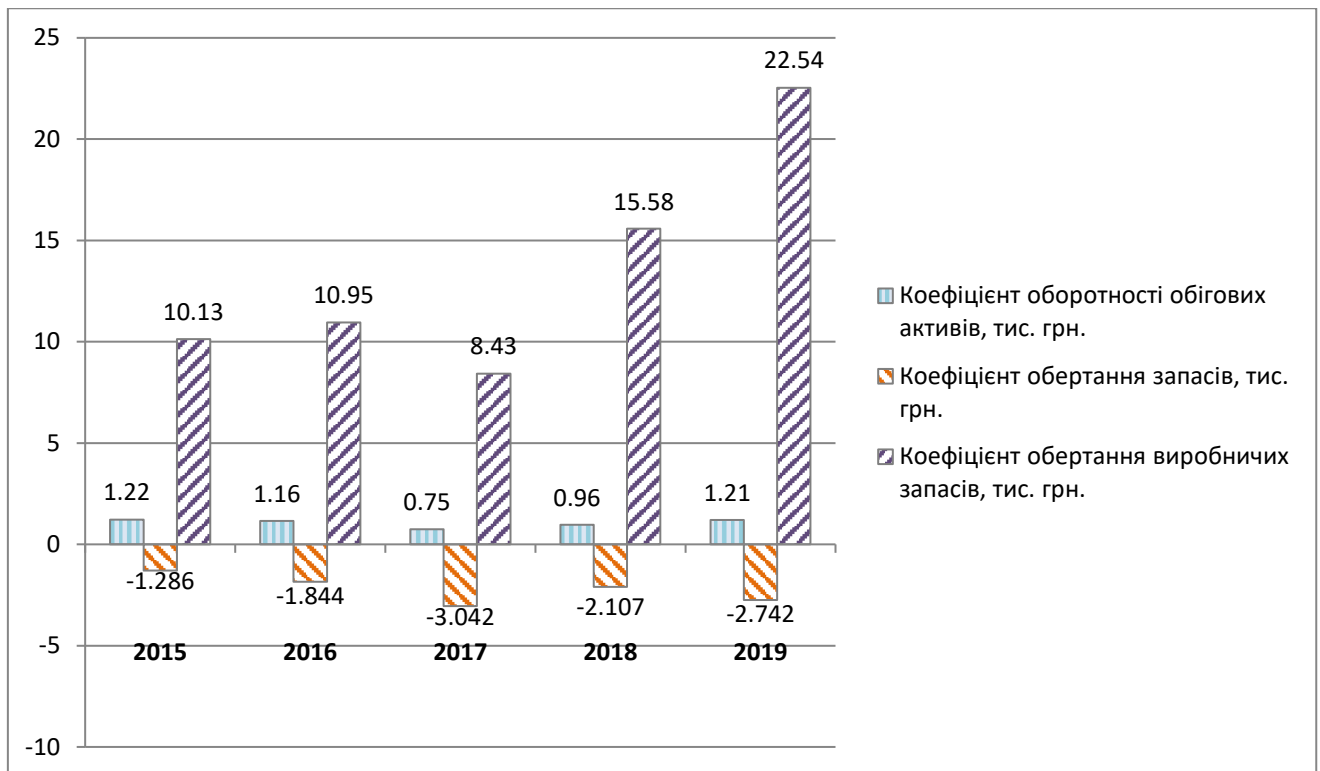

Рис. 2.8 Динаміка показників використання оборотних коштів ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр., %

Розглянемо більш детально розрахунок коефіцієнту оборотності обігових активів здійснюється за формулою:

$$\frac{\Phi 2 \text{ р.} 2000}{\Phi 1 \text{ р.} 1195 (\text{гр.} 3/2 + \text{гр.} 4/2)}, \quad (2.2)$$

2015 р. = $40\,425 / (37\,132/2 + 28\,952/2) = 1,22$ тис. грн.;

2016 р. = $49\,510 / (47\,677/2 + 37\,132/2) = 1,16$ тис. грн.;

2017 р. = $39\,929 / (58\,644/2 + 47\,677/2) = 0,75$ тис. грн.;

2018 р. = $71\,638 / (90\,459/2 + 58\,644/2) = 0,96$ тис. грн.;

2019 р. = $93\,327 / (62\,979 + 90\,459) = 1,21$ тис. грн..

Тривалість оборотності обігових активів:

$$\frac{365}{\text{коэф. обор. обіг. активів}}, \quad (2.3)$$

$$2015 \text{ р.} = 365 / 1,22 = 299,18 \text{ дні};$$

$$2016 \text{ р.} = 365 / 1,16 = 314,65 \text{ дні};$$

$$2017 \text{ р.} = 365 / 0,75 = 486,66 \text{ дні};$$

$$2018 \text{ р.} = 365 / 0,96 = 380,20 \text{ дні};$$

$$2019 \text{ р.} = 365 / 1,21 = 301,65 \text{ дні}.$$

Коефіцієнт обертання запасів свідчить про кількість оборотів, що здійснили запаси за рік. Розрахунок коефіцієнту обертання запасів здійснюється за наступною формулою:

$$\frac{\Phi 2 \text{ р.} 2050}{\Phi 1 \text{ р.} 1100(\text{гр.} 3/2 + \text{гр.} 4/2)}, \quad (2.4)$$

$$2013 \text{ р.} = -38 221 / (24 406/2 + 35 029/2) = -1,286 \text{ тис. грн.};$$

$$2014 \text{ р.} = -50 846 / (35 029/2 + 20 097/2) = -1,844 \text{ тис. грн.};$$

$$2015 \text{ р.} = -39 296 / (20 097/2 + 23 816/2) = -3,042 \text{ тис. грн.};$$

$$2016 \text{ р.} = -66 611 / (23 816/2 + 39 388/2) = -2,107 \text{ тис. грн.};$$

$$2017 \text{ р.} = -82 251 / (20 593/2 + 39 388/2) = -2,742 \text{ тис. грн.}.$$

Тривалість обертання запасів:

$$\frac{365}{\text{коэф. обороту запасів}}, \quad (2.5)$$

$$2015 \text{ р.} = 365 / -1,286 = -283,82 \text{ дні};$$

$$2016 \text{ р.} = 365 / -1,844 = -197,93 \text{ дні};$$

$$2017 \text{ р.} = 365 / -3,042 = -119,98 \text{ дні};$$

$$2018 \text{ р.} = 365 / -2,107 = -173,23 \text{ дні};$$

$$2019 \text{ р.} = 365 / -2,742 = -133,11 \text{ дні}.$$

Коефіцієнт обертання виробничих запасів відображає число оборотів запасів і дозволяє виявити резерви зростання виробництва продукції. Зниження цього показника характеризує відносне зростання товарно-

матеріальних запасів, що негативно впливає на фінансовий стан не лише структурних підрозділів, а підприємства в цілому [24].

Розрахунок коефіцієнту обертання виробничих запасів:

$$\frac{\Phi 2 \text{р.} 2000}{\Phi 1 \text{ р.} 1101(\text{гр.} 3+4) * 0,5} \quad (2.6)$$

2015 р. = $40\,425 / (4\,286 + 3\,695) * 0,5 = 10,13$ тис. грн.;

2016 р. = $49\,510 / (4\,754 + 4\,286) * 0,5 = 10,95$ тис. грн.;

2017 р. = $39\,929 / (4\,711 + 4\,754) * 0,5 = 8,43$ тис. грн.;

2018 р. = $71\,638 / (4\,482 + 4\,711) * 0,5 = 15,58$ тис. грн.;

2019 р. = $93\,327 / (3\,796 + 4\,482) * 0,5 = 22,54$ тис. грн..

Тривалість обертання виробничих запасів:

$$\frac{365}{\text{коэф. обор. виробн. з.,}} \quad (2.7)$$

2015 р. = $365 / 10,13 = 36,03$ дні;

2016 р. = $365 / 10,95 = 33,33$ дні;

2017 р. = $365 / 8,43 = 43,29$ дні;

2018 р. = $365 / 15,58 = 23,42$ дні;

2019 р. = $365 / 22,54 = 16,19$ дні.

Проаналізувавши використання оборотних коштів ТОВ «Високовольтна компанія» за останні п'ять років можна зробити висновок, що в цілому на підприємстві сприятливі умови для ефективного функціонування, але маємо від'ємні значення за наступними показниками: коефіцієнт обертання запасів, тривалість обертання запасів.

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства

Платоспроможність і ліквідність характеризують фінансовий стан господарюючого суб'єкта, його наявні та потенційні можливості ефективної

діяльності. Це свідчить про можливість підприємства успішно виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку [23].

Ліквідність – це спроможність підприємства погашати свої поточні зобов'язання вчасно в повному обсязі. Для підтримки ліквідності на належному рівні підприємство повинно мати достатній обсяг грошових коштів та інших ліквідних активів, які в разі потреби можна перетворити в готівку і використати для погашення зобов'язань. При високому рівні ліквідності обсяг ліквідних активів значно перевищує обсяг поточних зобов'язань [23].

Аналізуючи ліквідність, доцільно оцінити не тільки поточні суми ліквідних активів, а й майбутні зміни ліквідності. Про незадовільний стан ліквідності підприємства свідчатиме той факт, що потреба підприємства в коштах перевищує їхні реальні надходження.

Аналіз ліквідності доцільно доповнити аналізом платоспроможності, яка характеризує спроможність підприємства своєчасно й повністю виконати свої платіжні зобов'язання, які випливають із кредитних та інших операцій грошового характеру [23].

Платоспроможність підприємства свідчить про наявність грошових коштів упродовж достатнього періоду часу для виконання фінансових зобов'язань. Це можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання. При дослідженні поточної платоспроможності порівнюються суми платіжних засобів підприємства зі строковими зобов'язаннями [23].

Аналіз фінансового стану ТОВ «Високовольтна компанія» за показниками ліквідності та платоспроможності наведено у зведеній таблиці 2.8 та подано в графічному вигляді на рис. 2.9

Таблиця 2.8

Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр.

Показник	Формула	2015	2016	2017	2018	2019
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$\frac{\Phi_{1p.1195}}{\Phi_{1p.1695}}$	1,74	1,51	1,53	1,43	1,87
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\Phi_{1p.1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155+1160+1165+1190}}{\Phi_{1p.1695}}$	0,09	0,87	0,91	0,81	1,26
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\Phi_{1p.1160+1165}}{\Phi_{1p.1695}}$	0,01	0,78	0,84	0,49	0,89

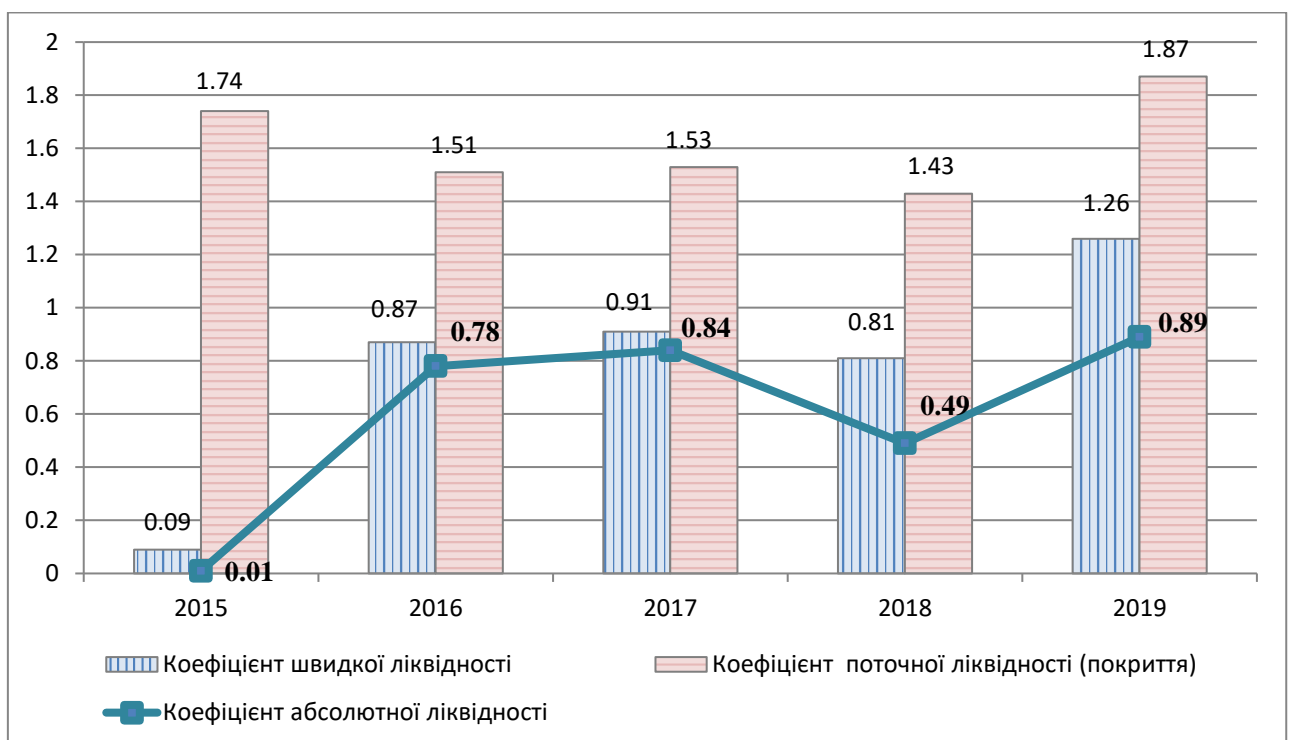

Рис. 2.9 Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр.

Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) характеризує достатність оборотних активів для задоволення поточних зобов'язань. Нормативним є значення в рамках 1-3, однак більш бажаним є значення 2-3. Наприклад, коефіцієнт поточної ліквідності, що дорівнює 2 (або 2:1), свідчить про

можливість підприємства погасити поточні зобов'язання. Такий підхід пояснюється практикою, що склалася, згідно з якою при ліквідації активів їх продажна ціна на аукціоні становить приблизно половину їх ринкової вартості. Іншими словами, якщо вартість активів зменшиться вдвічі, виручки, що залишилася, буде достатньо для погашення поточної заборгованості в тому випадку, якщо до ліквідації коефіцієнт дорівнював 2:1. Таким чином, для нормального функціонування підприємства цей показник має бути більшим за одиницю, а його зростання - позитивна тенденція [24].

Згідно з розрахунками значення коефіцієнту покриття на ТОВ «Високовольтна компанія» відповідає нормативному. Розрахунок показника поточної ліквідності здійснюється за формулою:

$$\frac{\Phi_{1p.1195}}{\Phi_{1p.1695}}, \quad (2.8)$$

$$2015p. = 37\,132 / 21\,299 = 1,74;$$

$$2016p. = 47\,677 / 31\,414 = 1,51;$$

$$2017p. = 58\,644 / 38\,120 = 1,53;$$

$$2018p. = 90\,459 / 63\,048 = 1,43;$$

$$2019p. = 62\,979 / 33\,524 = 1,87.$$

Коефіцієнт швидкої ліквідності характеризує можливість погашення підприємством поточних зобов'язань поточними активами за відрахуванням запасів. Норматив показника знаходиться в межах 0,5-1 і вище. Якщо, наприклад, коефіцієнт швидкої ліквідності дорівнює 0,5 (менше 1), то це означає, що на кожну гривню поточної заборгованості підприємство має лише 50 коп. ліквідних активів. Це є низьким показником за мірками більшості галузей. Однак у роздрібній торгівлі цей коефіцієнт невисокий, оскільки велика частина грошових коштів вкладена в запаси [24].

Розрахунок показника швидкої ліквідності здійснюється за формулою:

$$\frac{\Phi 1p.1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155+1160+1165+1190}{\Phi 1p.1695}, \quad (2.9)$$

$$2015p. = (1063+263+285+377+115)/21299 = 0,09;$$

$$2016p. = (807+1212+465+24726+370)/31414 = 0,87;$$

$$2017p. = (1653+457+0374+32200+144)/38120 = 0,91;$$

$$2018p. = (5193+7638+1620+107+31503+5010)/63048 = 0,81;$$

$$2019p. = (8944+621+2233+30137+451)/33524 = 1,26.$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності демонструє частку поточних зобов'язань компанії, яка може бути погашена негайно. Нормативним вважається значення від 0,1 до 0,2. Більш низький показник вказує на те, що компанія не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Значення вище нормативного також може вказувати на проблеми в компанії і свідчити про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами [24].

Так, значення коефіцієнту абсолютної ліквідності на ТОВ «Високовольтна компанія» за аналізований період перевищує норму. Розрахунок показника абсолютної ліквідності здійснюється за формулою:

$$\frac{\Phi 1p.1160+1165}{\Phi 1p.1695}, \quad (2.10)$$

$$2015p. = (0+377) / 21299 = 0,02;$$

$$2016p. = (0+24726) / 31414 = 0,78;$$

$$2017p. = (0+32200) / 38120 = 0,84;$$

$$2018p. = (0+31503) / 63048 = 0,49;$$

$$2019p. = (0+30137) / 33524 = 0,89.$$

Аналіз фінансової стійкості підприємства

У процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності відбувається безупинний процес кругообігу капіталу, змінюються

структура активів і джерел їхнього фінансування, наявність і потреба у фінансових ресурсах і, як наслідок, змінюється фінансовий стан підприємства, який може бути стійким, нестійким (передкризовим) і кризовим [25].

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і позикових коштів, оптимальним співвідношенням активів та джерел їх фінансування [25].

Користувачами результатів аналізу фінансової стійкості можуть бути засновники підприємства, його керівництво, ділові партнери та банки. Саме оцінювання фінансової стійкості дозволяє зовнішнім користувачам визначити фінансові можливості підприємства в майбутньому [25].

Таким чином, основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів, що впливають на його фінансовий стан [25].

Аналіз фінансової стійкості підприємства можна розподілити на два етапи:

- оцінювання фінансової стійкості, тобто розрахунок відносних та абсолютних показників, що ґрунтуються на порівнянні активів та їх джерел фінансування;
- оцінювання запасу фінансової стійкості, що являє собою аналіз критичного обсягу реалізації, зони безпеки, операційного та фінансового левериджу [25].

Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування. Після аналізу абсолютних показників фінансової стійкості розраховують відносні коефіцієнти, завдяки чому можна побачити співвідношення коштів підприємства за різними джерелами, структуру капіталу [25].

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають чотири типи фінансової стійкості: абсолютна фінансова стійкість, нормальна фінансова стійкість, передкризове становище, кризовий фінансовий стан.

Абсолютна фінансова стійкість. Характеризується тим, що всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко. Більше того, абсолютна фінансова стійкість навряд може розглядатись як ідеальна, оскільки означає, що керівництво підприємства не використовує зовнішні джерел фінансування для основної діяльності [25].

Нормальна фінансова стійкість. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних коштів також і довгострокові позикові кошти. Такий тип фінансування запасів є «нормальним» з точки зору фінансового менеджменту. Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства [25].

Нестійке (передкризове) фінансове становище. Спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. Фінансова нестійкість вважається нормальною (допустимою), якщо величина залучених для фінансування запасів короткострокових кредитів та запозичених коштів не перевищує сумарної вартості сировини, матеріалів та готової продукції [25].

Кризовий фінансовий стан. Підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик [25].

Основні показники фінансової стійкості розглянуто в динаміці на прикладі ТОВ «Високовольтна компанія» і наведено у вигляді таблиці 2.9

Таблиця 2.9

Показники фінансової стійкості підприємства ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019 рр.

Показник	Формула	2015	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Показника величини власних обігових коштів (В.О.К.), тис.грн.	$\Phi 1p.1495+p.1595-p.1095$	15 833	16 263	20 524	27 411	29 455
Показника маневреності власних обігових коштів, тис.грн.	$\frac{\Phi 1p.1165}{В.О.К.}$	0,02	1,52	1,56	1,14	1,02
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами, тис.грн.	$\frac{В. О. К.}{\Phi 1p.1195}$	0,42	0,34	0,35	0,3	0,46
Частка виробничих запасів в поточних активах, тис.грн.	$\frac{\Phi 1p1101(гр3+4)*0,5}{\Phi 1p.1195}$	0,1	0,09	0,08	0,05	0,06
Коефіцієнт автономії, %	$\frac{\Phi 1p.1495}{\Phi 1p.1900}$	0,7	0,63	0,6	0,5	0,66
Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів, %	$\frac{\Phi 1p.1595}{\Phi 1p.1495}$	0,04	0,02	0,01	0,005	0
Частка власних обігових коштів в покритті запасів, тис.грн.	$\frac{В.О.К.}{\Phi 1p.1100}$	0,45	0,8	0,86	0,69	1,43
Співвідношення нерозподіленого прибутку в сумі активів, тис.грн.	$\frac{\Phi 1p.1420}{\Phi 1p.1300}$	0,023	0,015	0,046	0,047	0,029
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу, %	$\frac{\Phi 1p.1595+1695}{\Phi 1p.1900}$	0,29	0,36	0,39	0,49	0,33
Коефіцієнт фінансової залежності, тис.грн.	$\frac{\Phi 1p.1900}{\Phi 1p.1495}$	1,41	1,56	1,64	1,97	1,5

Показник величини власних обігових коштів є показником фінансової стійкості та ліквідності компанії, що являє собою суму грошових коштів, які залишилася після виключення зобов'язань фірми зі своїх

оборотних активів (сума власних оборотних активів, яка доступна для щоденної операційної діяльності компанії) [23].

Якщо значення показника від'ємне, то у підприємства недостатньо коштів для забезпечення безперебійної діяльності, за рахунок постійних фінансових ресурсів. Зростання показника величини власних обігових коштів у динаміці являється позитивною тенденцією, що й спостерігається згідно з розрахунками [23].

Розрахунок показника величини власних обігових коштів (В.О.К.) здійснюється за формулою:

$$\Phi 1p.1495+p.1595-p.1095, \quad (2.11)$$

$$2015p. = 57\,463 + 2\,795 - 44\,425 = 15\,833 \text{ тис. грн.};$$

$$2016 p. = 57\,051 + 965 - 41\,753 = 16\,263 \text{ тис. грн.};$$

$$2017p. = 60\,265 + 647 - 40\,388 = 20\,524 \text{ тис. грн.};$$

$$2018 p. = 64\,973 + 349 - 37\,911 = 27\,411 \text{ тис. грн.};$$

$$2019 p. = 66\,571 + 0 - 37\,116 = 29\,455 \text{ тис. грн.}.$$

Показник маневреність власних обігових коштів говорить про те, яку частку власних оборотних коштів складають гроші та їх еквіваленти. Маневреність власних оборотних коштів показує співвідношення між коштами та власними оборотними коштами. Нормативним вважається значення 0,1 і вище. Високе значення показника говорить про те, що компанія здатна відповідати за своїми найбільш терміновими зобов'язаннями, використовуючи власні обігові кошти. У випадку, якщо значення показника є нижчим нуля, стійкість компанії порушено [23].

Зростання цього показника в динаміці - позитивна тенденція. Відповідно до розрахунків спостерігаються коливання показника то у сторону збільшення, то у сторону зменшення, але за останні п'ять років значення показника маневреності власних обігових коштів жодного разу не було нижчим нуля [23].

Розрахунок показника маневреності власних обігових коштів:

$$\frac{\Phi 1 \text{ p.1165}}{\text{В.О.К. ,}} \quad (2.12)$$

2015р. = 377 / 15 833 = 0,02 тис. грн.;

2016р. = 24 726 / 16 263 = 1,52 тис. грн.;

2017р. = 32 200 / 20 524 = 1,56 тис. грн.;

2018р. = 31 503 / 27 411 = 1,14 тис. грн.;

2019р. 30 137 / 29 455 = 1,02 тис. грн..

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (показник забезпечення оборотних активів власними коштами) - відноситься до групи показників фінансової стійкості та є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Коефіцієнт розраховується як співвідношення власних оборотних коштів до оборотних активів. Значення показника демонструє частку власних оборотних коштів у сумі оборотних активів компанії [25].

Нормативним значенням є 0,1 і вище. Високе значення говорить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії. І навпаки, значення нижче нормативного свідчить про значну фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів. В умовах погіршення ринкової ситуації компанія, в такому випадку, не зможе продовжити свою діяльність. Негативне значення показника говорить про те, що весь власний капітал і довгострокові джерела спрямовані на фінансування необоротних активів і в компанії немає довгострокових коштів для формування власного оборотного капіталу [24].

Розрахунок показника забезпечення оборотних активів власними коштами:

$$\frac{\text{В.О.К.}}{\Phi 1 \text{р.1195,}} \quad (2.13)$$

2015р. = 15 833 / 37 132 = 0,42 тис. грн.;

2016р. = 16 263 / 47 677 = 0,34 тис. грн.;

2017р. = 20 524 / 58 644 = 0,35 тис. грн.;

2018р. = 27 411 / 90 459 = 0,30 тис. грн.;

2019р. = 29 455 / 62 979 = 0,46 тис. грн..

Розрахунок частки виробничих запасів в поточних активах:

$$\frac{\Phi 1 \text{р.1101(гр.3+гр.4)*0,5}}{\Phi 1 \text{ р.1195 ,}} \quad (2.14)$$

2015р. = (4286+3695) *0,5 / 37132 = 0,10 тис. грн.;

2016р. = (4754+4286) *0,5 / 47677 = 0,09 тис. грн.;

2017р. = (4711+4754) *0,5 / 58644 = 0,08 тис. грн.;

2018р. = (4482+4711) *0,5 / 90459 = 0,05 тис. грн.;

2019р. = (3796+4482) *0,5 / 62979 = 0,06 тис. грн..

Коефіцієнт автономії дорівнює співвідношенню власного капіталу компанії до всіх фінансових ресурсів. Значення показника говорить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Так, із розрахунків за 2019 рік коефіцієнт дорівнює 0,66 це означає, що компанія здатна профінансувати 66% активів за рахунок власного капіталу. Нормативне значення показника знаходиться в межах 0,4 - 0,6. Більш низьке значення може говорити про високий рівень фінансових ризиків.

Негативне значення показника говорить про швидке банкрутство і дії по відновленню фінансової стійкості необхідно застосовувати негайно [24].

Проаналізувавши коефіцієнт автономії в динаміці, можна сказати, що у 2015-2016 рр. було незначне відхилення від норми, адже значення

показника вище 0,6 говорить про те, що підприємство використовувало не весь свій потенціал. За період 2018-2019 рр. показник автономії відповідає нормі.

Розрахунок коефіцієнту автономії здійснюється за формулою:

$$\frac{\Phi_{1p.1495}}{\Phi_{1p.1900}}, \quad (2.15)$$

$$2015p. = 57\,463 / 81\,557 = 0,70;$$

$$2016p. = 57\,051 / 89\,430 = 0,63;$$

$$2017p. = 60\,265 / 99\,032 = 0,60;$$

$$2018p. = 64\,973 / 128\,370 = 0,50;$$

$$2019p. = 66\,571 / 100\,095 = 0,66.$$

Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів являє собою відношення позикового капіталу до власного та показує, скільки позикових коштів залучило підприємство на 1 грн. вкладених в активи власних коштів. Нормативним вважається значення, що ≤ 1 . Зростання показника співвідношення власних та позикових коштів свідчить про посилення залежності підприємства від кредиторів, тобто про зниження його фінансової стійкості [24].

Згідно до розрахунків за 2015-2019 роки показник знаходиться в межах нормативного значення, існує тенденція зниження коефіцієнту, що являється позитивним явищем.

Розрахунок коефіцієнту співвідношення позикових і власних коштів:

$$\frac{\Phi_{1p.1595}}{\Phi_{1p.1495}}, \quad (2.16)$$

$$2015p. = 2\,795 / 57\,463 = 0,04;$$

$$2016p. = 965 / 57\,051 = 0,02;$$

$$2017p. = 647 / 60\,265 = 0,01;$$

$$2018р. = 349 / 64\,973 = 0,005;$$

$$2019р. = 0 / 66\,571 = 0.$$

Частка власних обігових коштів в покритті запасів - це вартість запасів, яка покривається власними оборотними коштами. Має велике значення для підприємств торгівлі. Нормативним значенням показника частки власних обігових коштів в покритті запасів вважається значення, що більше 0,5 [24].

За 2015-2019 роки значення частки власних обігових коштів в покритті запасів знаходиться в межах нормативного значення, спостерігається позитивна тенденція зростання показника.

Розрахунок частки власних обігових коштів в покритті запасів:

$$\frac{\text{В.О.К.}}{\text{Ф1р.1100,}} \quad (2.17)$$

$$2015р. = 15\,833 / 35\,029 = 0,45 \text{ тис. грн.};$$

$$2016р. = 16\,263 / 20\,097 = 0,80 \text{ тис. грн.};$$

$$2017р. = 20\,524 / 23\,816 = 0,86 \text{ тис. грн.};$$

$$2018р. = 27\,411 / 39\,388 = 0,69 \text{ тис. грн.};$$

$$2019р. = 29\,455 / 20\,593 = 1,43 \text{ тис. грн.}.$$

Показник співвідношення нерозподіленого прибутку в сумі активів характеризує ступінь капіталізації прибутку. Відношення нерозподіленого прибутку до всієї суми активів має тенденцію до падіння, що свідчить про зменшення прибутковості підприємства протягом звітного періоду.

Розрахунок показника співвідношення нерозподіленого прибутку в сумі активів здійснюється за формулою:

$$\frac{\text{Ф1р.1420}}{\text{Ф1р.1300,}} \quad (2.18)$$

$$2015р. = 1\,885 / 81\,557 = 0,023 \text{ тис. грн.};$$

2016р. = $1\ 344 / 89\ 430 = 0,015$ тис. грн.;

2017р. = $4\ 558 / 99\ 032 = 0,046$ тис. грн.;

2018р. = $6\ 051 / 128\ 370 = 0,047$ тис. грн.;

2019р. = $2\ 939 / 100\ 095 = 0,029$ тис. грн..

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу вказує на рівень левереджа компанії. Левередж означає використання фінансових інструментів або позикового капіталу з метою підвищення потенційної рентабельності інвестицій. У компанії, в якій сума позикового капіталу є значно вищою власного, рівень левереджа високий. У свою чергу, таке явище свідчить про високий рівень фінансових ризиків. Варто зауважити, що залучення позикового капіталу дозволяє забезпечити ріст компанії. Тому значна частина підприємств стабільно працює в умовах використання позикових коштів [24].

Розрахунок показника концентрації позикового капіталу проводиться шляхом ділення поточних і довгострокових зобов'язань компанії на суму активів. Цей індикатор демонструє, яка частина активів підприємства фінансується за рахунок зобов'язань [24].

Нормативним вважається значення в межах 0,4 - 0,6. Однак значення показника значно коливається, залежно від галузі. Якщо грошовий потік протягом фінансового року значно змінюється (наприклад, через сезонний фактор), то концентрація позикового капіталу є низькою. Якщо в компанії частка позикових коштів у сумі активів є вищою, ніж у конкурентів, то це може призвести до збільшення ціни залучення коштів [24].

Якщо значення показника є вищим, то рівень фінансових ризиків також є високим. Якщо ж значення показника є нижчим, то це може свідчити про неповне використання фінансового та виробничого потенціалу компанії. Значення показника вище одиниці говорить про те, що в компанії більше боргів, ніж активів. Останнє свідчить про те, що компанія може стати банкрутом [25].

Згідно з розрахунками коефіцієнт концентрації позикового капіталу на ТОВ «Високовольтна компанія» трохи нижче за нормативне значення.

Розрахунок коефіцієнту концентрації позикового капіталу:

$$\frac{\Phi_{1p.1595+1695}}{\Phi_{1p.1900}}, \quad (2.19)$$

$$2015p. = (2\,795 + 21\,299) / 81\,557 = 0,29;$$

$$2016p. = (965 + 31\,414) / 89\,430 = 0,36;$$

$$2017p. = (647 + 38\,120) / 99\,032 = 0,39;$$

$$2018p. = (349 + 63\,048) / 128\,370 = 0,49;$$

$$2019p. = (0 + 33\,524) / 100\,095 = 0,33.$$

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до показника фінансової автономії. Він розраховується як співвідношення пасивів до власного капіталу. Значення показника говорить про те, скільки фінансових ресурсів використовує компанія на кожну гривню власного капіталу. Нормативне значення показника знаходиться в межах 1,67-2,5. Бажаним є порівняння показника зі значеннями інших учасників ринку, на якому діє підприємство [24].

Згідно з результатами розрахунку показника фінансової залежності в динаміці видно, що значення трохи нижче норми, але спостерігається тенденція до збільшення показника. Для підвищення значення необхідно залучати додаткові позикові кошти кредитних організацій, банків, інших підприємств. Це дозволить активізувати виробничу і збутову діяльність, що призведе до збільшення фінансового результату роботи компанії або дозволить досягти інших цілей.

Розрахунок показника фінансової залежності:

$$\frac{\Phi_{1p.1900}}{\Phi_{1p.1495}}, \quad (2.20)$$

$$2015p. = 81\,557 / 57\,463 = 1,41 \text{ тис. грн.};$$

$$2016p. = 89\,430 / 57\,051 = 1,56 \text{ тис. грн.};$$

2017р. = $99\,032 / 60\,265 = 1,64$ тис. грн.;

2018р. = $128\,370 / 64\,973 = 1,97$ тис. грн.;

2019р. = $100\,095 / 66\,571 = 1,50$ тис. грн..

Отже, із зведеної таблиці видно, що за відповідний період фінансова стійкість підприємства здебільшого знаходиться в межах норми, що свідчить про конкурентоспроможність ТОВ «Високовольтна компанія». Згідно до розрахунків можна зробити висновок, що підприємство має нормальний фінансовий стан, тобто коли використовує для покриття запасів, крім власних коштів також і довгострокові позикові кошти. Важливо зауважити, що нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства.

2.4. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу та рентабельності активів ТОВ «Високовольтна компанія»

Показники рентабельності характеризують ефективність роботи організації в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності (виробничої, підприємницької, інвестиційної), окупність витрат і т. д. Їх використовують для оцінки динаміки розвитку в порівняльному аналізі з показниками інших підприємств. Рентабельність ширше, ніж прибуток, характеризує остаточні результати діяльності, тому що її величина показує співвідношення ефекту з наявними або використовуваними ресурсами.

Рентабельність застосовують для оцінки діяльності організації та як інструмент інвестиційної політики і ціноутворення. Рентабельність є одним з найважливіших показників оцінки фінансово-господарської діяльності підприємств і відображає те, наскільки ефективно підприємство використовує свої кошти з метою максимізації прибутку [26].

Порівняння рівнів показників рентабельності є важливим засобом в оцінці результатів діяльності підприємства і його перспектив, хоча на практиці

більш істотним може виявитися суб'єктивна думка компетентного аналітика, професійний досвід якого дозволяє визначити власні стандарти тих чи інших показників рентабельності. Слід зазначити, що в країнах з розвиненими ринковими відносинами зазвичай щорічно торговою палатою, промисловими асоціаціями чи урядом публікується інформація щодо «допустимо-нормативних» значень показників рентабельності. Зіставлення власних показників організації з їх допустимими величинами дозволяє зробити висновок про стан фінансово-економічного становища. В Україні дана практика поки що відсутня, тому єдиною базою для порівняння є інформація про величину показників в попередні роки.

Методологія факторного аналізу показників рентабельності передбачає розкладання вихідних формул за якісними та кількісними характеристиками інтенсифікації виробництва і підвищення ефективності господарської діяльності. В економічній літературі рекомендуються різні факторні моделі аналізу тих чи інших показників рентабельності, починаючи з простих двох факторних і закінчуючи багатofакторним. З їх допомогою розкривають причинно-наслідкові зв'язки між фінансовими результатами і показниками фінансового стану організації [27].

До найбільш відомих методів використання факторного аналізу відноситься пірамідальна структура фінансових коефіцієнтів, що дозволяє в рамках однієї схеми або таблиці стисло, але разом з тим наочно продемонструвати відразу кілька аспектів діяльності підприємства і допомагає зрозуміти взаємозв'язок між ліквідністю, фінансовою структурою і рентабельністю компанії. Один із способів системної передачі інформації за допомогою відносних показників - використання «моделі DuPont».

Показники рентабельності продажів і оборотності активів отримали досить широке поширення на початку 20 століття. Однак ці показники використовувалися в деякому сенсі безсистемно, тобто самостійно, без ув'язки з факторами виробництва.

У 1919 році фахівцями фірми Дюпон (The DuPont System of Analysis) була запропонована схема факторного аналізу (рис. 2.10).

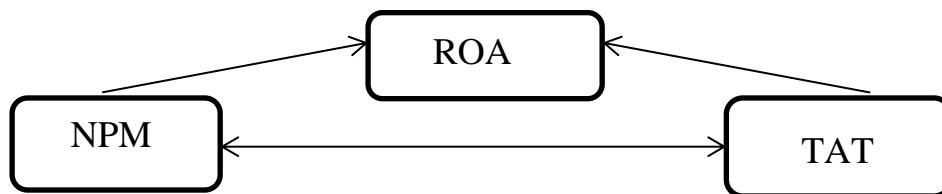

Рис. 2.10 Схема моделі Дюпон

У факторній моделі корпорації Дюпона вперше кілька показників пов'язуються разом і наводяться у вигляді трикутної структури, в вершині якої знаходиться коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу (ROA) як основний показник, що характеризує ефективність засобів, вкладених в діяльність фірми, а в основі два факторних показника: рентабельність продажів (NPM) і ресурсовіддача (TAT) [28].

В основу даної моделі була покладена жорстко детермінована залежність:

$$P_n = A * S, \text{ або } ROA = NPM * TAT, \quad (2.21)$$

де P_n – чистий прибуток;

A – сума активів організації;

S – (обсяг виробництва) виручка від реалізації.

У подальшому ця модель була перетворена в модифіковану факторну модель, представлену у вигляді деревовидної структури у верхівці якої знаходиться показник рентабельності власного капіталу (ROE), а у основі показники, що характеризують фактори виробничої і фінансової діяльності підприємства (рис. 2.11). Основна відмінність цих моделей полягає у більш детальному виділенні факторів і зміні пріоритетів відносно результативного показника. Варто сказати, що моделі факторного аналізу, що запропоновані спеціалістами фірми Дюпон, досить довго не використовувалися, і тільки в останній час їм стали приділяти увагу.

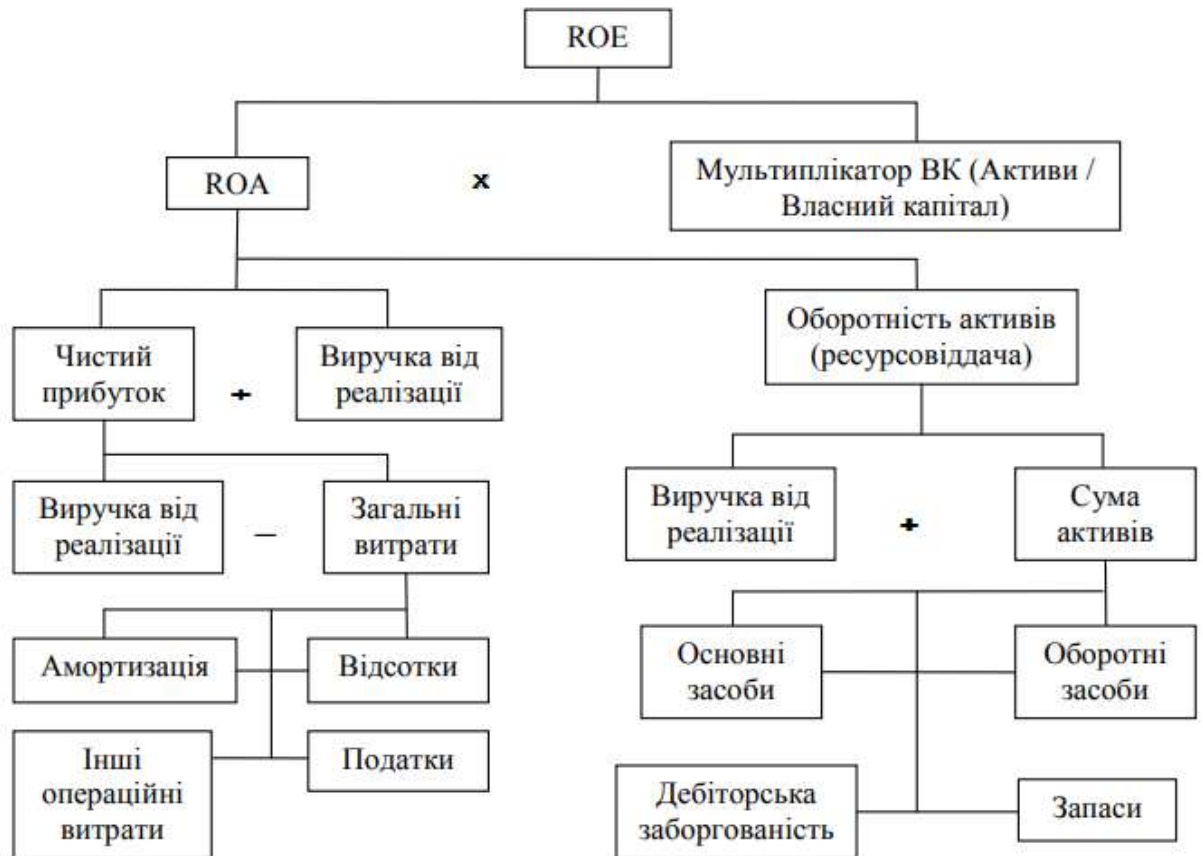

Рис. 2.11 Модифікована схема фірми «Дюпон» [28]

Математичне подання модифікованої моделі Дюпон має вигляд:

$$ROE = \frac{Чп}{Вр} * \frac{Вр}{А} * \frac{А}{ВК}, \quad (2.22)$$

де ROE – рентабельність власного капіталу;

ЧП – чистий прибуток;

А – сума активів організації;

ВР – (обсяг виробництва) виручка від реалізації;

ВК – власний капітал організації.

З наведеної моделі видно, що рентабельність власного капіталу залежить від трьох факторів: рентабельності продажу, оборотності активів і структури авансованого капіталу. Значущість виділених факторів пояснюється тим, що вони у певному розумінні узагальнюють всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства, його статику і динаміку, зокрема бухгалтерську

звітність: перший фактор узагальнює форму № 2 «Звіт про прибутки і збитки», другий – актив балансу, третій – пасив балансу [26].

Застосовуючи системний підхід, можна виділити наступні основні етапи проведення аналізу за допомогою моделі Дюпон:

- загальна оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства;
- оцінка ефективності управління основний (поточної) діяльністю;
- оцінка ефективності управління активами підприємства (інвестиційна діяльність);
- оцінка ефективності управління фінансовою діяльністю;
- вироблення пропозицій щодо подальших робіт, які дозволили б покращити фінансовий стан підприємства.

Розглянемо дані ТОВ «Високовольтна компанія» за 2018-2019 рр. (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Вихідні дані для факторного аналізу рентабельності власного капіталу ТОВ «Високовольтна компанія»

Показник	Умовне значення	2018	2019	Відхилення	Темп росту, %
Чистий прибуток, тис. грн	ЧП	4710	2150	-2560	-54,35
Виручка, тис. грн	ВР	71638	93327	21689	30,28
Середня величина активів, тис. грн	А	128370	100095	-28275	-22,03
Середня вартість власного капіталу, тис. грн	ВК	64973	66571	1598	2,46
Рентабельність продажів, (ЧП/ВР)	a	0,07	0,02	-0,04	-64,96
Коефіцієнт оборотності активів, (ВР/А)	b	0,56	0,93	0,37	67,08
Коефіцієнт фінансової залежності (А/ВК)	c	1,98	1,50	-0,47	-23,90
Рентабельність власного капіталу (ЧП/ВК)	y	0,07	0,03	-0,04	-55,45

За даними таблиці 2.10 видно, що показник чистого прибутку зменшився на 54,35%, середня величина активів зменшилася на 28275 тис. грн.. Виручка та середня вартість власного капіталу за цей період збільшилися. Також можна простежити зменшення таких показників як рентабельності продажу - на 64,96%, коефіцієнта фінансової залежності на 23,9% та рентабельності власного капіталу на 55,45%. Збільшення відбулося лише коефіцієнта оборотності активів на 0,37 пункта.

При використанні трьохфакторної моделі і методу абсолютних різниць для факторного аналізу рентабельності власного капіталу ТОВ «Високовольтна компанія» за 2019 рік результати розрахунків були узагальнені в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

**Розрахунок впливу факторів на рентабельність власного капіталу
ТОВ «Високовольтна компанія» за 2019 рік**

Фактори	Розрахунок	Вплив фактора
ΔU_a	$\Delta a * b_0 * c_0$	-0,04709
ΔU_b	$a_1 * \Delta b * c_0$	0,01704
ΔU_c	$a_1 * b_1 * \Delta c$	-0,01014
Загальний вплив		-0,04020

ΔU_a – вплив рентабельності продажу на рентабельність власного капіталу;

ΔU_b – вплив коефіцієнт оборотності активів на рентабельність власного капіталу;

ΔU_c – вплив коефіцієнту фінансової залежності на рентабельність власного капіталу.

Як видно з наведених даних, зменшення рентабельності власного капіталу на 0.04020 одиниць здійснилося в результаті впливу коефіцієнту оборотності активів. Зменшення рентабельності продажів призвело до зниження рентабельності власного капіталу на 0.04709 одиниці. Прискорення оборотності активів на 0.37 обороту викликало зростання рентабельності

власного капіталу на 0.01704 одиниць, а зменшення коефіцієнта фінансової залежності - до зниження рентабельності власного капіталу на 0.01014 одиниць.

Виходячи з отриманих результатів дослідження даної факторної моделі резервами зростання рентабельності власного капіталу можуть бути всі фактори. Крім того, ми з'ясували, що зростання залучених засобів (збільшення коефіцієнта фінансової залежності) також певною мірою веде до збільшення рівня рентабельності власного капіталу. Тобто, підприємство за той фінансовий ризик, який воно бере на себе разом з новими позиковими засобами, отримує винагороду у вигляді приросту доходу на власний капітал.

ТОВ «Високовольтна компанія» може використовувати і цей резерв, проте слід пам'ятати про те, що висока залежність від зовнішніх позик може істотно погіршити фінансове становище в разі уповільнення темпів реалізації. Крім того, високий коефіцієнт фінансової залежності може привести до ускладнень з отриманням нових кредитів.

Фактори, які розглядаються в моделі «DuPont», в дещо іншому вигляді представляються в схемі «Фінансової павутини» (рис. 2.12).

По осях графіка відкладаються значення виручки, чистого прибутку, власного капіталу та активів.

Перетин пунктирних ліній показує значення відносних показників - маржі (відношення прибутку до виручки), рентабельності власного капіталу (відношення прибутку до власного капіталу), мультиплікатора власного капіталу або коефіцієнта фінансової залежності (відношення капіталу до активів) і оборотності активів (відношення виручки до активів).

«Фінансова павутина» показує, як коефіцієнти рентабельності продажів, оборотності активів і коефіцієнт фінансової залежності відображаються на прибутку, на акціонерному капіталі. На лівій стороні схеми представлений прибуток від продажів. У нижній частині лівого боку статті витрат, на основі яких виводиться стаття загальних витрат. На правій стороні схеми відображені балансові статті, тут враховуються різні види активів і виводиться коефіцієнт їх

оборотності. Прибуток на загальну суму активів дорівнює добутку прибутку від продажів і оборотності активів.

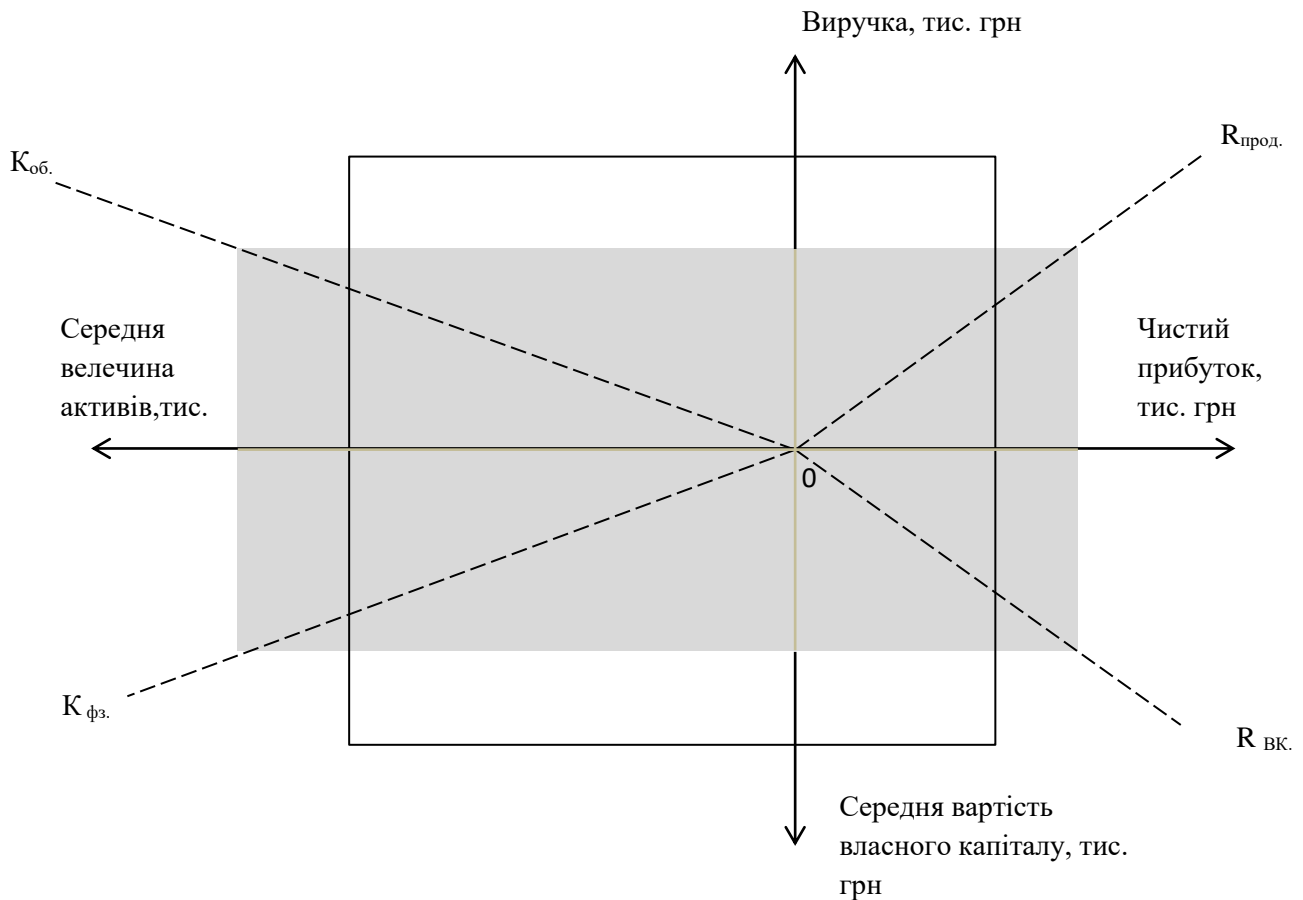

Рис. 2.12 Модель «Фінансова павутина» для ТОВ «Високовольтна компанія»

«Сірий квадрат» показує дані за звітний рік, «білий» - за минулий. На малюнку видно, що в звітному році ТОВ «Високовольтна компанія» збільшив показник чистого прибутку, в той момент як показники активів, виручки і власного капіталу зменшилися.

Дані, зазначені на лівій стороні «фінансової павутини», можуть бути використані співробітниками, що займаються маркетингом для того, щоб проаналізувати вплив підвищення або зниження цін та обсяг продажів. Бухгалтерія може досліджувати статті витрат і спільно з інженерно-технічним персоналом вибрати оптимальні шляхи мінімізації вкладень в різні види активів. Фінансові працівники можуть аналізувати результати різних фінансових стратегій і визначати найбільш прийнятне співвідношення для фірми між власним капіталом і залученими коштами, тобто працювати над

зниженням ризику заборгованості, одночасно спираючись на позикове фінансування як на спосіб збільшення прибутку (використання фінансового «важеля»).

Таким чином, можна відзначити, що аналіз рентабельності власного капіталу за допомогою «фінансової павутини» та моделі Дюпон дозволяє приймати ефективні управлінські рішення, пов'язані з розвитком підприємства.

Однак варто враховувати, що прискорення оборотності поточних активів надає позитивний вплив на прибуток тільки до певної межі, що диктується вимогами збереження ліквідності. При недостатньому рівні поточних активів і їх надмірно високої оборотності виникає реальний ризик втрати ліквідності організації, дефіцит коштів для продовження операційної діяльності, втрата виручки і прибутку. При низькій оборотності поточних активів організація має великий обсяг коштів і, отже, мінімальним ризиком втрати ліквідності. При цьому рентабельність активів знижується, так як організація втрачає потенційний прибуток. При дуже високій оборотності поточних активів їх рівень може виявитися недостатнім для підтримки ліквідності, що також збільшує ризик і веде до втрат прибутку. Тому необхідно шукати компроміс, який би достатній рівень прибутку при допустимому рівні ризику втрати ліквідності. Математично залежність рентабельності активів від оборотності поточних активів і ліквідності представлена формулою:

$$ROA = \frac{ЧП}{А} * \frac{ВР}{ВР} * \frac{ОА}{ОА} * \frac{КЗ}{КЗ} = \frac{ЧП}{ВР} * \frac{ВР}{ОА} * \frac{ОА}{КЗ} * \frac{КЗ}{А} = R_{\text{прод.}} * K_{\text{об.}}^{ОА} * K_{\text{ПЛ}} * Ч_{\text{КА}}, \quad (2.23)$$

де ЧП – чистий прибуток;

ОА – оборотні активи;

КЗ – короткострокові зобов'язання;

$K_{\text{об.}}^{ОА}$ – коефіцієнт оборотності оборотних активів;

$K_{\text{ПЛ}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

$Ч_{\text{КА}}$ – частка короткострокових зобов'язань в активах.

Використовуємо дану чотирьох факторну модель для дослідження рентабельності активів ТОВ «Високовольтна компанія» (таблиця 2.12).

Таблиця 2.12

**Вихідні дані для факторного аналізу рентабельності активів ТОВ
«Високовольтна компанія» за 2018 – 2019 роки**

Показник	Умовне значення	2018	2019	Відхилення	Темп росту, %
Чистий прибуток, тис. грн.	ЧП	4710	2150	-2560	-54,35
Виручка, тис. грн.	ВР	71638	93327	21689	30,28
Середня величина активів, тис. грн.	А	128370	100095	-28275	-22,03
Середня величина оборотних активів, тис. грн.	ОА	62979	90459	27480	43,63
Середня величина короткострокових зобов'язань, тис. грн.	КЗ	33524	63048	29524	88,07
Рентабельність продажів, (ЧП/ВР)	a	0,07	0,02	-0,04	-64,96
Коефіцієнт оборотності активів, (ВР/А)	b	0,56	0,93	0,37	67,08
Коефіцієнт поточної ліквідності (ОА/КЗ)	c	1,88	1,43	-0,44	-23,63
Частка короткострокових зобов'язань в активах (КЗ/А)	d	0,26	0,63	0,37	141,19
Рентабельність активів (ЧП/А)	y	0,02	0,04	0,02	100

Інформація таблиці 2.12 свідчить про те, що рентабельність активів зменшилася на 0,02 одиниці, темп зростання склав 100%. Це сталося в результаті зменшення темпу зростання чистого прибутку (-54,35%) та темпом зростання активів (-22,03%). Підвищилась частка короткострокових зобов'язань в активах на 88,07 %. Зросла оборотність оборотних активів на 0,37 обороту. За допомогою методу абсолютних різниць з'ясуємо, як вплинули ці зміни факторів на показник рентабельності активів (табл. 2.13).

**Розрахунок впливу факторів на рентабельність активів ТОВ
«Високовольтна компанія»**

Фактори	Розрахунок	Вплив фактора
$\Delta Уа$	$\Delta a * b_0 * c_0 * d_0$	-0,028114
$\Delta Уб$	$a_1 * \Delta b * c_0 * d_0$	0,000745
$\Delta Ус$	$a_1 * b_1 * \Delta c * d_0$	-0,000969
$\Delta Уd$	$a_1 * b_1 * c_1 * \Delta d$	0,001075
Загальний вплив		-0,028965

$\Delta Уа$ – вплив рентабельності продажу на рентабельність активів;

$\Delta Уб$ – вплив коефіцієнт оборотності активів на рентабельність активів;

$\Delta Ус$ – вплив коефіцієнту поточної ліквідності на рентабельність активів;

$\Delta Уd$ – вплив частки короткострокових зобов'язань в активах на рентабельність активів.

Як бачимо, позитивний вплив на зміну рентабельності активів зробило збільшення рівня коефіцієнта оборотності активів та частки короткострокових зобов'язань в активах. Дане збільшення закрило негативний ефект від зменшення поточної ліквідності та рентабельності продажу. В результаті рентабельність активів зменшилася в звітному періоді на -0,028965 одиниць. Відповідно до цієї моделі, в перспективі фінансові аналітики повинні звернути увагу на зменшення поточної ліквідності.

Керуючись отриманими результатами, адміністрація може розробити пропозиції щодо запобігання впливу негативних тенденцій в майбутньому і найбільш повному використанню виявлених резервів. Отримані результати свідчать про наявність невикористаних можливостей, які компанії слід виявити і врахувати в майбутньому, забезпечуючи таким шляхом додаткове збільшення прибутку за рахунок зростання рентабельності продажів, наприклад, шляхом зниження поточних витрат, а також подальшого прискорення оборотності активів за рахунок оптимізації їх структури, підвищення ефективності

використання всіх ресурсів, зміцнення фінансової стійкості та платоспроможності і т.д. Крім того, аналітичні дослідження показують, що великий вплив на зміну рівня ефективності господарювання надають такі зовнішні фактори, як курс валюти, інфляція і т.д. Тому керівництву компанії найбільші зусилля необхідно спрямовувати на використання саме внутрішніх резервів.

Можна зробити висновок, що за допомогою багатофакторної моделі Дюпон можливо швидко та точно визначити основні проблемні фактори бізнесу та фактори, які мають найбільший вплив на ефективність використання активів та власного капіталу. Можна відзначити, що фінансовий стан ТОВ «Високовольтна компанія» є досить стійким, про що свідчать показники рентабельності власного капіталу і рентабельності активів. Тому немає ніяких перешкод для здійснення стратегічної мети ТОВ «Високовольтна компанія», а саме його становлення як лідера серед глобальних трансформаторних компаній, забезпечення зростання акціонерної вартості шляхом постійного підвищення якості продукції і ключових процесів, ефективності всіх бізнес-процесів і забезпечення гарантованої стабільної високої якості продукції, що відповідає очікуванням наших партнерів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

3.1. Ефективність управління підприємством та підходи до її визначення

Процеси в економіці України суттєво впливають на діяльність усіх господарюючих суб'єктів, на їх економічне, інформаційне та правове середовище. За таких умов нестабільність зовнішніх факторів діяльності і низька адаптивна здатність підприємств до будь-яких ринкових перетворень створюють загрози їх подальшому розвитку. Бізнес-процеси на підприємствах зазнають значних змін, які передусім пов'язані зі збереженням або відтворенням їх конкурентоспроможності. Орієнтація на певний конкурентний статус спонукає підприємство до ефективного використання всіх наявних ресурсів, здібностей персоналу, інформаційних, фінансових та інноваційних можливостей. У цьому аспекті ефективність системи управління набуває особливого значення в контексті підтримання конкурентоспроможності та подальшого ефективного розвитку підприємства. Проведення аналізу наявних підходів до оцінки ефективності управління є першим кроком до вирішення цього важливого й досить складного завдання.

Результати такого оцінювання використовуються під час аналізу діяльності підприємства як у цілому, так і в галузі управління, вони дають змогу встановлювати масштаб та напрями змін, прогнозувати їх вплив на ключові параметри діяльності підприємства, виявляти найважливіші чинники зростання, приймати відповідні управлінські рішення щодо подальшої діяльності підприємства та його підрозділів [29, с. 27]. Оцінювання ефективності управління має ще багато дискусійних і невирішених питань як щодо обґрунтування загального підходу до оцінки, так і щодо аспекту розроблення конкретних методичних рішень.

Було встановлено наявність багатьох підходів, як схожих між собою, так і зовсім різних, до оцінки ефективності управління. Основна причина існування цих підходів полягає в тому, що управління тісно пов'язане з усіма економічними та соціальними процесами, що відбуваються на підприємстві.

Спробу систематизувати наявні підходи до оцінювання ефективності управління зробила у своїх працях А.В. Тихомирова. Вона виділила сім підходів до оцінювання ефективності управління, які має сенс проаналізувати та доповнити новими, що представлені в наукових працях різних авторів у межах виділених підходів [30, с. 13].

Перший підхід поєднує авторів, які пропонують оцінювати ефективність управління як ефективність виробництва. Існування такого підходу пояснюється невіддільністю процесу управління від результатів виробничо-господарської діяльності.

У другому підході пропонується оцінювати ефективність управління на основі кінцевих результатів діяльності підприємства, що порівняно з витратами на управління, тобто за результатами порівняння величини витрат на управління з результатами діяльності апарата управління. Оцінка ефективності управління при цьому зводиться до розрахунку співвідношення величини витрат на управління й отриманих при цьому результатів, у першу чергу тих, які відображають підвищення ефективності виробництва [31, с. 32].

Третій підхід припускає, що ефективність управління слід розглядати як результативність діяльності конкретної системи управління, що відображається в різних показниках як стану об'єкта управління, так і власне управлінської діяльності. Саме ефективність управління розглядається як результативність діяльності конкретної системи управління, яка характеризується показниками, що належать до об'єкта управління у вигляді техніко-економічних результатів виробництва та до суб'єкта управління: фінансові витрати на утримання керуючої системи, затрати часу на виконання певних операцій і всього процесу управління.

У межах четвертого підходу оцінку ефективності управління пропонується здійснювати на основі оцінки ступеня досягнення цілей управління діяльністю підприємства. Прихильники цього напряму стверджують, що ефективність управління визначається рівнем досягнення цілей підприємства.

За положеннями п'ятого підходу оцінювати ефективність управління пропонується на основі оцінки ефективності управлінських рішень за двома напрямками. За першим ефективність управління оцінюється за ефективністю окремо взятих рішень, а тому оцінка ефективності має базуватися на чіткому визначенні цілей і виборі критеріїв, за допомогою яких буде проводитися оцінка ефективності можливих варіантів рішення.

Шостий підхід поєднує ті погляди, відповідно до яких управління базується на оцінці ефективності управлінської праці. Під час оцінки ефективності управлінської праці як витрати розглядаються витрати, пов'язані з роботою управлінського персоналу. Під час проведення такої оцінки ефективність управління ототожнюється з поняттям економічної ефективності управлінської праці. Дане поняття є більш вузьким, тому що охоплює тільки економію живої й упредметненої праці у сфері управління матеріальним виробництвом за рахунок оптимізації та раціоналізації управлінської діяльності [31, с. 57]. Ефективність управління із цього погляду означає досягнення цілей організації шляхом використання персоналу за принципом економічної витрати обмежених ресурсів. Цей принцип реалізується за найбільш сприятливою співзалежності між результатом праці та масштабом використання такого результату.

Окрім того, майже всі прихильники шостого підходу зосереджують увагу не тільки на визначенні економічної ефективності управлінської праці, але й на соціальній ефективності. Так, у праці Пугачова В.П., з посиланням на видатних німецьких авторів Хентце Й., Каммела А. та Ліндерта К., наводиться трактовка економічної та соціальної ефективності управлінської праці. Економічна ефективність означає реалізацію персоналом цілей організації за

рахунок використання ресурсів підприємства або вирішення завдань управління з найменшими витратами [32, с. 131]. Соціальна ж ефективність проявляється в ступені досягнення індивідуальних цілей працівників і характеризує задоволеність очікувань, бажань, потреб та інтересів працівників. Окрім того, соціальна ефективність має два спрямування: орієнтація на роботу й орієнтація на стосунки з іншими людьми [33, с. 53].

Виникнення сьомого підходу пов'язане з оцінкою ефективності вдосконалення управління виробництвом. Сутність цього підходу базується на визначенні ефекту, який отримано за результатами реалізації заходів щодо вдосконалення управління виробництвом. Цей ефект співвідноситься з витратами на проведення цих заходів.

Окрім підходів до оцінювання ефективності управління, які були виділені Тихомировою А.В., існують й інші спроби їх систематизації. Так, у праці Сініциної Т.А. виділено низку причин, які дають змогу значно звужити коло раніше виділених підходів. На її думку, цими причинами є такі. По-перше, невід'ємність четвертого напряму, тобто напряму оцінки ефективності управління на основі оцінки ступеня досягнення цілей підприємства від першого (на основі ефективності виробництва) та третього (на основі ефективності системи управління). По-друге, п'ятий напрям, пов'язаний із визначенням ефективності управлінських рішень, спрямований на визначення ефективності окремо взятих рішень, а не на оцінку стабільно діючої системи управління, тому самостійного значення не має. По-третє, автор стверджує, що шостий напрям включає методики, в яких об'єктом оцінки є переважно не характеристики цілеспрямованості системи управління, а показники стану та існування кадрового персоналу управління, тому даний напрям важко враховувати як самостійний. По-четверте, сьомий напрям характеризує оцінку ефективності програм і заходів у галузі вдосконалення системи управління, що пов'язані з витратами ресурсів та отриманням приросту якості в управлінні. Підхід виходить за межі проблеми, яка полягає в пошуку адекватної оцінки ефективності управління в стабільному режимі часу.

Окрім розглянутих спроб до упорядкування підходів до оцінювання ефективності управління, необхідно звернути увагу ще на один, запропонований Румянцевою З.П., яка стверджує, що підходи до оцінювання ефективності управління доцільно розглянути з позиції різних моделей організації, запропонованих вітчизняними та зарубіжними авторами. Еволюцію цих понять можна прослідити за чотирма типами моделей, які відображають як розвиток теорії організації, так і практику використання її основних положень: моделлю організації, що базується на теоретичних положеннях школи наукового управління; моделлю організації, що базується на положеннях теорій людських взаємин і поведінкових наук (модель побудовано на визначенні організації як колективу людей, що виконують загальну роботу); моделлю організації, що базується на положеннях теорії систем; моделлю організації, що базується на уявленні про роль організації як суспільного інституту [34, с. 49].

Під час використання першої базової моделі Румянцева З.П. пропонує, як і всі попередні автори, зважати на показники, що характеризують отримані результати діяльності. Ефективність управління підтверджується виконанням цільових установок із виробництва продукції. На думку автора, головна увага зосереджується на внутрішній економічності, яка характеризує випуск на одиницю витрат. При цьому мають забезпечуватися: висока якість, задоволення попиту, низькі витрати та ціни, а також ефективний розподіл продукції та послуг. Незважаючи на вузьку спрямованість цього підходу до визначення ефективності управління підприємством, на відмінку від думки попередніх авторів Румянцева З.П. розглядає ефективність як повністю відносну категорію.

Перехід до другої моделі, на думку науковця, не означає відмови від названих вище підходів до виміру й оцінки економічної ефективності, але акцентується увага на внутрішніх процесах, які дають змогу досягати поставлених цілей за рахунок високої продуктивності праці. Головним принципом цього підходу є ефективне використання людських ресурсів, тому важливі такі категорії, як інтеграція діяльності, задоволеність членів колективу,

мораль, соціальний клімат. Таким чином, другий підхід розкриває не тільки економічну сутність категорії ефективності, а й її соціальну спрямованість.

У системах відкритого типу (третья і четверта моделі) оцінка ефективності управління організації проводиться з урахуванням взаємозв'язків елементів, підсистем і всієї системи управління підприємством, а також із зовнішнім середовищем. Системний підхід до оцінки ефективності управління характеризується тим, що під час оцінки основна увага приділяється спроможності підприємства отримувати всі необхідні для виробництва продукції або послуг ресурси із зовнішнього середовища [34, с. 106]. Цей підхід базується на розгляді підприємства як цілісної системи, цілі якої визначають його складники, структуру, межі, процеси, взаємодію елементів, зв'язки із зовнішнім середовищем та загальну концепцію розвитку.

Таким чином, виділений Румянцевою З.П. підхід до оцінки ефективності управління на основі третьої моделі організації ототожнюється з ефективністю використання системних ресурсів підприємства, що потребує, по-перше, виміру кількості ресурсів, а по-друге, оцінки вигідності торгових операцій із постачальниками, тому підприємство намагається отримати максимальний ефект від взаємовідносин із суб'єктами зовнішнього середовища. Внутрішнє середовище будь-якої організації, що формується під впливом управлінських рішень, реально визначає рівень системної ефективності.

Під час викладу системного підходу Румянцева З.П. використовує поняття ефективності управління, ефективності організації, системної ефективності, системних ресурсів, але при цьому не розкриває сутність цих понять. Можна припустити, що ефективність управління ототожнюється з поняттям ефективності організації, тоді як системна ефективність – це ефективність управління підприємством на основі системного підходу до управління, системні ресурси – це ресурси забезпечувальної підсистеми, які використовуються для визначення ефективності системи управління підприємством. Позитивним моментом у проведеній Румянцевою З.П. систематизації підходів до оцінювання ефективності управління є відмова від

самостійного існування окремих підходів, які оцінюють тільки один з елементів системи управління. Замість того автор доповнює їх та враховує вплив зовнішнього середовища.

Аналіз поданих підходів до оцінювання ефективності управління підприємством показує, що в теорії і практиці зустрічається як їх часткове використання, так і поєднання різних підходів.

Беручи до уваги визначення управління підприємством із погляду системного підходу, усі зазначені раніше підходи до оцінювання ефективності управління підприємством доцільно поєднати в три загальні підходи: селективний підхід до оцінювання ефективності управління підприємством, за яким пропонується оцінювати ефективність управління підприємством із погляду одного елемента системи управління; комплексний підхід до оцінювання ефективності управління підприємством, коли оцінка проводиться за комплексом окремих елементів системи управління; фрагментарний підхід до оцінювання ефективності управління підприємством, де оцінка проводиться за різними аспектами або компонентами управління, які не є елементами системи управління. Селективний підхід у своєму складі поєднує підходи до оцінювання ефективності управління підприємством, які ґрунтуються на оцінці ефективності виробництва, економічної ефективності, ефективності витрат на управління та ефективності управлінської праці.

До складу комплексного підходу до оцінювання ефективності управління підприємством увійшли підходи, що ґрунтуються на оцінці за кінцевими результатами роботи та ефективним використанням трудових ресурсів, оцінці за ефективністю системних ресурсів, за загальними показниками результативності діяльності конкретної системи управління та на основі збалансування інтересів груп зовнішнього та внутрішнього середовища [35, с. 113]. Фрагментарний підхід у своєму складі об'єднав підходи, які базуються на ефективності управлінських рішень, ефективності вдосконалення управління та на основі виміру вартості бізнесу.

Слід також зауважити, що, оскільки ефективність управління підприємством розглядається в роботі саме як відносна характеристика результативності управління, а результативність, своєю чергою, – це рівень досягнення цілей підприємства, то виділені два перші підходи до оцінювання ефективності управління підприємством безпосередньо будуть ґрунтуватися саме на такій оцінці, а тому підхід до оцінки ефективності управління підприємством на основі лише оцінки ступеня досягнення цілей буде входити до складу як першого, так і другого підходів до оцінювання ефективності управління. Запропоновані підходи до оцінювання ефективності управління підприємством подано на рис. 3.1 [35, с. 72].

Рис. 3.1 Підходи до оцінювання ефективності управління підприємством

Отже, аналіз наявних підходів до оцінювання ефективності управління показав, що єдиного, а тим більше підходу, який би не мав недоліків, не існує. Вони різняться залежно від об'єкта оцінки. А такими виступають система управління, апарат управління, виробнича діяльність. Головними недоліками більшості підходів до оцінювання ефективності є їх вузькість із позиції об'єкта оцінки, тобто управління. Більш детально та комплексно управління представлено в системному підході, де воно розглядається як система певних елементів, які пов'язані між собою. Але й він має значний недолік – відсутність єдиного погляду на склад елементів системи управління.

Підходи до оцінювання ефективності управління, які виникають шляхом поєднання кількох простих підходів, здебільшого визначаються складністю такої оцінки. Така розбіжність підходів не сприяє якості оцінювання ефективності управління підприємством. Із погляду прийнятого системного підходу до управління всі підходи до оцінювання ефективності управління підприємством доцільно об'єднати в три загальні підходи.

Селективний підхід передбачає оцінку ефективності управління підприємством із погляду одного елемента системи управління.

Комплексний підхід передбачає оцінювання ефективності управління підприємством за комплексом окремих елементів системи управління.

За фрагментарним підходом оцінка ефективності управління підприємством проводиться за різними аспектами або компонентами управління, які не входять до складу системи управління.

Своєю чергою, оцінювання ефективності управління в межах кожної з підсистем має здійснюватися на основі вибору критеріїв та визначення показників, здатних відобразити ступінь досягнення організацією поставлених цілей.

3.2. Розробка моделі системи управлінської діагностики підприємства на засадах удосконалення діагностичних цілей

Розвиток та формування перспективи будь-якого сучасного підприємства забезпечується завдяки взаємозв'язку:

- 1) ефективної системи менеджменту;
- 2) достатнього рівня розвитку конкурентоспроможності;
- 3) високого рівня інвестиційної привабливості підприємства.

Сучасна теорія та практика ведення бізнесу в Україні та Польщі доводить, що одним із основних (ключових) способів ефективного і результативного пошуку напрямів розвитку системи менеджменту підприємства (установи, організації) є застосування управлінської діагностики в системі менеджменту [36].

Результати досліджень теорії та практики діяльності підприємства ТОВ «Високовольтна компанія» дали змогу дійти висновку, що модель системи управлінської діагностики підприємства повинна включати сукупність суб'єктів (власники, керівники, менеджери, інвестори, фахівці тощо), об'єктів (система менеджменту), ресурсів, технології, методів (набір способів, прийомів та засобів), бізнесіндикаторів та критеріїв (параметрів), які у взаємодії забезпечують досягнення (ефективне, результативне) діагностичних цілей системи цілей управлінської діагностики підприємства з врахуванням відповідності його конкурентної стратегії стану зовнішнього середовища функціонування прямої дії (конкуренти; покупці; постачальники; посередники – маркетингові, постачання; контакти аудиторії підприємства – державні установи, банки, інвестори, фінансово-кредитні установи, ЗМІ, громадські організації, партії, профспілки, навчально-освітні установи, науково-дослідні структури, адвокатські організації, компанії сфери страхування тощо [37]) в контексті підвищення ефективності і розвитку системи менеджменту підприємства [36].

Крім цього, визначено, що систему цілей управлінської діагностики підприємства (з огляду на забезпечення відповідності системи управління стратегічним цілям та тактичним завданням) формують такі ключові (основні) діагностичні цілі ($D_1, D_2, D_3, D_4, D_5, D_6$), які потребують удосконалення на засадах бізнес-індикаторів (показників, параметрів) – рис. 3.2.

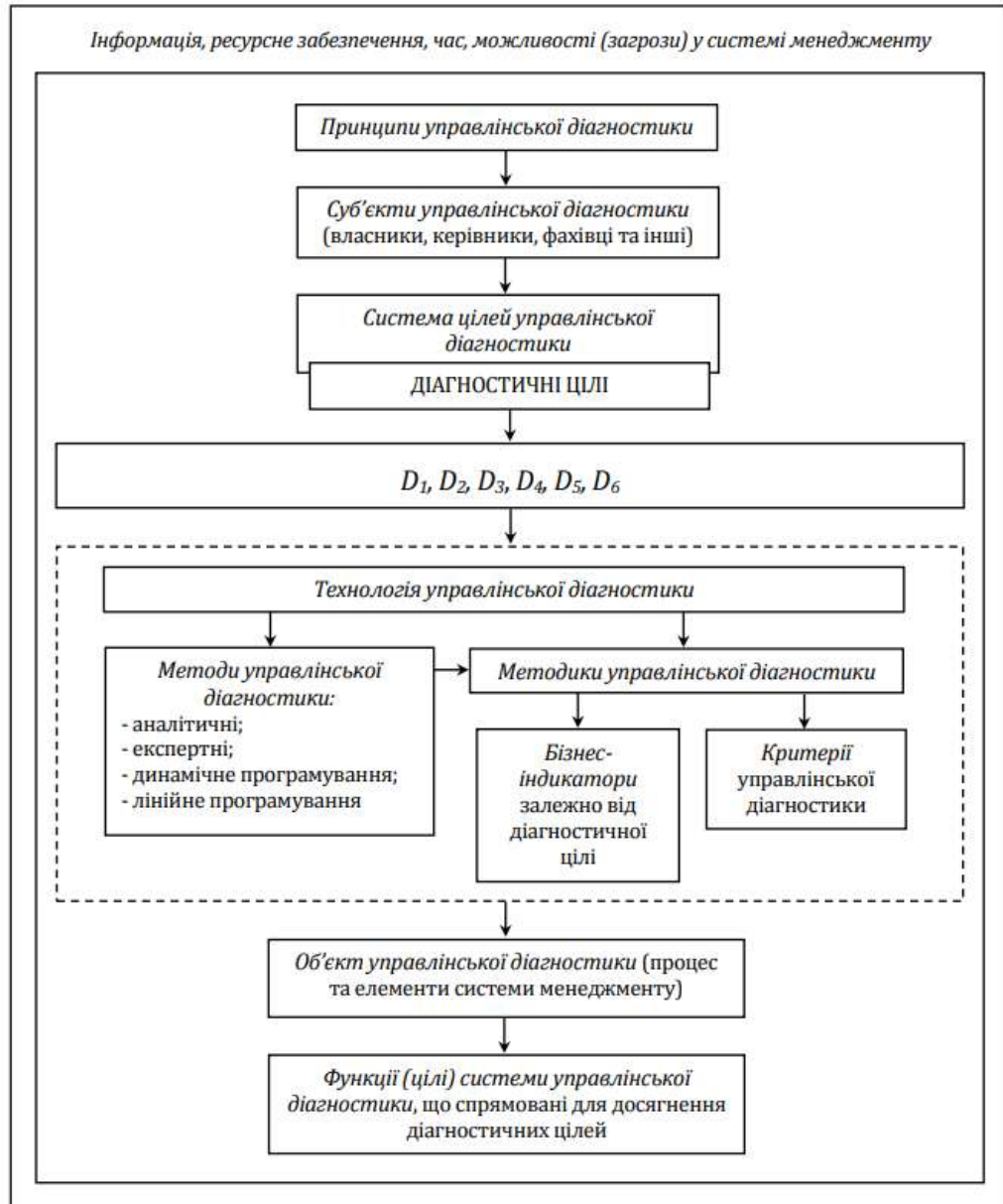

Рис. 3.2 Модель системи управлінської діагностики підприємства [36]

Примітки: D_1 – діагностика ефективності контролінгу внутрішніх бізнес-процесів підприємства [38];

D_2 – діагностика ефективності типової організаційної структури управління підприємства [39];

D_3 – діагностика ефективності нормування праці лінійних та функціональних керівників і спеціалістів на підприємстві [40];

D_4 – діагностика підприємства у сферах професійної освіти, трудової активності та мотивації, інноваційної праці та соціального розвитку [41];

D_5 – діагностика рівня конфліктності в колективі на підприємстві [42];

D_6 – діагностика ефективності використання інформаційних технологій в управлінні підприємством [43].

Результати дослідження щодо діагностики ефективності контролінгу внутрішніх бізнеспроцесів підприємства

За результатами досліджень [36, 38] встановлено, що діагностика ефективності контролінгу внутрішніх бізнес-процесів підприємства (D_1) – це процес ідентифікації, аналізу та оцінювання рівня ефективності системи контролінгу на підприємстві, спрямованої на контролювання його внутрішніх бізнес-процесів та усунення проблемних моментів і/або слабких сторін організації в збалансованій системі показників Нортон-Каплана (Balanced Scorecard – BSC [44]) і/або в моделі Л. Мейсела (представленої у праці [45]) з метою визначення якісно нового рівня розвитку системи менеджменту та підприємства загалом. Поряд з тим визначено, що інтегральний (загальний) рівень ефективності контролінгу внутрішнього бізнес-процесу на підприємстві (RD_1) доцільно обчислювати за формулою (3.1):

$$R_{D1} = \sqrt[5]{P_{re} * P_t * P_{ebp} * P_{em} * P_w} \quad (3.1)$$

$$0 \leq R_{D1} \leq 1,$$

де P_{re} – рівень забезпеченості підприємства ресурсами (фінансовими, трудовими, матеріальними, інформаційними) для виконання і-го бізнес-процесу (далі – БП);

P_t – термін виконання і-го БП;

P_{ebp} – рівень ефективності виконання і-го БП;

P_{em} – рівень ефективності апарату управління (менеджерів інституційного, управлінського та технічного рівня управління), що контролює виконання і-го БП;

P_w – частка (питома вага) працівників (управлінського персоналу, робітників основного і допоміжного виробництва), що задіяна до виконання і-го БП.

R_{D1} доцільно аналізувати за вказаними вище бізнес-індикаторами, які покладені в основу розрахунку, у динамічному аспекті. З наближенням R_{D1} до 1 у діапазоні $[0; 1]$ можна стверджувати про високий рівень ефективності контролінгу внутрішнього бізнес-процесу, R_{D1} до 0 – про низький рівень ефективності контролінгу внутрішнього бізнес-процесу на підприємстві [36, 38].

Результати дослідження щодо діагностики ефективності типової організаційної структури управління підприємства

У межах наукового дослідження [36, 39] з'ясовано, що діагностика ефективності типової організаційної структури управління підприємства (D_2) передбачає аналіз та оцінювання відповідності організаційної структури і управлінської системи стратегічним цілям і тактичним завданням (функціонування, розвитку), що вирішуються на конкретному підприємстві. Бізнес-інструментами коригування (удосконалення) системи D_2 являються конкретні реорганізаційні заходи, що обґрунтовуються за визначальними підсумками аналізу і оцінювання результатів діяльності підприємства.

Встановлено, що ключовими бізнесіндикаторами системи D_2 є показники: 1) показник цілеспрямованості дій апарату управління підприємства (P_{am}); 2) показник дублювання функцій управління (P_{fm}); 3) показник надійності праці апарату управління підприємства (P_n); 4) показник ритмічності циклу управління (P_r); 5) показник безперервності праці апарату управління (P_{cw}); 6) показник економічності праці апарату управління (P_{ew}); 7) показник відношення чисельності працівників лінійного і функціонального управління (P_{rw}); 8) показник зайнятості працівників у апараті управління (P_{eam}). Тут інтегральний

рівень ефективності типової організаційної структури управління підприємства (R_{D2}) рекомендується визначати за формулою (3.2):

$$R_{D2} = \sum_{i=1}^8 (P_{iD2} * h_i), \quad (3.2)$$

де P_{iD2} – кількісна оцінка відповідного i -го бізнес-індикатора системи D_2 за шкалою Харрінгтона ($P_{am}, P_{fm}, P_n, P_r, P_{cw}, P_{ew}, P_{rw}, P_{eam}$);

h_i – вагомість відповідного бізнес-індикатора системи D_2 ($P_{am}, P_{fm}, P_n, P_r, P_{cw}, P_{ew}, P_{rw}, P_{eam}$); [1, 18].

Результати дослідження щодо діагностики ефективності нормування праці лінійних та функціональних керівників і спеціалістів на підприємстві

Результати досліджень [36, 46] дозволяють стверджувати, що діагностика ефективності нормування праці лінійних та функціональних керівників і спеціалістів на підприємстві (D_3) – це комплексна система методів, прийомів і методик проведення досліджень ефективності нормування праці управлінського персоналу (керівників) підприємства на основі ідентифікації та оцінювання стану нововведень (наявних, можливих) у системі організації праці і виробництва, виходячи з аналізу і обліку затрат праці лінійних та функціональних керівників і спеціалістів (менеджерів) інституційного (вищого), управлінського (середнього) та технічного (нижчого) рівнів управління (через норми виробітку, часу, обслуговування та чисельності), з метою підвищення рівня продуктивності праці і зростання ефективності виробничих процесів в системі менеджменту підприємства в контексті його результативного розвитку. Визначено, що система D_3 включає такі ключові бізнес-індикатори – формула (3.3):

$$D_3 = f(P_s, P_{li}, P_{dl}, P_f, P_{nt}, P_{tl}, P_{ewt}), \quad (3.3)$$

де P_s – рівень заробітної плати;

P_{li} – рівень інтенсивності праці;

P_{dl} – інтегральний показник важкості праці;

P_f – рівень втоми;

P_{nt} – рівень використання норм часу;

P_{dl} – рівень напруженості праці;

P_{ewt} – рівень екстенсивності використання робочого часу [36, 46].

Результати дослідження щодо діагностики підприємства у сферах професійної освіти, трудової активності та мотивації, інноваційної праці та соціального розвитку

На основі результатів досліджень [41, 47, 48] встановлено, що:

1. Основними бізнес-індикаторами (показниками, параметрами) системи діагностики підприємства у сфері професійної освіти, трудової активності та мотивації, інноваційної праці та соціального розвитку (D_4) з урахуванням відповідальності в менеджменті при його оптимальній стратегії є: 1) інтегральний рівень професійної освіти персоналу (R_1D_4); 2) інтегральний рівень трудової активності та мотивації персоналу (R_2D_4); 3) інтегральний рівень інноваційної праці персоналу (R_3D_4); 4) інтегральний рівень соціального розвитку персоналу (R_4D_4).

2. Ключовими бізнес-індикаторами для розрахунку інтегрального рівня професійної освіти персоналу підприємства (R_1D_4) є: 1) рівень кваліфікації персоналу; 2) рівень підготовки персоналу; 3) рівень професійних знань, умінь та навичок персоналу; 4) рівень мобільності персоналу.

3. Інтегральний рівень діагностики підприємства у сфері трудової активності та мотивації (R_2D_4) потрібно визначати за: 1) індикаторами рівня активності персоналу; 2) індикаторами рівня мотиваційного комплексу підприємства; 3) індикаторами рівня розвитку та структури персоналу; 4) індикаторами рівня стимулювання персоналу; 5) індикаторами рівня оцінювання трудової діяльності персоналу; 6) індикаторами рівня економіковиробничої оцінки персоналу.

4. Діагностику підприємства у сфері інноваційної праці (R_3D_4) слід здійснювати за такими показниками, як: 1) рівень професійної компетентності;

2) рівень світогляду; 3) рівень самостійності; 4) рівень культури; 5) рівень ініціативності; 6) рівень активності; 7) рівень підприємливості; 8) рівень правової компетентності; 9) рівень новаторства; 10) рівень творчості; 11) рівень оригінальності у здійсненні праці; 12) рівень спроможності втілити у реальність інноваційну ідею; 13) вміння виконувати трудову діяльність згідно з міжнародними стандартами; 14) досвід роботи; 15) володіння іноземними мовами; 16) рівень оволодіння технікою; 17) рівень професійної мобільності; 18) рівень професійної підготовки; 19) рівень адаптаційних можливостей; 20) рівень обізнаності персоналу в роботі технологічних процесів; 21) рівень здатності персоналу до застосування складності засобів праці; 22) рівень оволодіння персоналу багатоопераційним трудовим процесом; 23) рівень необхідності прийняття самостійних рішень у трудовій діяльності тощо.

5. Ключовими показниками (параметрами) діагностики підприємства у сфері соціального розвитку (R_4D_4) є: 1) рівень соціальної активності персоналу; 2) рівень умов праці на підприємстві; 3) рівень творчого розвитку персоналу; 4) рівень мотивації персоналу; 5) рівень соціального захисту персоналу [41, 47, 48, 49, 50, 51].

Результати дослідження щодо діагностики рівня конфліктності в колективі на підприємстві

За результатами аналізу літературних джерел та практичних матеріалів за проблемою з'ясовано, що під діагностикою рівня конфліктності в колективі на підприємстві (D_5) слід розуміти процес оцінювання стану конфліктних ситуацій у колективі, тенденцій їх перебігу та прогнозування настання потенційних конфліктів з метою забезпечення стабільного функціонування та розвитку підприємства. Поряд з тим встановлено, що основними бізнес-індикаторами діагностики загального рівня конфліктності в колективі є: 1) стан соціально-психологічного клімату; 2) кількість зареєстрованих конфліктних ситуацій; 3) кількість вирішених конфліктних ситуацій; 4) кількість учасників конфліктної ситуації; 5) термін вирішення конфліктної ситуації; 6) рівень

наслідків від виникнення конфліктної ситуації; 7) кількість причин, що спонукали до виникнення конфлікту в колективі [41,46, 51].

Результати дослідження щодо діагностики ефективності використання інформаційних технологій в управлінні підприємством

На основі результатів досліджень за проблемою, приведених у працях [36, 42], визначено, що діагностику ефективності та результативності використання інформаційних технологій в управлінні підприємством (D_6) доцільно розглядати як процес ідентифікування, аналізу і оцінювання ефективності використання інформаційних технологій в управлінні підприємствами з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень (поточних, перспективних) в системі менеджменту, спрямованих на:

1) підвищення інтегрального рівня ефективності діяльності підприємства (E_F);

2) отримання максимально можливого економічного річного ефекту від застосування (впровадження) інформаційних технологій спільно із інформаційними ресурсами, технічними засобами, програмним (спеціальним інформаційно-аналітичним) забезпеченням (наприклад, Project Expert, Audit Expert, Quick Sales, Sales Expert 2, SAP Business One та ін.) та інтелектуальними технологічними процесами, який визначається як приріст чистого прибутку (E_R) – формули (4):

$$\begin{aligned}
 D_6 &\rightarrow (E_F \uparrow, E_R \uparrow), \\
 E_F &= f(E_{fe}, E_c, E_{mt}, E_s), \\
 E_R &= P_a - \sum_{i=1}^{12} K_i
 \end{aligned}
 \tag{3.4}$$

де E_{fe} , E_c , E_{mt} , E_s – структурні складові E_F , відповідно – фінансово-економічна, комерційна, виробничо-технологічна і соціальна ефективності підприємства (рис. 2), ум. од.;

P_a – додатковий прибуток підприємства, грн.;

$\sum_{i=1}^{12} Ki$ – сума податків, які необхідно сплатити з додаткового прибутку, грн. [1].

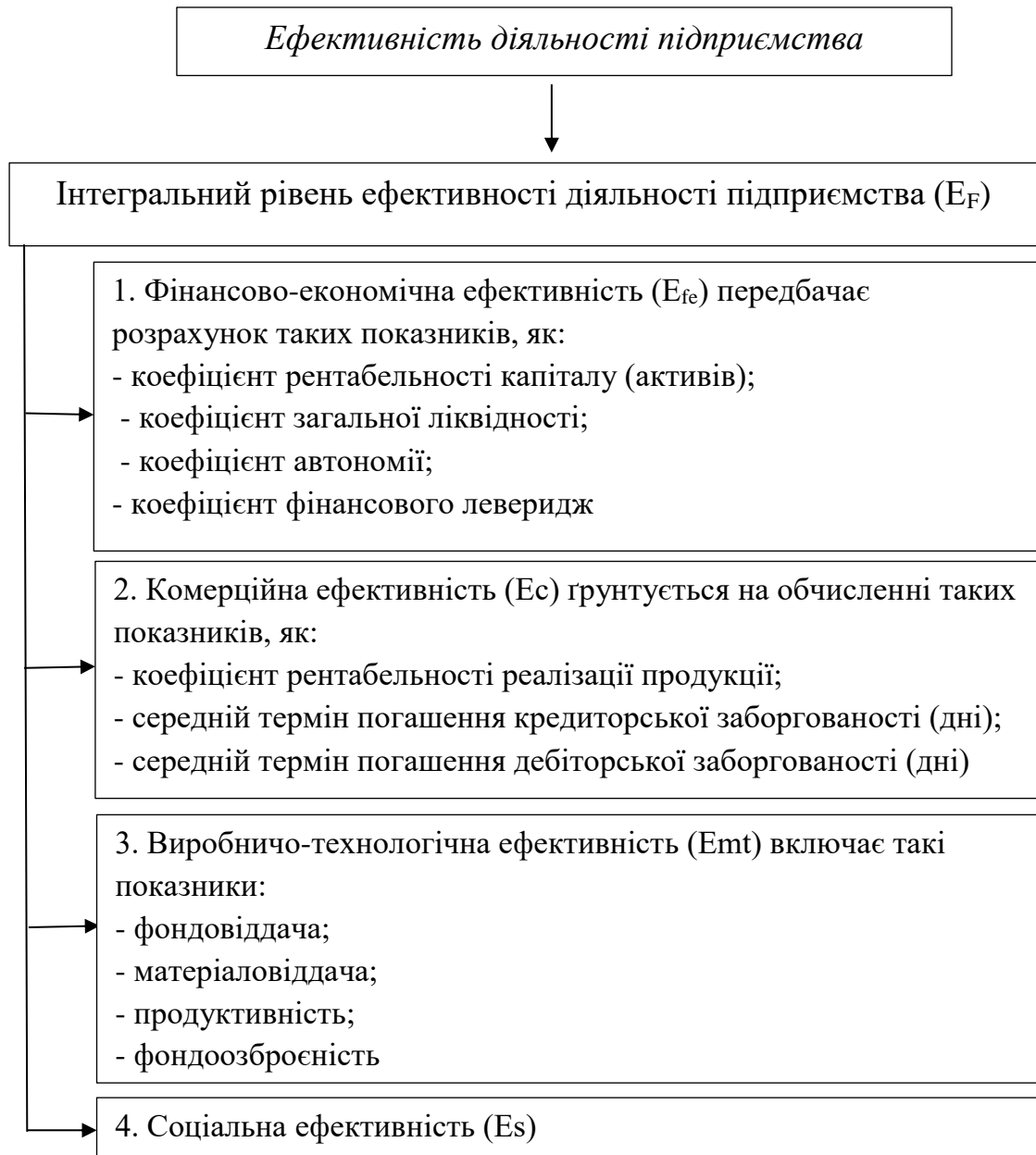

Рис. 3. 3 Структурні складові та показники оцінювання ефективності діяльності підприємства [36, 45]

На рис. 3 представлено траєкторії інтегрального рівня ефективності діяльності ТОВ «Високовольтна компанія».

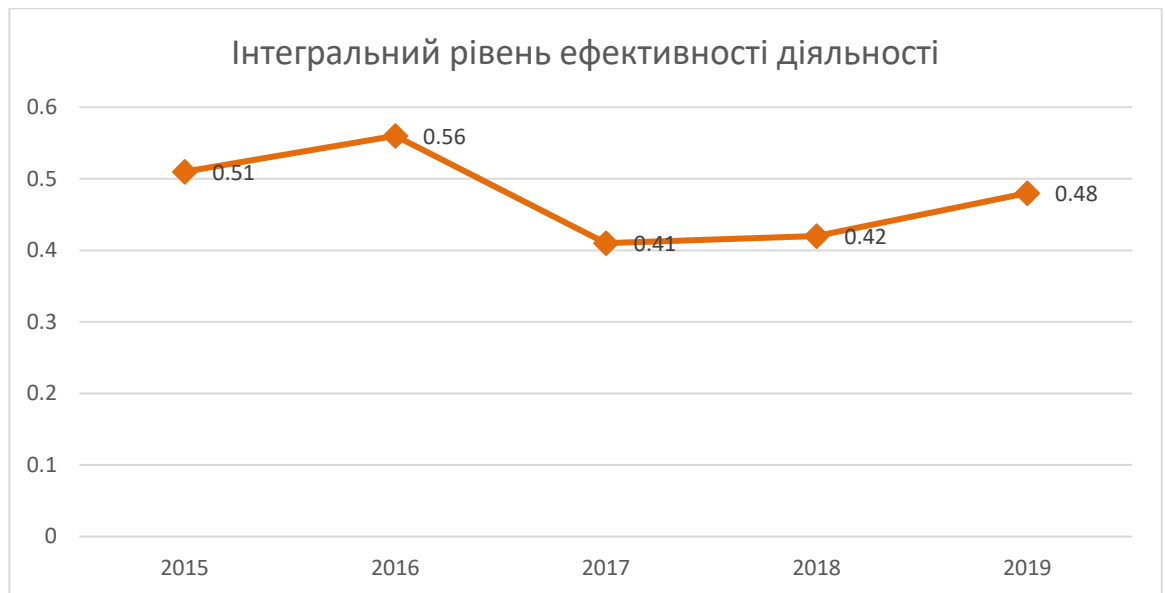

Рис. 3.4 Траєкторії інтегрального (загального) рівня ефективності діяльності ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015-2019рр. (E_f)

Якість результатів D_6 (Q^{D_6}) рекомендується описати функцією від таких взаємозалежних ключових параметрів (чинників) – формула (3.5):

$$Q^{D_6} = f(a, b, c, d, e, f), \quad (3.5)$$

де a – рівень придатності інформаційних технологій (ІТ);

b – рівень безпеки ІТ;

c – рівень дієвості ІТ;

d – рівень надійності ІТ;

e – рівень вчасності оброблення інформації;

f – рівень ефективності витрат на інновації (освоєння нових видів продукції і/або впровадження нових виробничо-технологічних бізнес-процесів) [36, 43].

Виходячи з вище зазначених досліджень можна зробити такі висновки:

1. Модель системи управлінської діагностики підприємства являє собою сукупність суб'єктів (власники, керівники, менеджери, інвестори, фахівці тощо), об'єктів (система менеджменту), ресурсів, технології, методів (набір способів, прийомів та засобів), бізнес-індикаторів та критеріїв (параметрів), які

у взаємодії забезпечують досягнення (ефективне, результативне) діагностичних цілей системи цілей управлінської діагностики підприємства з врахуванням відповідності його конкурентної стратегії стану зовнішнього середовища функціонування прямої дії (конкуренти, покупці, постачальники, посередники, контакти аудиторії та інші) в контексті підвищення ефективності і розвитку системи менеджменту підприємства.

2. Систему цілей моделі системи управлінської діагностики підприємства (з огляду на забезпечення відповідності системи управління стратегічним цілям та тактичним завданням) формують такі ключові діагностичні цілі такі ключові діагностичні цілі, які потребують удосконалення на засадах бізнес-індикаторів (показників, параметрів), а саме: 1) діагностика ефективності контролінгу внутрішніх бізнес-процесів підприємства; 2) діагностика ефективності типової організаційної структури управління підприємства; 3) діагностика ефективності нормування праці лінійних та функціональних керівників і спеціалістів на підприємстві; 4) діагностика підприємства у сферах професійної освіти, трудової активності та мотивації, інноваційної праці та соціального розвитку; 5) діагностика рівня конфліктності в колективі на підприємстві; 6) діагностика ефективності використання інформаційних технологій в управлінні підприємством.

Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є удосконалення комплексної системи діагностики певних елементів, сфер та видів діяльності підприємств з урахуванням поданих результатів досліджень.

3.3. Процесна модель управління розвитком підприємства

Останнім часом для створення ефективної системи управління підприємством досить широко використовується процесний підхід, на багатьох підприємствах у всьому світі здійснюється перехід від функціональної

організації виробництва до процесної. Принцип процесного підходу до управління, полягає у тому, що діяльність підприємства подається у вигляді мережі взаємопов'язаних бізнес-процесів. Багаторічний досвід використання процесного підходу провідними компаніями світу доводить його ефективність в управлінні складними соціально-економічними системами [52]. Необхідною передумовою успішного впровадження процесного підходу є моделювання діяльності організації та подальше застосування до створеної моделі сучасних програмних засобів аналізу та оптимізації БП. Бізнес-моделювання займає сьогодні одне з провідних місць у діяльності конкурентоспроможних компаній.

Актуальність впровадження процесного підходу в управлінську діяльність зумовила появу значної кількості публікацій вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячених моделюванню бізнес-процесів та їх оптимізації [53, 54]. Переважна більшість публікацій містить теоретичний опис окремих методологій та підходів, що використовуються у бізнес-моделюванні. Літературних джерел, які містять якісний та ґрунтовний опис інструментальних засобів моделювання бізнес-процесів, значно менше [55]. У силу розмаїття засобів моделювання та їх специфічності, критичний аналіз різних методологій, стандартів, нотацій, підходів та програмних засобів для їх моделювання є невіршеним завданням. Найчастіше можна спостерігати лише окремі уподобання авторів стосовно вибору методологічних та програмних засобів для моделювання мережі бізнес-процесів. Отже, дана наукова тематика актуальна і потребує подальшого наукового опрацювання.

Процес (від лат. *processus* – просування) – послідовна зміна станів стадій розвитку, сукупність послідовних дій для досягнення певного результату [56]. Процесний підхід декларує зміщення акцентів від управління окремими структурними елементами на управління наскрізними бізнес-процесами, що зв'язують воедино діяльність цих структурних елементів.

Для прийняття управлінських рішень щодо розвитку підприємства доцільно використовувати процесну інформаційну модель, яка реалізується з точки зору керівництва підприємства (осіб, що приймають рішення) на

інформаційні потоки, що генеруються на різних етапах формування стратегії розвитку підприємства. З урахуванням того факту, що в сучасних умовах управлінські процеси на підприємствах відбуваються саме через інформаційні потоки, то обрана точка зору буде не лише найбільш зручною для подальшого практичного використання моделі при автоматизації управлінських процесів і створенні інформаційних систем, але й забезпечить зручне сприйняття та використання інформаційної моделі керівництвом підприємства.

Останнім часом активно розвиваються графічні підходи до опису процесу і, особливо, мережі бізнес-процесів підприємства. Графічне представлення найкращим чином відображає структуру організації, а створена графічна модель здатна подати мережу процесів на високому рівні абстракції. Практично всі існуючі методології засновані на графічному підході до опису діяльності організації і тому подальша класифікація методологій та програмних засобів моделювання бізнес-процесів буде розглядатися саме у рамках графічного підходу.

Практична реалізація концептуальної схеми управління розвитком підприємства на основі моделювання бізнес-процесів пов'язана з її доведенням до конкретної системи формування та реалізації стратегії розвитку промислового підприємства. Методологічні, методичні та прикладні особливості управління розвитком промислового підприємства дозволили синтезувати концептуальну модель управління розвитком підприємства як комплекс взаємозалежних економіко-математичних моделей (рис. 3.5). Механізм управління розвитком промислового підприємства базується на методології статистичного аналізу, методів нелінійного математичного програмування, методі аналізу ієрархій тощо.

Рис. 3.5 Концептуальна модель управління розвитком промислового підприємства [57]

Але практична реалізація концептуальної моделі розвитку промислового підприємства утруднена у зв'язку з неоднозначністю трактування порядку реалізації окремих елементів моделі, відсутністю чіткого розподілу процесів між виконавцями та визначенням джерел надходження необхідної для прийняття управлінських рішень інформації. З метою вирішення цих проблем пропонується процес управління розвитком підприємства подати у вигляді процесної моделі, яка включає чотири основні функціональні підпроцеси (рис. 3.3).

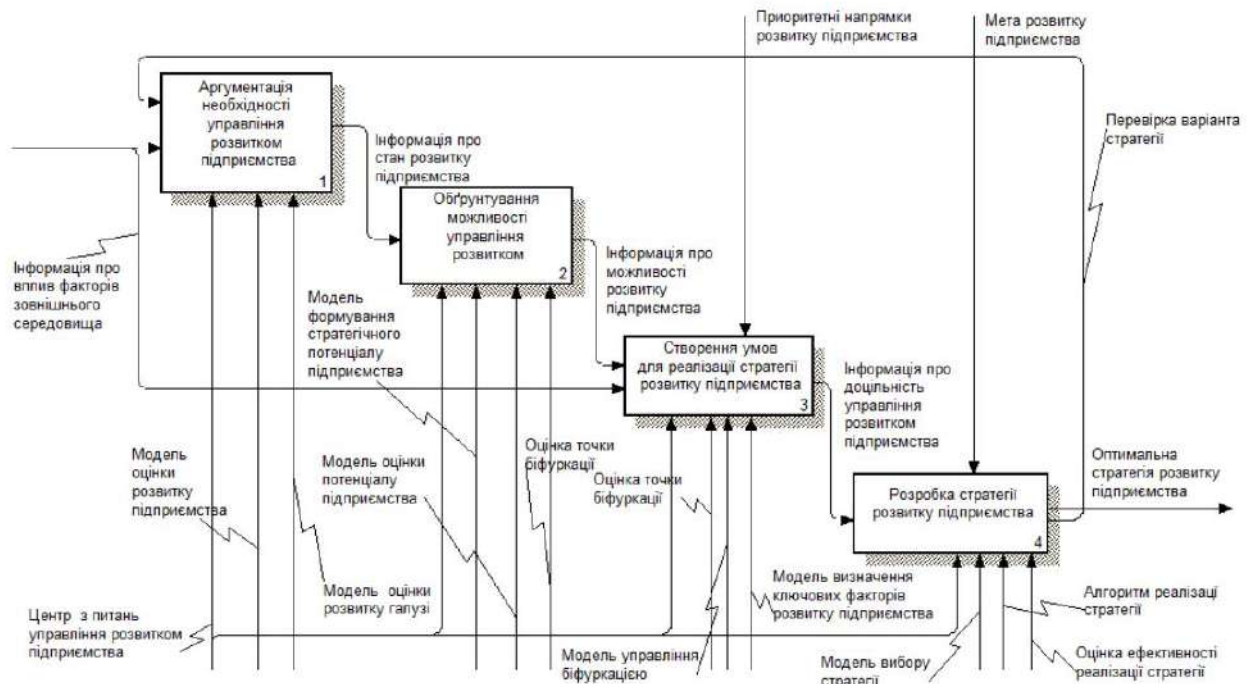

Рис. 3.6 Процесна модель управління розвитком підприємства

Управління розвитком підприємства здійснюється поетапно і першим кроком є аргументація необхідності управління розвитком підприємств відповідної галузі економіки [В₁]. В рамках підпроцесу діагностики розвитку відповідної галузі економіки вирішуються задачі оцінки розвитку економіки країни в цілому, діагностики розвитку та аналізу факторів розвитку промислового комплексу країни, аналізу стану галузі, що досліджується, визначення взаємозв'язку та взаємовпливу між галузями народного господарства, визначення ролі галузі у розвитку економіки країни та регіону, загальної оцінка рівня розвитку галузі та регіону. Підпроцес оцінки рівня розвитку підприємства передбачає оцінку динаміки зовнішнього середовища підприємства, аналіз його господарської діяльності, визначення нестабільності та загроз діяльності підприємстві за слабкими сигналами, визначення індексу розвитку підприємства, його сильних та слабких сторін, обґрунтування необхідності впровадження стратегії розвитку підприємства. Результатом моніторингу промислового підприємства повинно стати обґрунтування неможливості ефективного функціонування підприємства в сучасних умовах та необхідності впровадження системи управління його розвитком.

Другою складовою моделі управління розвитком підприємства виступає обґрунтування можливості управління розвитком підприємства [B₂], який включає підпроцеси формування та оцінки потенціалу розвитку підприємства, визначення ключових факторів розвитку. Фактичний стан потенціалу розвитку підприємства визначає особливості формування стратегії розвитку підприємства. Результатом процесу формування та оцінки потенціалу підприємства повинне стати обґрунтування доцільності управління розвитком підприємства.

Наступним блоком процесної моделі управління розвитком підприємства є створення умов для реалізації стратегії розвитку [B₃] шляхом управління біфуркацією [57]. На цьому етапі реалізується підпроцес оцінки основних результуючих показників господарської діяльності підприємства з метою визначення стану нерівноваги, який призводить до нестабільності діяльності підприємства; підпроцес оцінки можливості наближення підприємства до стану нерівноваги, визначення керуючих параметрів та розрахунку кількості та якості коригуючи дій; підпроцес безпосереднього управління господарською діяльністю підприємства з метою наближення до точки біфуркації. У результаті вирішення вищезазначених задач створюються умови для реалізації стратегії розвитку підприємства.

Заключний блок моделі управління розвитком підприємства полягає у виборі та реалізації стратегії підприємства [B₄]. Він включає підпроцес вибору стратегії розвитку підприємства, який здійснюється за допомогою методу аналізу ієрархій, підпроцес розробки стратегічного плану на основі обраної стратегії з урахуванням критеріїв оптимальності та підпроцес прогнозу ефективності стратегії розвитку підприємства.

Таким чином, розроблена концептуальна модель управління розвитком підприємства інтегрована в інформаційну модель у нотації IDEF0. Якщо при практичному застосуванні моделі виникне необхідність її подальшої декомпозиції, то завдяки універсальності як самої моделі, так і стандарту

IDEF0, користувачі зможуть за мінімальних зусиль здійснити більш глибоку декомпозицію тих або інших процесів.

Перспективи практичного використання розробленої інформаційної моделі в процесі підтримки підготовки та прийняття управлінських рішень на промислових підприємствах такі:

- використання при створенні інформаційної системи для автоматизації підготовки та прийняття управлінських рішень;
- як засіб графічного відображення інформаційних потоків та процесів обробки інформації;
- використання при розробці штатних розкладів та посадових інструкцій;
- для розробки заходів з удосконалення та оптимізації управлінських процесів;
- використання у процесі навчання користувачів автоматизованих інформаційних систем.

Перспективи одержання економічного ефекту від використання інформаційної моделі лежать у площині зменшення витрат часу й коштів на проектування та впровадження інформаційної системи, її документування, навчання майбутніх користувачів тощо.

Модель надає можливості ідентифікації окремих операцій обробки інформації, визначення потреби у виконавцях конкретної кваліфікації, що дозволить спростити впровадження розроблених науково-методичних положень на конкретних підприємствах.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Тема дипломної магістерської роботи «Діагностика фінансової діяльності та пошук ефективної моделі управління підприємством».

Об'єктом дослідження умов праці є адміністративне приміщення (особовий кабінет) ТОВ «Високовольтна компанія», що розташоване на третьому поверсі будівлі. Приміщення обладнане технікою, що забезпечує робочий процес: два персональних комп'ютера (ПК) з рідкокристалічними моніторами, периферійною технікою (лазерні принтери, сканери та ін.) та обладнанням, що створює комфортні умови праці (робочі поверхні, місця для сидіння, кондиціонер, опалювальні прилади, іонізатори повітря для забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в приміщенні).

Враховуючи пріоритет життя і здоров'я людини, метою розділу «Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях» є розробка питань щодо створення безпечних і здорових умов праці у виробничому приміщенні, на робочих місцях та в робочих зонах, виключення можливості виробничого травматизму, професійних захворювань, отруень, пожеж, вибухів.

4.1. Аналіз потенційних небезпек

Аналізуючи умови праці на ТОВ «Високовольтна компанія» у адміністративному приміщенні (відділ бухгалтерії) з точки зору виявлення потенційних небезпечних і шкідливих виробничих чинників, що створюються технічними засобами, технологічними процесами, невірною організацією праці у виробничих приміщеннях доцільно виділити ряд

потенційних небезпек:

- ураження електричним струмом, у наслідок несправності електорообладнання, яке використовується під час робочого дня, невиконання

- правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм різного ступеню і навіть до летального наслідку;

- механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;

- нервово-психічні навантаження, через специфічність роботи працівників економіко-гуманітарної сфери, яка передбачає постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань. Подібний характер роботи може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих негативних ситуацій, що може призвести до захворювань нервової системи, зниження насаги до праці та стресових станів;

- кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

- негативний вплив електромагнітних, в тому числі й рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;

- недостатнє або надмірне освітлення робочих місць (через несправність або хибний вибір освітлювальних приладів), в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;

- підвищений рівень шуму, який призводить до погіршення

слуху, що створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні;

- незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітряобмін та системи опалення, які можуть викликати загальні захворювання;

- загоряння через несправність електрообладнання (обігрівачів з відкритим тенем), недотримання або порушення правил протипожежної безпеки, відсутність систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;

- неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;

- виникнення у працівників такого стану, як монотонність трудового процесу, що виявляється в незацікавленості й байдужості до роботи та призводить до зниження продуктивності праці;

- захворювання мікроорганізмами (бактерії, віруси, рикетсії, спірохети, грибки, найпростіші) в наслідок наявності антисанітарії на робочому місці, які можуть викликати загальні захворювання.

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

Як свідчить аналіз надзвичайних ситуацій за останні роки, значна кількість різноманітних надзвичайних ситуацій виникає на об'єктовому рівні. До нього належать масштабні та невеликі (малі) підприємства, установи, організації, заклади у сфері виробництва, логістики, торгівлі, освіти та науки, медицини, розважальної індустрії тощо. Тому дуже важливо вчасно виявити ризики та зробити причинно-наслідковий аналіз потенційної небезпеки.

Доцільно описати основні джерела та причини виникнення потенційної небезпеки, окреслити негативні наслідки впливу конкретної небезпеки на організм працівника, обрати заходи для зниження або виключення негативного впливу даної небезпеки на людину.

Ураження електричним струмом. У приміщенні на ТОВ «Високовольтна компанія» застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні стандартні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», «Правил улаштування електроустановок» (далі – «ПУЕ»), ДСТУ Б В.2.5-82:2016 «Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом», НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні» та буде використовуватися згідно вимог НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» (далі – «ПБЕЕ»), НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів» (далі – «ПБЕЕС») та НПАОП 0.00-7.15-18 «Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями».

Згідно «ПУЕ», за ступенем небезпеки ураження електрострумом, офісне приміщення належить до 1-го класу, тобто є приміщенням без

підвищеної небезпеки, у якому відсутні умови, що створюють підвищену та особливу небезпеку.

Згідно глави 1.7 – «Заземлення і захисні заходи від ураження електричним струмом» – «ПУЕ», обладнання офісу має основну ізоляцію струмовідних частин, яка забезпечує захист від прямого дотику та подвійну, яка складається з основної та додаткової ізоляції, для забезпечення захисту від ураження електричним струмом у разі пошкодження основної ізоляції.

Відповідно до вимог п. 6.7.4. НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» усі доступні для доторкання металеві деталі електрообладнання у приміщенні з ПК, які можуть опинитись під напругою, у випадку пошкодження ізоляції, з'єднані з заземлюючим пристроєм.

Оскільки офісне приміщення за ступенем небезпеки ураження електрострумом належить до 1-го класу, тому відповідно до вимог п. 6.7.6 НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» та додатку №1 до НПАОП 40.1-1.01-97 «ПБЕЕ» користувачі ПК пройшли інструктаж з електробезпеки з оформленням в журналі інструктажу та мають I групу з електробезпеки.

Механічне травмування, в наслідок не раціонального розташування робочих місць. Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу.

Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» розроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, а саме збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж $6,0 \text{ м}^2$, а об'єм не менше ніж $20,0 \text{ м}^3$) [58].

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційним навантаженням у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. Для оптимізації відносин у колективі психологами проводяться тренінги на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Кістково-м'язові порушення. Для запобігання цих порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

Науково-технічний прогрес часто супроводжується надмірним розчленуванням технологічного процесу на прості операції або елементи. Поопераційний поділ праці набув особливого поширення в потоково-конвеєрному, масовому, крупносерійному виробництві, де на робочому місці постійно чи тривалий час виконується одна або обмежена кількість операцій. Для уникнення або запобігання появи виникнення у працівника сфери фінансів стану монотонності потрібно запровадити ряд заходів:

- забезпечити співробітникам комфортні умови під час трудового процесу (згідно до «Державних санітарних правил і норм роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин ДСанПіН 3.3.2.007-98, що затверджені постановою Головного державного санітарного лікаря України від 10.12.1998№7): робочий стіл або робоча поверхня повинні бути достатнього розміру та мати поверхню з низькою відбивною здатністю, допускати гнучкість під час розміщення екрана, клавіатури, документів і відповідного устаткування, а робоче крісло має бути стійким і дозволяти працівнику з екранними пристроями легко рухатися та займати зручне положення; сидіння має регулюватися по висоті,

спинка сидіння - як по висоті, так і по нахилу;

- креативне облаштування працівниками поверхні робочого місця (світлини, сувеніри, рослини, що у комплексі надихають та спонукають до ефективного виконання поставлених задач);

- розробити заходи альтернативної заміни виду діяльності (почергове виконання різного роду операцій) з одного на інший;

- ввести в роботу фізкультурні паузи та хвилинки (відповідно до «Державних санітарних правил і норм роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» ДСанПІН 3.3.2.007-98). Фізкультурні паузи необхідно проводити 2-3 рази за зміну, у випадку розвитку сильної втоми (особливо у випадку значного напруження очей), більш актуальним є фізкультурні хвилинки (2-5 хвилин), оскільки робота є сидячою та потребує значної концентрації.

4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні обладнаному ПК з екранним пристроєм (далі – «ЕП»), згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми

роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення.

Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які орієнтовані на південь і забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі.

Розрахунок штучного освітлення.

Дано: довжина приміщення (А) =6м, ширина приміщення (В) =4,5 м, висота приміщення (Н) = 2,7м , висота робочої поверхні ($h_p = 0,8$ м), числове значення коефіцієнта світильника ($L/h=1,4$), колір стелі ($\rho_{ст} =50\%$), колір стін ($\rho_c =30\%$), колір підлоги ($\rho_n =10\%$), коефіцієнт запасу при проектуванні штучного освітлення ($K_3 =1,4$), коефіцієнт мінімальної освітленості ($z=1,1$).

Розрахунок кількості рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H-h_p) \cdot [L/h]} \text{ шт.}, \quad (4.1)$$

де В – ширина приміщення, м; Н – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

[L/h] – числове значення коефіцієнта світильника.

$$N_p = \frac{4,5}{(2,7-0,8) \cdot 1,4} = 2 \text{ шт.}$$

Максимально припустима відстань між рядами світильників (L_{max}) визначається за формулою:

$$L_{max} = \frac{B}{N_p}, \quad (4.2)$$

де B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

$$L_{\max} = 4,5 / 2 = 2,25 \text{ м.}$$

Визначення індексу «і», що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A*B}{(H-h_p)*(A+B)}, \quad (4.3)$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

$$i = \frac{6*4,5}{(2,7-0,8)*(6+4,5)} = 1,35.$$

Визначення сумарного світлового потоку освітлювальної установки у приміщенні Φ_{Σ} (лм):

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H*A*B*k_3*Z}{\eta}, \quad (4.4)$$

де E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу;

Z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $Z=1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{300 * 6 * 4,5 * 1,4 * 1,1}{0,44} = 28\ 350 \text{ лм.}$$

Визначення умовної загальної кількості світильників у приміщенні $N_{\text{св}}^*$:

$$N_{\text{св}}^* = \frac{A * B}{L_{\text{max}}^2}, \quad (4.5)$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

L_{max} – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

$$N_{\text{св}}^* = \frac{6 * 4,5}{2,25 * 2} = 6 \text{ шт.}$$

Розрахунок світлового потоку умовного джерела світла $\Phi_{\text{л}}^*$:

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_{\text{л}}^*}, \quad (4.6)$$

де Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

$N_{\text{л}}^*$ – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_{\text{л}}^* = N_{\text{св}}^* * n, \quad (4.7)$$

де n – кількість ламп у світильнику шт.

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{28350}{24} = 1181,25 \text{ лм.}$$

$$N_{\text{л}}^* = 6 * 4 = 24 \text{ шт.}$$

Визначення коефіцієнту m (співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи $\Phi_{\text{л}}^*$ та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи $\Phi_{\text{л}}$):

$$m = \frac{\Phi_{\text{л}}^*}{\Phi_{\text{л}}}, \quad (4.8)$$

$$m = \frac{1181}{1200} = 0,98.$$

Для визначення оптимальної кількості світильників у приміщенні ($N_{\text{св}}$) використовують формулу:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* * m \quad (4.9)$$

де $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.;

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

$$N_{\text{св}} = 6 * 0,98 = 6 \text{ шт.}$$

Визначення фактичної кількості ламп у приміщенні $N_{\text{л}}$:

$$N_{\text{л}} = N_{\text{св}} * n, \quad (4.10)$$

де $N_{\text{св}}$ – фактична кількість світильників у приміщенні, шт.;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_{\text{л}} = 6 * 4 = 24 \text{ шт.}$$

Визначення загальної розрахункової освітленості E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_{\text{л}} * N_{\text{л}} * \eta}{A * B * k_3 * z}, \quad (4.11)$$

де $\Phi_{\text{л}}$ – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

$N_{\text{л}}$ – фактична кількість ламп у приміщенні, шт.;

η - коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

$$\frac{1200 \cdot 24 \cdot 0,44}{6 \cdot 4,5 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 304,76 \text{ лк.}$$

Для забезпечення загальної освітленості у приміщенні ТОВ «Високовольтна компанія» площею 27 м² необхідно 304,76 лк., яка буде досягатися за допомогою шести світильників у два ряди.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну, якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу.

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені

наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року температура сягає 21 - 23°C, відносна вологість 40-60%, швидкість переміщення повітря 0,1 м/с;

- у теплий період року температура 22-24°C, відносна вологість 40-60%, швидкість переміщення повітря 0,2 м/с [59].

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Відповідно до вимог ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування», з метою забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в офісному приміщенні обладнаному ПК з ЕП передбачена система централізованого водяного опалення з радіаторами, а на теплий період передбачений побутовий кондиціонер.

З метою забезпечення необхідного повітрообміну у приміщенні офісу передбачена система механічної припливно-витяжної вентиляції (методом рекуперації), яка забезпечує 3-кратний обмін повітря за годину. Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: n+=1500-30000 (шт. на 1см³); n-=3000-5000 (шт.на1см³). Підтримка оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечується за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

Також, роботодавець зобов'язаний за необхідності проводити лабораторні дослідження умов праці з метою виявлення шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу (виявлення ризиків, пов'язаних із погіршенням зору, порушенням фізичного стану, стресом) та вживати заходи щодо усунення ризиків відповідно до ст.13 Закону України «Про охорону праці» [60].

4.4. Заходи з пожежної безпеки

Заходи по забезпеченню пожежної безпеки для приміщення офісу обладнаного ПК з ВДТ розроблені відповідно до вимог НАПБ А.01.001-14 «Правил пожежної безпеки в Україні». Для ліквідації початкової стадії пожежі силами персоналу об'єктів застосовуються первинні засоби пожежогасіння. До них відносяться: вогнегасники, пожежний інвентар (покривала з негорючого теплоізоляційного полотна, ящики з піском, пожежні відра, совкові лопати, ломи, сокири тощо), системи автоматичного пожежогасіння. Первинні засоби пожежогасіння, в залежності від категорії приміщень, можуть розташовуватись як окремо, так і в складі пожежних щитів. Класи пожеж визначено в ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж» (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT) [61].

Офісному приміщенню, де знаходяться дерев'яні меблі, електронна апаратура, паперові носії інформації відповідає клас пожежі «А» (за ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж» (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT))– пожежі, що супроводжуються горінням твердих матеріалів, зазвичай органічного походження, під час горіння яких, як правило, утворюються тліючі вуглини; пожежі пов'язані з горінням електроустановок – клас «Е» [59].

Категорія приміщення відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою» – визначається як категорія «Д».

При захисті від пожежі приміщення з наявністю ПЕОМ, телефонних станцій тощо слід використовувати вуглекислотні вогнегасники або водопінні аерозольні вогнегасники. Визначення типу та розрахунок кількості первинних засобів пожежогасіння (за ДСТУ 3675-98 «Пожежна техніка. Вогнегасники переносні. Загальні технічні вимоги та методи випробувань», ДСТУ 3734 (ГОСТ 30612-99).

«Пожежна техніка. Вогнегасники пересувні. Загальні технічні вимоги»,

ДСТУБВ.1.1–36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою») приміщень, у яких розміщено оргтехніку, слід оснащувати переносними газовими вогнегасниками, з розрахунку один вогнегасник ВВК-1,4 чи ВВК-2, але не менше, ніж один вогнегасник зазначених типів на приміщення. Також, адміністративні приміщення повинні бути обладнані автоматичними пожежними сповіщувачами, що реагують на підвищення температури, дим, полум'я.

4. 5. Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання та громадян у сфері цивільного захисту

До завдань і обов'язків суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту належить:

- 1) забезпечення виконання заходів у сфері цивільного захисту на об'єктах суб'єкта господарювання;
- 2) забезпечення відповідно до законодавства своїх працівників засобами колективного та індивідуального захисту;
- 3) розміщення інформації про заходи безпеки та відповідну поведінку населення у разі виникнення аварії;
- 4) організація та здійснення під час виникнення надзвичайних ситуацій евакуаційних заходів щодо працівників та майна суб'єкта господарювання;
- 5) створення об'єктових формувань цивільного захисту відповідно до Кодексу (КЦЗУ) та інших законодавчих актів, необхідної для їх функціонування матеріально-технічної бази і забезпечення готовності таких формувань до дій за призначенням;

б) створення диспетчерських служб відповідно до Кодексу (КЦЗУ) та інших законів, необхідних для забезпечення безпеки об'єктів підвищеної небезпеки;

7) проведення оцінки ризиків виникнення надзвичайних ситуацій на об'єктах суб'єкта господарювання, здійснення заходів щодо неперевищення прийнятних рівнів таких ризиків;

8) здійснення навчання працівників з питань цивільного захисту, у тому числі правилам техногенної та пожежної безпеки;

9) декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки;

10) розроблення планів локалізації та ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки;

11) проведення об'єктових тренувань і навчань з питань цивільного захисту;

12) забезпечення аварійно-рятувального обслуговування суб'єктів господарювання;

13) здійснення за власні кошти заходів цивільного захисту, що зменшують рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

14) забезпечення безперешкодного доступу посадових осіб органів державного нагляду, працівників аварійно-рятувальних служб, з якими укладені угоди про аварійно-рятувальне обслуговування суб'єктів господарювання, для проведення обстежень на відповідність протиаварійних заходів планам локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктах, сил цивільного захисту – для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

15) забезпечення дотримання вимог законодавства щодо створення, зберігання, утримання, використання та реконструкції захисних споруд цивільного захисту;

16) здійснення обліку захисних споруд цивільного захисту, які перебувають на балансі (утриманні);

17) дотримання протиепідемічного, режиму; 1

8) створення і використання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

19) розроблення заходів щодо забезпечення пожежної безпеки, впровадження досягнень науки і техніки, позитивного досвіду із зазначеного питання;

20) розроблення і затвердження інструкцій та видання наказів з питань пожежної безпеки, здійснення постійного контролю за їх виконанням;

21) забезпечення виконання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, а також виконання вимог приписів, постанов та розпоряджень центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки;

22) утримання у справному стані засобів цивільного та протипожежного захисту, недопущення їх використання не за призначенням [62].

Організація заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання здійснюється підрозділами (посадовими особами) з питань цивільного захисту, які створюються (призначаються) керівниками зазначених суб'єктів господарювання з урахуванням таких вимог:

1) у суб'єктах господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту, з чисельністю працюючих понад 3 тисячі осіб створюються підрозділи з питань цивільного захисту;

2) у суб'єктах господарювання, а також закладах охорони здоров'я із загальною чисельністю працюючих та осіб, які перебувають на лікуванні, від 200 до 3 тисяч осіб та у суб'єктах господарювання, віднесених до другої категорії цивільного захисту, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;

3) у навчальних закладах з денною формою навчання з чисельністю 500 і більше осіб, які навчаються, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;

4) у суб'єктах господарювання з чисельністю працюючих до 200 осіб призначаються особи з питань цивільного захисту за рахунок штатної чисельності суб'єкта господарювання [62].

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до Закону як підприємці, виконують заходи цивільного захисту особисто [62].

Порядок діяльності підрозділів з питань цивільного захисту або призначених осіб визначається відповідними положеннями про них або посадовими інструкціями. Положення про підрозділ (посадова інструкція працівника) з питань цивільного захисту затверджується керівником, що його створив (призначив), на підставі типового положення про такий підрозділ, що затверджується центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту [62].

Права та обов'язки громадян у сфері цивільного захисту. Громадяни України мають право на:

1) отримання інформації про надзвичайні ситуації або небезпечні події, що виникли або можуть виникнути, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

2) забезпечення засобами колективного та індивідуального захисту та їх використання;

3) звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань захисту від надзвичайних ситуацій;

4) участь у роботах із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільних формувань цивільного захисту;

5) отримання заробітної плати за роботу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у разі залучення до таких робіт згідно з трудовими договорами;

6) соціальний захист та відшкодування відповідно до законодавства шкоди, заподіяної їхньому життю, здоров'ю та майну внаслідок надзвичайних ситуацій або проведення робіт із запобігання та ліквідації наслідків;

7) медичну допомогу, соціально-психологічну підтримку та медико-психологічну реабілітацію у разі отримання фізичних і психологічних травм [62].

Громадяни України зобов'язані:

1) дотримуватися правил поведінки, безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях;

2) дотримуватися заходів безпеки у побуті та повсякденній трудовій діяльності, не допускати порушень виробничої і технологічної дисципліни, вимог екологічної безпеки, охорони праці, що можуть призвести до надзвичайної ситуації;

3) вивчати способи захисту від надзвичайних ситуацій та дій у разі їх виникнення, надання домедичної допомоги постраждалим, правила користування засобами захисту;

4) повідомляти службі екстреної допомоги населенню про виникнення надзвичайних ситуацій;

5) у разі виникнення надзвичайної ситуації до прибуття аварійно-рятувальних підрозділів вживати заходів для рятування населення і майна;

6) дотримуватися протиепідемічного режиму та режиму радіаційного захисту;

7) виконувати правила пожежної безпеки, забезпечувати будівлі, які їм належать на праві приватної власності, первинними засобами пожежогасіння, навчати дітей обережному поводженню з вогнем [62].

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, у разі виникнення надзвичайних ситуацій користуються тими самими правами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [62].

ВИСНОВКИ

Таким чином, на основі вище представленого матеріалу можна зробити наступні висновки.

Зміст фінансової діяльності підприємств полягає у безперервному кругообігу коштів, який здійснюється у вигляді витрат ресурсів і одержання доходів, їхнього розподілу й використання. При цьому визначаються джерела коштів, напрямки та форми фінансування, оптимізується структура капіталу, проводяться розрахунки з постачальниками матеріально-технічних ресурсів, покупцями продукції, державними органами та персоналом підприємства.

Фінансовий аналіз є процесом дослідження фінансового стану і результатів діяльності компанії з метою знаходження шляхів підвищення ринкової вартості організації, виявлення резервів зниження витрат і забезпечення сталого розвитку компанії. Цей процес складається зі збору та підготовки інформації про об'єкт (або обрану компанію), їх аналітичної обробки, розрахунку показників і виявлення їх взаємозв'язків, інтерпретації результатів, формулювання висновків та підготовки рекомендації щодо поліпшення ефективності діяльності підприємства.

За методикою фінансовий аналіз розподіляється на горизонтальний, вертикальний, трендовий аналізи, аналіз відносних показників, порівняльний та факторний аналізи, які виконуються в межах двох систем виконання фінансового аналізу – експрес-діагностики фінансового стану та фундаментального аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Для діагностики фінансового стану корпорацій пропонується проведення аналізу за напрямками: оцінка рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності, ділової та ринкової активності. При цьому в деяких випадках сутність коефіцієнтів характеризується майже однаково, але використовуються різні розрахункові формули; іноді ототожнюються поняття ліквідності та платоспроможності компанії.

Встановлено, що проведений аналіз балансу компанії надає змогу оцінити стан активів, зобов'язань та капіталу компанії, щоб визначити фінансову позицію компанії за останні два роки. Сума активів показує ресурси (необоротні та оборотні активи), якими володіє компанія за результатами діяльності попередніх періодів і від яких залежать майбутні економічні вигоди компанії. Пасив балансу відображає, як фінансуються активи компанії. Він розкриває суму довгострокових та поточних зобов'язань, які є очікуваним відтоком коштів для реалізації економічних вигод компанії у майбутньому, а також суму капіталу, що відображає залишковий інтерес у активах компанії, який залишається після утримання зобов'язань. Розглянуту методику загальної оцінки валюти балансу можна доповнити розрахунком коефіцієнта приросту валюти балансу та коефіцієнта приросту продаж або виручки від реалізації. Ці коефіцієнти також дають змогу зробити загальну оцінку фінансового стану корпорації.

В результаті фінансового аналізу виявлено, що фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

В основі методики аналізу знаходиться «розщеплення» ключових показників та фактори, їх складові, що дозволяє визначити і дати порівняльну характеристику причин, що вплинули на зміну того чи іншого показника і відстежити динаміку його зміни.

Здійснено аналіз фінансового стану підприємства на прикладі ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015–2019 роки, що включає аналіз використання оборотних коштів, аналіз фінансової стійкості підприємства, аналіз виконання правил фінансування підприємства, розрахунок показників оцінки ліквідності і платоспроможності підприємства, розрахунок показників прибутковості та рентабельності.

На основі проведеної діагностики динамічних тенденцій та особливостей формування фінансових результатів підприємства встановлено, що значення коефіцієнту автономії знаходиться в межах норми, і за розрахунками на 2019 рік становить 0,66 – це означає, що підприємство здатне профінансувати 66% активів за рахунок власного капіталу.

Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття), що характеризує достатність оборотних активів для задоволення поточних зобов'язань за аналізований період відповідає нормативному значенню і на кінець 2019 року становить 1,87, що свідчить про можливість ТОВ «Високовольтна компанія» погасити поточні зобов'язання.

Розрахунок показника рентабельності продажу, який характеризує найважливіший аспект діяльності підприємства - реалізацію основної продукції, а також оцінює частку собівартості в продажах, за 2015–2019 роки поступово збільшується, і на кінець 2019 року становить 11,86 %, що являється позитивною тенденцією і свідчить про зростання ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства.

Проведено факторний аналіз рентабельності власного капіталу та рентабельності активів підприємства. Можна відзначити, що аналіз рентабельності власного капіталу за допомогою «фінансової павутини» та моделі Дюпон дозволяє приймати ефективні управлінські рішення, пов'язані з розвитком підприємства.

Керуючись отриманими результатами, адміністрація може розробити пропозиції щодо запобігання впливу негативних тенденцій в майбутньому і найбільш повному використанню виявлених резервів. Отримані результати свідчать про наявність невикористаних можливостей, які компанії слід виявити і врахувати в майбутньому, забезпечуючи таким шляхом додаткове збільшення прибутку за рахунок зростання рентабельності продажів, наприклад, шляхом зниження поточних витрат, а також подальшого прискорення оборотності активів за рахунок оптимізації їх структури, підвищення ефективності використання всіх ресурсів, зміцнення фінансової стійкості та

платоспроможності і т.д. Крім того, аналітичні дослідження показують, що великий вплив на зміну рівня ефективності господарювання надають такі зовнішні фактори, як курс валюти, інфляція і т.д. Тому керівництву компанії найбільші зусилля необхідно спрямовувати на використання саме внутрішніх резервів.

Можна зробити висновок, що за допомогою багатофакторної моделі Дюпон можливо швидко та точно визначити основні проблемні фактори бізнесу та фактори, які мають найбільший вплив на ефективність використання активів та власного капіталу. Можна відзначити, що фінансовий стан ТОВ «Високовольтна компанія» є досить стійким, про що свідчать показники рентабельності власного капіталу і рентабельності активів. Тому немає ніяких перешкод для здійснення стратегічної мети ТОВ «Високовольтна компанія», а саме його становлення як лідера серед глобальних трансформаторних компаній, забезпечення зростання акціонерної вартості шляхом постійного підвищення якості продукції і ключових процесів, ефективності всіх бізнес-процесів і забезпечення гарантованої стабільної високої якості продукції, що відповідає очікуванням наших партнерів.

Отже, аналіз наявних підходів до оцінювання ефективності управління показав, що єдиного, а тим більше підходу, який би не мав недоліків, не існує. Вони різняться залежно від об'єкта оцінки. А такими виступають система управління, апарат управління, виробнича діяльність. Головними недоліками більшості підходів до оцінювання ефективності є їх вузькість із позиції об'єкта оцінки, тобто управління. Більш детально та комплексно управління представлено в системному підході, де воно розглядається як система певних елементів, які пов'язані між собою. Але й він має значний недолік – відсутність єдиного погляду на склад елементів системи управління.

Підходи до оцінювання ефективності управління, які виникають шляхом поєднання кількох простих підходів, здебільшого визначаються складністю такої оцінки. Така розбіжність підходів не сприяє якості оцінювання ефективності управління підприємством. Із погляду прийнятого системного

підходу до управління всі підходи до оцінювання ефективності управління підприємством доцільно об'єднати в три загальні підходи.

Селективний підхід передбачає оцінку ефективності управління підприємством із погляду одного елемента системи управління.

Комплексний підхід передбачає оцінювання ефективності управління підприємством за комплексом окремих елементів системи управління.

За фрагментарним підходом оцінка ефективності управління підприємством проводиться за різними аспектами або компонентами управління, які не входять до складу системи управління.

Своєю чергою, оцінювання ефективності управління в межах кожної з підсистем має здійснюватися на основі вибору критеріїв та визначення показників, здатних відобразити ступінь досягнення організацією поставлених цілей.

Виходячи з вище зазначеної розробки моделі системи управлінської діагностики підприємства на засадах удосконалення діагностичних цілей досліджень можна зробити такі висновки:

1. Модель системи управлінської діагностики підприємства являє собою сукупність суб'єктів (власники, керівники, менеджери, інвестори, фахівці тощо), об'єктів (система менеджменту), ресурсів, технології, методів (набір способів, прийомів та засобів), бізнес-індикаторів та критеріїв (параметрів), які у взаємодії забезпечують досягнення (ефективне, результативне) діагностичних цілей системи цілей управлінської діагностики підприємства з врахуванням відповідності його конкурентної стратегії стану зовнішнього середовища функціонування прямої дії (конкуренти, покупці, постачальники, посередники, контакти аудиторії та інші) в контексті підвищення ефективності і розвитку системи менеджменту підприємства.

2. Систему цілей моделі системи управлінської діагностики підприємства формують такі ключові діагностичні цілі, які потребують удосконалення на засадах бізнес-індикаторів (показників, параметрів), а саме:

1) діагностика ефективності контролінгу внутрішніх бізнес-процесів

підприємства; 2) діагностика ефективності типової організаційної структури управління підприємства; 3) діагностика ефективності нормування праці лінійних та функціональних керівників і спеціалістів на підприємстві; 4) діагностика підприємства у сферах професійної освіти, трудової активності та мотивації, інноваційної праці та соціального розвитку; 5) діагностика рівня конфліктності в колективі на підприємстві; 6) діагностика ефективності використання інформаційних технологій в управлінні підприємством.

Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є удосконалення комплексної системи діагностики певних елементів, сфер та видів діяльності підприємств з урахуванням поданих результатів досліджень.

Перспективи практичного використання розробленої інформаційної моделі в процесі підтримки підготовки та прийняття управлінських рішень на промислових підприємствах такі: використання при створенні інформаційної системи для автоматизації підготовки та прийняття управлінських рішень; як засіб графічного відображення інформаційних потоків та процесів обробки інформації; використання при розробці штатних розкладів та посадових інструкцій; для розробки заходів з удосконалення та оптимізації управлінських процесів; використання у процесі навчання користувачів автоматизованих інформаційних систем.

Перспективи одержання економічного ефекту від використання інформаційної моделі лежать у площині зменшення витрат часу й коштів на проектування та впровадження інформаційної системи, її документування, навчання майбутніх користувачів тощо.

Модель надає можливості ідентифікації окремих операцій обробки інформації, визначення потреби у виконавцях конкретної кваліфікації, що дозволить спростити впровадження розроблених науково-методичних положень на конкретних підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тарасенко, І. О. Фінанси підприємств : підручник / І. О. Тарасенко, Н. М. Любенко. – К. : КНУТД, 2015. – 360 с.
2. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. “Економіка підприємства”. – Київ: Каравела; Львів: Новий світ, 2001р. – 298с.
3. Грабова Н.Н., Добровский В.Н. “Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях”. – Киев: А.С.К., 2000г.– 624с.
4. Ковалева А.М. “Финансы”. – Москва: Финансы и статистика, 1999г. – 384с.
5. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: КНЕУ, 2002. 240 с.
6. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: Навч. посібник / Київський національний економічний ун-т. К.: КНЕУ, 2004. 368с.
7. Максимов О., Воронов К. Финансовый анализ. Некоторые положения методики. URL : http://www.iteam.ru/publications/finances/section_30/article_817/.
8. Ньюман Дерек Л., Дейвис Лесли Д. Предпринимательский анализ финансов малого предприятия: Учебник / Наталья Евдокимова (пер.). М.: Интернет-трейдинг, 2006. 17с.
9. Суторміна В. М. Фінанси зарубіжних корпорацій: Підручник. К.: КНЕУ, 2004. 566 с.
10. Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С., Негашев Е. В. Методика финансового анализа: практическое пособие. М.: ИНФРА-М, 2004.
11. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення і практичних завдань. К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2005. 253 с

12. Носова Є. Система показників оцінки фінансового стану підприємства. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2012. № 138. С. 53–56.
13. Партин Г. О. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. - К. : Знання, 2006. - 379 с.
14. Балдик Д.О. Формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств / Д.О. Балдик // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 8-12.
15. Білуха М.Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит / М.Т. Білуха. — К.: Українська акад. оригінальних ідей, 2005. — С. 69
16. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування / Г.О. Крамаренко. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 224 с
17. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / В.О. Подольська, О.В. Яріш. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 204 с.
18. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навчальний посібник / М.І. Камлик. – К.: Атака, 2005. – 432 с.
19. Мойсеєнко І.П. Моделі аналізу економічної безпеки суб'єктів господарювання / Мойсеєнко І.П., Демчишин М.Я. // Актуальні проблемі економіки. - 2010. - №10 (112). – С. 64-73
20. Приймак С. Управління вартістю підприємства в системі контролінгу / С. Приймак, О. Терещенко // Ринок цінних паперів України. – 2007. – № 1-2. – С. 53-60.
21. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Савицька Г.В. – К.: Знання, 2004. – 654 с.
22. Фролова Л.В. Економічна діагностика підприємств: методичний та практичний інструментарій: навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О Никитенко, С.О. Ермак, Л.В Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. - 158 с.
23. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств [Текст]: навчальний посібник / Н. Б. Ярошевич. – К.: Знання, 2012. – 341 с.

24. Словник економіко-фінансових показників, коефіцієнтів, індикаторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv>

25. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. Я. Базилінська. – К.: центр учбової літератури, 2012. – 328 с.

26. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

27. Soliman M. The Use of DuPont Analysis by Market Participants / Mark Soliman. // The Accounting Review. – 2008. – №3. – С. 823–853.

28. Корпоративний менеджмент. Метод «Дюпон» [Електронний ресурс] –Режим доступу: <http://www.cfin.ru/chuvakhin/dupont.shtml>

29. Аунапу Ф.Ф. Научные методы принятия решений в управлении производством / Ф.Ф. Аунапу. – М. : Экономика, 1974. – 134 с.

30. Тихомирова А.В. Оценка эффективности управления производством / А.В. Тихомирова. – М. : Экономика, 1984. – 104 с.

31. Вечерковски Р.З. Управление знаниями при формировании конкурентных преимуществ предприятия : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.06.01 «Экономика, организация и управление предприятиями» / Р.З. Вечерковски. – Луганск : ВНУ им. В. Даля, 2004. – 216 с.

32. Фрайлингер К. Управление изменениями в организации / К. Фрайлингер, Й. Фишер ; пер. с нем. Н.П. Береговой, И.А. Сергеевой. – М. : Книгописная Палата, 2002.– 284 с.

33. Сеницына Т.А. Оценка эффективности системы управления промышленным предприятием: целевой подход : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.06.01 «Экономика, организация и управление предприятиями» / Т.А. Сеницына. – Одесса : ОГЭУ, 2004. – 187 с.

34. Румянцева З.П. Общее управление организацией. Теория и практика : [учебник] / З.П. Румянцева. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 304 с.

35. Христенко Л.М. Удосконалення оцінки управління ефективністю підприємства : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Економіка та управління підприємствами (підприємства машинобудівної та металургійної галузей)» / Л.М. Христенко. – Луганск : ВНУ ім. В. Даля, 2007. – 192 с.
36. Павловські, Г. (2017). Розвиток системи управлінської діагностики підприємства (Кандидатська дисертація). URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/1257760>
37. Швидаденко, Г., Дмитренко, А., & Олексюк, О. (2008). Бізнес-діагностика підприємства. Київ: КНЕУ
38. Скриньковський, Р. М., Павловські, Г., & Воробйов, В. В. (2016). Діагностика ефективності контролінгу бізнес-процесів підприємства. Бізнес Інформ, 8, 154–159
39. Павловські, Г. (2017). Діагностика ефективності типової організаційної структури управління підприємства як загальна діагностична ціль системи управлінської діагностики. Ефективна економіка, 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5492&p=1>
40. Павловські, Г. (2017). Діагностика ефективності нормування праці управлінського персоналу на підприємстві. Бізнес Інформ, 2, 331–337
41. Скриньковський, Р. М., Харук, К. Б., & Максимчук, Я. С. (2015). Діагностика підприємства у сферах професійної освіти, трудової активності та мотивації, інноваційної праці та соціального розвитку. Бізнес Інформ, 8, 282–288
42. Скриньковський, Р. М. (2016). Діагностика рівня конфліктності в колективі та шляхи подолання дестабілізації соціально-трудових відносин на підприємстві. Бізнес Інформ, 4, 268–273
43. Нога, І. М., Скриньковський, Р. М., & Павловські, Г. (2016). Діагностика ефективності застосування інформаційних технологій в управлінні підприємствами. Бізнес Інформ, 9, 241–245

44. Каплан, Р., & Нортон, Д. (2006). Стратегическое единство: создание синергии организации с помощью сбалансированной системы показателей. Москва: Вильямс
45. Мельник, О. Г. (2010). Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій. Львів: Видавництво Львівської політехніки
46. Павловські, Г. (2017). Діагностика ефективності нормування праці управлінського персоналу на підприємстві. Бізнес Інформ, 2, 331–337
47. Амоша, О., Антонюк, В., Землянкін, А. (2007). Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення. Донецьк: Норд Комп'ютер
48. Герасименко, О. (2008). Інноваційна праця: особливості змісту та соціально-економічної форми. Економіка та підприємництво, 20, 210–219
49. Skrynkovskyu, R., Pawlowski, G., & Sytar, L. (2017). Development of Tools for Ensuring the Quality of Labor Potential of Industrial Enterprises. Path of Science, 3(9), 3009–3018. doi: 10.22178/pos.26-8
50. Горбонос, Ф., Черевко, Г., Павленчик, Н., & Павленчик, А. (2010). Економіка підприємств. Київ: Знання
51. Янковська, Л. (2000). Управління підготовкою та перепідготовкою працівників промислового підприємства в системі менеджменту персоналу (Автореферат кандидатської дисертації). URL: <http://bit.ly/2zEvjXT>
52. Роскладка А.А. Особливості функціонування інноваційного вищого навчального закладу в сучасних умовах / А.А. Роскладка // зб. наук. пр. Національного університету державної податкової служби України. – 2010. – № 1. – С. 257–263.
53. Репин В.В. Процессный подход к управлению. Моделирование бизнес-процессов / В.В. Репин, В.Г. Елиферов. – М. : Стандарты и качество, 2008. – 408 с.

54. Харрингтон Д. Оптимизация бизнес-процессов: документирование, анализ, управление, оптимизация / Д. Харрингтон, К. Эсселинг, Х. Нимвеген. – СПб. : Азбука БМикро, 2002. – 320 с
55. Davis R. ARIS Design Platform. Getting Started with BPM / Davis R., Brabander E. // Springer Science Business Media. – 2007. – 364 p.
56. Большая Советская Энциклопедия: в 30 т. / Гл. ред.: А.М. Прохоров и др. – М.: Сов. энцикл., – Т. 20: Плата – Проб. – 608 с.
57. Касьянова Н.В. Управління розвитком підприємства на основі кумулятивного підходу: концепція, моделі та методи : монографія / Н.В. Касьянова. – Донецьк : НАН України, Ін-т економіки промсті; СПД Куприянов В.С., 2011. – 374 с.
58. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин ДСанПІН 3.3.2.007-98.
59. Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень ДСН 3.3.6.042- 99, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/va042282-99>
60. Закон України «Про охорону праці», [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
61. Державні стандарти України з питань пожежної безпеки, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://build.org.ua/docs/pojbezpeka6_4-derzhavni-standarti-ukrayini-z-pitan-pozhezhnoyi-bezpeki.html
62. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс] – Чинний від 2012-11-21. : станом на 01.01.2020 р. – К. : ВР України, 2012. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> . – (Закон України)

Додаток А

Таблиця А.1

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Високовольтна компанія» станом на 31.12.2015 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду, тис.грн.	На кінець звітного періоду, тис.грн.
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	1945	1874
первісна вартість	1001	3223	3223
накопичена амортизація	1002	1278	1349
Незавершені капітальні інвестиції	1005	767	119
Основні засоби:	1010	43700	42335
первісна вартість	1011	93024	94361
знос	1012	49324	52026
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі ін.під-в	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	142	97
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	46554	44425
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	24406	35029
Виробничі запаси	1101	3695	4286
Незавершене виробництво	1102	20701	30743
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	10	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1148	1063
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1272	263
з бюджетом	1135	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	58	285
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1897	377
Готівка	1166	2	1
Рахунки в банках	1167	1895	376

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	171	115
Усього за розділом II	1195	28952	37132
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	75506	81557
Пасив			
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	356	356
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	40649	40649
Додатковий капітал	1410	14124	14484
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	89	89
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2117	1885
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	57335	57463
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	3348	2795
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на п. зв. п.)	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на поч. зв. п.)	1533	0	0
інші страхові резерви; (на поч. зв. п.)	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на випадок джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3348	2795
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	133
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	426	378
за розрахунками з бюджетом	1620	408	396
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	79
за розрахунками зі страхування	1625	395	588

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
за розрахунками з оплати праці	1630	682	1238
за одержаними авансами	1635	12701	16351
за розрахунками з учасниками	1640	38	38
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	173	2177
Усього за розділом III	1695	14823	21299
IV. Зобов'язання, пов'язані з необорот. активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	75506	81557

Таблиця А.2

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Високовольтна компанія» станом на 31.12.2016 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду, тис.грн.	На кінець звітного періоду, тис.грн.
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
первісна вартість	1000	1874	1709
накопичена амортизація	1001	3223	3223
Незавершені капітальні інвестиції	1002	1349	1514
Основні засоби:	1005	119	146
первісна вартість	1010	42335	39854
знос	1011	94361	94740
Інвестиційна нерухомість:	1012	52026	54886
первісна вартість	1015	0	0
знос	1016	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1017	0	0
первісна вартість	1020	0	0
накопичена амортизація	1021	0	0
Довгострокові фін. інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1022	0	0
інші фінансові інвестиції	1030	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1035	0	0
Відстрочені податкові активи	1040	97	44
Гудвіл	1045	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1050	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1060	0	0
Інші необоротні активи	1065	0	0
Усього за розділом I	1090	0	0
II. Оборотні активи	1095	44425	41753
Запаси	1100	35029	20097
Виробничі запаси	1101	4286	4754

Продовження додатку А

Продовж. табл. А.2

1	2	3	4
Незавершене виробництво	1102	30743	15343
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	10	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію(послуги)	1125	1063	807
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	263	1212
з бюджетом	1135	0	0
т.ч. з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	285	465
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	377	24726
Готівка	1166	1	1
Рахунки в банках	1167	376	24725
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	115	370
Усього за розділом II	1195	37132	47677
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	81557	89430
Пасив			
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	356	356
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	40649	40649
Додатковий капітал	1410	14484	14613
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	89	89
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1885	1344
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	57463	57051
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	2795	965
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у т.ч.:	1530	0	0

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.2

1	2	3	4
резерв довгострокових зобов'язань; (на поч. зв. п.)	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на поч. зв. п.)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на поч. зв. п.)	1533	0	0
інші страхові резерви; (на поч. зв. п.)	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на випадок джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	2795	965
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	133	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	378	137
за розрахунками з бюджетом	1620	396	571
у тому числі з податку на прибуток	1621	79	2
за розрахунками зі страхування	1625	588	396
за розрахунками з оплати праці	1630	1238	795
за одержаними авансами	1635	16351	26580
за розрахунками з учасниками	1640	38	38
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2177	2907
Усього за розділом III	1695	21299	31414
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, гр. вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	81557	89430

Таблиця А.3

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Високовольтна компанія» станом на 31.12.2017 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду, тис.грн.	На кінець звітного періоду, тис.грн.
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	1709	2386
первісна вартість	1001	3223	4171
накопичена амортизація	1002	1514	1785
Незавершені капітальні інвестиції	1005	146	192
Основні засоби:	1010	39854	37810
первісна вартість	1011	94740	95577
знос	1012	54886	57767
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.3

1	2	3	4
Знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі ін.під-в	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	44	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	41753	40388
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	20097	23816
Виробничі запаси	1101	4754	4711
Незавершене виробництво	1102	15343	19105
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрашування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію(послуги)	1125	807	1653
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1212	457
з бюджетом	1135	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	465	374
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	24726	32200
Готівка	1166	1	2
Рахунки в банках	1167	24725	32198
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у т. ч. в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	370	144
Усього за розділом II	1195	47677	58644
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	89430	99032
Пасив			
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	356	356
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	40649	40649
Додатковий капітал	1410	14613	14613
Емісійний дохід	1411	0	0

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.3

1	2	3	4
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	89	89
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1344	4558
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	57051	60265
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	965	647
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на п.зв.п.)	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на поч. зв. п.)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на поч. зв. п.)	1533	0	0
Інші страхові резерви; (на поч. зв. п.)	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на випадок джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	965	647
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	127	337
за розрахунками з бюджетом	1620	571	639
т.ч. з податку на прибуток	1621	2	276
за розрахунками зі страхування	1625	396	193
за розрахунками з оплати праці	1630	795	800
за одержаними авансами	1635	26580	34100
за розрахунками з учасниками	1640	38	38
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Ін. поточні зобов'язання	1690	2907	84
Усього за розділом III	1695	31414	38120
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	89430	99032

Продовження додатку А

Таблиця А.4

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Високовольтна компанія» станом на 31.12.2018 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис.грн.	На кінець звітнього періоду, тис.грн.
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	2386	2162
первісна вартість	1001	4171	4171
накопичена амортизація	1002	1785	2009
Незавершені капітальні інвестиції	1005	192	267
Основні засоби:	1010	37810	35482
первісна вартість	1011	95577	96321
знос	1012	57767	60839
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі ін.під-в	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість (ДЗ)	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	40388	37911
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	23816	39388
Виробничі запаси	1101	4711	4482
Незавершене виробництво	1102	19105	34906
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104	10	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, послуги	1125	1653	5193
ДЗ за розрахунками: за виданими авансами	1130	457	7638
з бюджетом	1135	0	1620
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	374	107
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	32200	31503
Готівка	1166	2	2
Рахунки в банках	1167	32198	31501
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у т. ч. в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.4

1	2	3	4
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	144	5010
Усього за розділом II	1195	58644	90459
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	99032	128370
Пасив			
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	356	356
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	40649	40649
Додатковий капітал	1410	14613	17828
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	89	89
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4558	6051
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	60265	64973
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	647	349
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на п. зв. п.)	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на випадок джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	647	349
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	133	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	337	581
за розрахунками з бюджетом	1620	639	685
у тому числі з податку на прибуток	1621	276	329
за розрахунками зі страхування	1625	193	244
за розрахунками з оплати праці	1630	800	1084

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.4

1	2	3	4
за одержаними авансами	1635	34100	57572
за розрахунками з учасниками	1640	38	38
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	1929	1781
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	84	1063
Усього за розділом III	1695	38120	63048
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	99032	128370

Таблиця А.5

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Високовольтна компанія» станом на 31.12.2019 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду, тис.грн.	На кінець звітного періоду, тис.грн.
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	2162	1733
первісна вартість	1001	4171	4154
накопичена амортизація	1002	2009	2421
Незавершені капітальні інвестиції	1005	267	655
Основні засоби:	1010	35482	33548
первісна вартість	1011	96321	97016
знос	1012	60839	63468
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі ін.під-в	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045	0	1180
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у центр. страх. резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	37911	37116
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	39388	20593
Виробничі запаси	1101	4482	3796

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.5

1	2	3	4
Незавершене виробництво	1102	34906	16797
Готова продукція	1103	0	0
Товари	1104		
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги	1125	5193	8944
ДЗ за розрахунками: за виданими авансами	1130	7638	621
з бюджетом	1135	1620	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	107	2233
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	31503	30137
Готівка	1166	2	2
Рахунки в банках	1167	31501	30135
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у т. ч. в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	5010	451
Усього за розділом II	1195	90459	62979
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	128370	100095
Пасив			
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	356	356
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	40649	40649
Додатковий капітал	1410	17828	22538
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	89	89
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6051	2939
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	64973	66571
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	349	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на п. зв. п.)	1531	0	0

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.5

1	2	3	4
резерв збитків або резерв належних виплат; (на п. зв. п.)	1532	0	0
резерв незароблених премій; (на п. зв. п.)	1533	0	0
Інші страхові резерви; (на п. зв. п.)	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на випадок джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	349	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	581	617
за розрахунками з бюджетом	1620	685	1227
т.ч. з податку на прибуток	1621	329	262
за розрахунками зі страхування	1625	244	219
за розрахунками з оплати праці	1630	1084	995
за одержаними авансами	1635	57572	28391
за розрахунками з учасниками	1640	38	38
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	1781	1962
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Ін. поточні зобов'язання	1690	1063	75
Усього за розділом III	1695	63048	33524
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	128370	100095

Додаток Б

Таблиця Б.1

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ «Високовольтна компанія» за 2015 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Фінансові результати			
Чистий дохід від реалізації продукції(робіт,послуг)	2000	40425	45620
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (послуг, робіт)	2050	(38221)	(41302)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	2204	4318
Валовий: збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страх. резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в ін. страх. резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	5194	4548
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	(2395)	(5270)
Витрати на збут	2150	(763)	(107)
Інші операційні витрати	2180	(4803)	(3693)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біолог. активів і сільськ. госп. продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операц. д-ті:прибуток	2190	0	0
Фінансовий результат від операційної д-ті: збиток	2195	(563)	(204)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	1087	1503
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(193)	(0)
Витрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(103)	(350)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	228	949
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(98)	(587)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	130	362
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(0)	(0)

Продовження додатку Б

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4
II. Сукупний дохід			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355, 2460)	2465	130	362
III. Елементи операційних витрат			
Матеріальні затрати	2500	15195	10369
Витрати на оплату праці	2505	20872	26515
Відрахування на соціальні заходи	2510	8297	9507
Амортизація	2515	2904	2372
Інші операційні витрати	2520	6994	7278
Разом	2550	54262	56041
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	7114800	7114800
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	7114800	7114800
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,01827	0,05088
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,01827	0,05088
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Таблиця Б.2

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ
«Високовольтна компанія» за 2016 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Фінансові результати			
Чистий дохід від реалізації продукції	2000	49510	40425
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	2050	(50846)	(38221)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	0	2204
Валовий: збиток	2095	(1336)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страх. резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0

Продовження додатку Б

Продовження таблиці Б.2

1	2	3	4
Зміна частки перестраховиків в ін. страх. резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	5666	5194
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від вик-я коштів, вивільнених від оподаткув.	2123	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(1855)	(2395)
Витрати на збут	2150	(405)	(763)
Інші операційні витрати	2180	(4111)	(4803)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операц. д-ті: прибуток	2190	0	0
Фінансовий результат від операц. д-ті: збиток	2195	(2041)	(563)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	6	1087
Дохід від благ. допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(406)	(193)
Витрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(169)	(103)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	228
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(2610)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	1180	(98)
Прибуток/збиток від припин. д-ті після оподаткув.	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	130
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(1430)	(0)
II. Сукупний дохід			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка ін.сукупного доходу асоц. та спільних під-в	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'яз. з ін. сукуп. доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355, 2460)	2465	(1430)	130
III. Елементи операційних витрат			
Матеріальні затрати	2500	5665	15195
Витрати на оплату праці	2505	15610	20872
Відрахування на соціальні заходи	2510	5297	8297
Амортизація	2515	3004	2904
Інші операційні витрати	2520	10828	6994
Разом	2550	40404	54262
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	7114800	7114800
Скоригована середньорічна к-ть простих акцій	2605	7114800	7114800
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(0,2009)	0,01827
Скоригований ЧП (збиток) на одну просту акцію	2615	(0,2009)	0,01827
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ
«Високовольтна компанія» за 2017 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Фінансові результати			
Чистий дохід від реалізації продукції	2000	39929	49510
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	2050	(39296)	(50846)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	633	0
Валовий: збиток	2095	(0)	(1336)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страх. резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в ін. страх. резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	12734	5666
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(2710)	(1855)
Витрати на збут	2150	(369)	(405)
Інші операційні витрати	2180	(10340)	(4111)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операц. д-ті: прибуток	2190	0	0
Фінансовий результат від операц. д-ті: збиток	2195	(52)	(2041)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	5370	6
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(77)	(406)
Витрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(1321)	(169)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	3920	0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(0)	(2610)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(706)	(1180)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3214	0
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(0)	(1430)

Продовження додатку Б

Продовження таблиці Б.3

1	2	3	4
II. Сукупний дохід			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355, 2460)	2465	3214	(1430)
III. Елементи операційних витрат			
Матеріальні затрати	2500	8364	5665
Витрати на оплату праці	2505	22471	15610
Відрахування на соціальні заходи	2510	5179	5297
Амортизація	2515	3227	3004
Інші операційні витрати	2520	11272	10828
Разом	2550	50513	40404
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	7114800	7114800
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	7114800	7114800
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,45173	(0,20099)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,45173	(0,20099)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Таблиця Б.4

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ
«Високовольтна компанія» за 2018 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Фінансові результати			
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	71638	39929
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(66611)	(39296)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	5027	633
Валовий: збиток	2095	(0)	(0)

Продовження додатку Б

Продовження таблиці Б.4

1	2	3	4
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страх. резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в ін. страх. резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	12269	12734
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використаних коштів, вивільнених від оподаткування	2123	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(3517)	(2710)
Витрати на збут	2150	(100)	(369)
Інші операційні витрати	2180	(8991)	(10340)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операц. д-ті: прибуток	2190	4688	0
Фінансовий результат від операц. д-ті: збиток	2195	(0)	(52)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	1526	5370
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(1)	(77)
Витрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(489)	(1321)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	5724	3920
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1014)	(706)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	4710	3214
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(0)	(0)
II. Сукупний дохід			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355, 2460)	2465	4710	3214
III. Елементи операційних витрат			
Матеріальні затрати	2500	45001	8364
Витрати на оплату праці	2505	23967	22471
Відрахування на соціальні заходи	2510	4910	5179
Амортизація	2515	3324	3227

Продовження додатку Б

Продовження таблиці Б.4

1	2	3	4
Інші операційні витрати	2520	12035	11272
Разом	2550	89237	50513
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	7114800	7114800
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	7114800	7114800
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,662	0,45173
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,662	0,45173
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Таблиця Б.5

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ
«Високовольтна компанія» за 2019 рік**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Фінансові результати			
Чистий дохід від реалізації продукції (послуг)	2000	93327	71638
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції	2050	(82251)	(66611)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	11076	5027
Валовий: збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страх. резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в ін. страх. резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	6566	12269
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використаних коштів, вивільнених від оподаткування	2123	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(4258)	(3517)
Витрати на збут	2150	(317)	(100)
Інші операційні витрати	2180	(11110)	(8991)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0

Продовження додатку Б

Продовження таблиці Б.5

1	2	3	4
Фінансовий результат від операц. д-ті: прибуток	2190	1957	4688
Фінансовий результат від операц. д-ті: збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	969	1526
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(0)	(1)
Витрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(285)	(489)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2641	5724
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(491)	(1014)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	2150	4710
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(0)	(0)
II. Сукупний дохід			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355, 2460)	2465	2150	4710
III. Елементи операційних витрат			
Матеріальні затрати	2500	23643	45001
Витрати на оплату праці	2505	27649	23967
Відрахування на соціальні заходи	2510	5702	4910
Амортизація	2515	3125	3324
Інші операційні витрати	2520	12166	12035
Разом	2550	72285	89237
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	7114800	7114800
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	7114800	7114800
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,30219	0,662
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,30219	0,662
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0